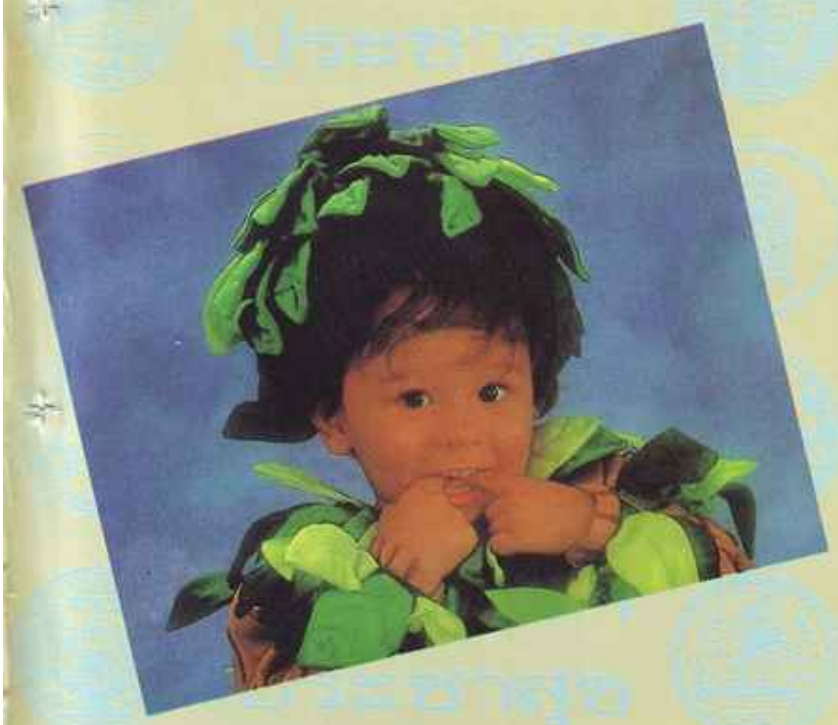

ฉ บั บ พิ เ ศ ษ

วันข้าราชการพลเรือน

1 เมษายน

เมษา ประชาสุข

วารสาร

ข้าราชการ

ISSN 0125-0906

ปีที่ 37 ฉบับเดือนมีนาคม-เมษายน 2535

สารบัญ

บทบรรณาธิการ 8

1 เมษายน วันข้าราชการพลเรือน 9

กำหนดการวันข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 20

ใคร อะไร ในวงราชการ 22

ความคาดหวัง หลังปรับระบบราชการ 27

บทสัมภาษณ์ ดร.อำนวย วีรวรรณ 37

บทวิเคราะห์กฎหมายที่มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน 40

สภาพของกฎหมายกับการพัฒนา 45

การปฏิรูปกฎหมายกับการพัฒนาเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม 49

วิธีสร้างความเครียด หลีกเลี่ยงความสุข ! 52

บทสัมภาษณ์ ดร.วัลลภ ปิยะมโนธรรม 57

อักษรสลับ ดับจักรวาล 68

วิธีการปฏิบัติงานของนายกฯ อานันท์ ปันยารชุน 71

แวดวงบุคลากร ตอน การรักษาราชการแทน 82

ปัญหากฎหมายระเบียบข้าราชการ 87

● **วารสารข้าราชการ** ปีที่ 37 ฉบับที่ 2 เดือนมีนาคม - เมษายน 2535 ● **วัตถุประสงค์** 1. เพื่อเผยแพร่วิชาการและความเคลื่อนไหวด้านการบริหารงานบุคคล 2. เผยแพร่แนวความคิดในการปฏิบัติราชการ 3. เพื่อเป็นสื่อกลางระหว่างข้าราชการ ในอันที่จะเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อราชการ 4. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาข้าราชการ ● **ที่ปรึกษา** นายวิลาศ สิงหวิสัย นายอุดล บุญประกอบ นายเสริมสุข โกวิทวาณิช ● **บรรณาธิการ** นายเฉลิม ศรีผดุง ● **กองบรรณาธิการ** นางพิมลวรรณ พงษ์สวัสดิ์ น.ส.เยาวลักษณ์ กุลพาณิช ม.ล.พัชรภากร เทวกุล น.ส.กอบกุล ปิตรชาติ นายประนูญ สุวรรณภักดี นายบุญแสง ชีระภากร นายสมใจ สังข์แสตม น.ส.ศิวาพร นวลตา นายธานินทร์ ลียากาศ ● **ประชาสัมพันธ์** นางเบญจวรรณ เศรษฐบุตร ● **ฝ่ายจัดการ** นายอนุพงษ์ สุขเกษม ● **เจ้าของ** สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.โทร.281-945, 281-3333 ต่อ 134 **ผู้จัดการสวัสดิการ** นายปริญญา สนั่นเมือง ● **พิมพ์ที่** หจก.หนึ่งเจ็ดการพิมพ์ 200/26-27 ถนนนเรศ กทม. โทร.233-6781, 2335062 ● **สมัครเป็นสมาชิก** วารสารข้าราชการ ค่าสมาชิกปีละ 120 บาท (6 เล่ม) รวมค่าจัดส่งบอกรับและส่งเงินในนามผู้จัดการสวัสดิการ สำนักงาน ก.พ.ถนนพิษณุโลก ดุสิต กทม. 10300 ธนาณัติสั่งจ่าย ปท.สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี * ต้องการให้ข้อเสนอแนะ ถามปัญหาระเบียบข้าราชการ หรือส่งบทความ แสดงความเห็น โปรดส่งไปที่บรรณาธิการวารสารข้าราชการ สำนักงาน ก.พ.ถนนพิษณุโลก กทม. 10300 *

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ความรู้ที่ถูกต้องแม่นยำ ทั้งทางลึกและกว้าง ประการหนึ่ง ความคิดเห็นที่เป็นสัมมาทิฐิ ถูกต้องด้วยเหตุผลหลักวิชาและความชอบธรรม ประการหนึ่ง ความสามารถในการปฏิบัติกิจการงานให้สำเร็จผลตรงตามจุดหมาย อีกประการหนึ่ง เป็นปัจจัยสำคัญของการทำงาน. ผู้ปฏิบัติราชการโดยอาศัยปัจจัยสามส่วนนี้โดยครบถ้วนสมำ่เสมอ จะประสบความสำเร็จและความเจริญรุ่งโรจน์ ทั้งจะทำให้ราชการและชาติบ้านเมืองพัฒนาก้าวหน้าไปได้ด้วยความมั่นคงสวัสดิ์.

ภูพิงคราชนิเวศน์

วันที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2535

พระโอวาท

สมเด็จพระญาณสังวร

สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ในวันข้าราชการพลเรือน ๒๔๓๕

อำนวยพร ข้าราชการพลเรือนและสาธุชนทั้งหลาย

เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน ที่ ๑ เมษายน ศกนี้ ก็ขออำนวยพรแด่ข้าราชการพลเรือนทั้งหลาย ที่ได้ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการมาด้วยดี ตลอดปีเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของชาติบ้านเมือง

อันความเป็นไปของคนเรานั้น ไม่ว่าจะเป็นไปในทางสุขหรือในทางทุกข์ ย่อมจะมีผลกระทบถึงกันและกันเสมอ เพราะคนเรามิได้อยู่คนเดียว แต่อยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นคณะ การกระทำการต่าง ๆ ของเรานั้น บางครั้งเราคาดคะถือว่าเป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นการกระทำที่ไม่ได้ไปเกี่ยวข้องกระทบกระไรกับผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องดีหรือเรื่องเสียก็ถือว่าเป็นเรื่องของตนคนเดียว แต่ในความเป็นจริงนั้น ผลที่เกิดขึ้นมิได้กระทบหรือมีเฉพาะต่อเราคนเดียว เพราะเรามิได้อยู่ในสังคมหรือในโลกนี้คนเดียว ดังเช่นว่าเมื่อเราปูเสื่อตัวเราด้วยของหอม คนอื่นรอบตัวเราก็พลอยได้ชื่นชมกลิ่นหอมไปด้วย แม้ว่าเราจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจให้คนเหล่านั้นได้รับกลิ่นหอมก็ตาม และในทางตรงกันข้าม หากเราปูเสื่อตัวเราด้วยของเหม็น คนอื่นรอบตัวเราก็พลอยได้อีดอัดวิงเวียนเพราะกลิ่นเหม็นนั้นไปด้วย แม้ว่าเราจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจที่จะให้คนเหล่านั้นได้รับกลิ่นเหม็นก็ตาม ทั้งนี้เพราะเราอยู่ร่วมกัน

เพราะฉะนั้น พระพุทธเจ้าจึงได้ทรงสอนว่า สิ่งที่เราจะกระทำลงไปนั้นควรจักได้ใช้ปัญญาพิจารณาให้ถ้วนถี่ก่อนว่า เป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริงหรือไม่ ประกอบด้วยประโยชน์ทั้งแก่ตนและผู้อื่นหรือไม่ และแม้เป็นสิ่งที่ถูกต้องเป็นจริงและประกอบด้วยประโยชน์ดังกล่าวแล้ว ก็ควรจักพิจารณาอีกว่า เป็นเวลาโอกาสเหมาะควรที่จะกระทำแล้วหรือยัง ซึ่งเมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วก็เป็นเรื่องที่จะต้องใช้สติปัญญานั่นเอง

และสำหรับข้าราชการซึ่งจะต้องเกี่ยวกับผู้อื่นทั้งโดยส่วนตัวและโดยหน้าที่การงาน ก็ยิ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้สติปัญญาให้มากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ต้องมีความรู้รอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหน้าที่การงานที่ตนปฏิบัติรับผิดชอบ ต้องมีความฉลาดในวิธีการทำงาน ต้องรู้จักกาละเทศะในการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งก็สรุปลงในเรื่องของปัญญานั่นเอง

เพราะฉะนั้น ท่านทั้งหลายจึงไม่ควรประมาทหรือละเลยในเรื่องการสร้างเสริมปัญญา และใช้ปัญญาในกิจการทุกอย่างให้ถ้วนถี่รอบด้าน เพราะปัญญาเป็นเหตุแห่งความสุขความสำเร็จทั้งปวง

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัยและบุญกุศลทั้งปวงที่ท่านทั้งหลายได้กระทำสั่งสมมาแล้ว อำนวยให้ทุกท่านปราศจากสรรพอุปัทวันตรายในการปฏิบัติหน้าที่การงาน เจริญอายุ วรรณ สุข พล ไพบูลย์ด้วยสติปัญญาสามารถ และประสบสิ่งพึงประสงค์ทั้งปวงโดยธรรม ทั่วกัน

วัดบวรนิเวศวิหาร

เมษายน ๒๕๓๕

บทบรรณาธิการ

สวัสดีครับท่านผู้อ่าน

พบกันอีกครั้งหนึ่งในช่วงเมษายน อากาศร้อน ๆ แต่ใจข้าราชการนั้นคงเย็นฉ่ำไปด้วยความปีติซึ่งได้รับจากรัฐบาลในเรื่องเงินเดือนขึ้นที่เฝ้ารอมานาน เมื่อรัฐขึ้นเงินเดือนให้แล้ว ข้าราชการคงต้องคิดว่าตนเองจะทำอย่างไรเพื่อชดเชยกับการนำภาษีอากรของประชาชนมาช่วยให้ท่านข้าราชการทั้งหลายได้รับเงินเดือนเพิ่ม และคงจะต้องทำตนให้ประชาชนเห็นว่าข้าราชการทำให้เขามีความสุขอย่างไร ดังคำกล่าววันข้าราชการพลเรือนที่ว่า **วันข้าราชการพลเรือน - เมษาประชาสุข** เป็น **"ม็อตโต"** ที่เพิ่งปรากฏออกมาในปีนี้ ซึ่งข้าราชการพลเรือนทั้งหลายคงจะจำวันนี้ได้ 1 เมษายนของทุกปีเป็นวันข้าราชการพลเรือน เจตนาก็เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ว่าข้าราชการในส่วนราชการต่าง ๆ นั้นได้**ทำอะไร**ไปแล้วบ้าง หรือกำลัง**ทำอยู่ที่จะมองเห็นและเป็นผลประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ** กิจกรรมสำคัญของส่วนราชการจึงถูกนำมาแสดงให้เห็นในรูปนิทรรศการต่าง ๆ ในแต่ละปี **สำหรับปีนี้จะเน้นในเรื่องของการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม** หากจะมองที่ประชาชนก็คงจะต้องพิจารณาว่า รัฐบาลโดยข้าราชการได้ปฏิบัติอะไร ได้ทำอะไร ได้ให้บริการอะไรบ้างที่ทำให้ "ประชาชนชื่นใจ" บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการอยู่ดีกินดี มีอนามัยสมบูรณ์ มีสิ่งแวดล้อมที่ไม่เป็นพิษ (ทั้งน้ำ อากาศ เสียง และอื่น ๆ) ความปลอดภัยทั้งตัวเองและทรัพย์สินนั่นเป็นสิ่งที่ข้าราชการจะต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนเกิดมีคุณภาพชีวิตที่ดี อย่างไรก็ตาม ข้าราชการเองก็คงจะต้องได้รับการดูแลในเรื่องคุณภาพชีวิตเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้เงินเดือนและสวัสดิการที่พอยังชีพอยู่ได้ในสังคมโดยไม่อัตคัด การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการทำงาน การสร้างทีมงาน ความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันในหน่วยงาน ข้าราชการได้รับการมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ตามความรู้ความสามารถ เมื่อทั้งประชาชนและข้าราชการต่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ย่อมส่งผลถึงความน่าอยู่ของสังคมและคนในชาติ

1 เมษายน

วันข้าราชการพลเรือน

ประวัติความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ.2522 สำนักงาน ก.พ. องค์การกลางบริหารงานบุคคลของข้าราชการประเภทต่าง ๆ ของรัฐและสมาคมที่เกี่ยวข้อง ได้หารือกันที่จะจัดให้มีงานเนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี แห่งการใช้กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารข้าราชการพลเรือนฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2471 ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2472 ในที่สุด จึงได้ร่วมกันจัดงาน 'สัปดาห์การบริหารงานบุคคล' ขึ้น ในระหว่างวันที่ 1-7 เมษายน 2522 ปรากฏว่างานประสบความสำเร็จและได้รับความสนใจจากผู้เกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก

ผลจากความสำเร็จในการจัดงานดังกล่าว องค์การและสมาคมต่าง ๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดงานทั้งหมดจึงเห็นพ้องต้องกันว่าสมควรที่จะได้จัดงานนี้ขึ้นอีกในปีต่อ ๆ ไป เพราะเป็นเรื่องที่มีประโยชน์และเป็นการแสดงผลการปฏิบัติงานของข้าราชการต่อสาธารณะอย่างเปิดเผย ซึ่งเรื่องนี้ต่อมาได้มีแนวความคิดจากหลายฝ่ายเพิ่มเติมขึ้นอีกว่า บรรดาเหล่าข้าราชการพลเรือนก็เป็นกลุ่มบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้นจึงควรที่จะมีวันสักวันหนึ่ง ที่ถือเป็นวันของข้าราชการพลเรือนทุกคน เพื่อให้เป็นวันที่ทำให้ข้าราชการพลเรือนได้รู้สึก และตระหนักถึงเกียรติ หน้าที่ และศักดิ์ศรีของการเป็นข้าราชการพลเรือน เพื่อเป็นวันที่ทางราชการจะได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานของข้าราชการพลเรือนที่ได้ปฏิบัติมาให้ประชาชนได้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ที่เป็นผู้ให้บริการแก่ประชาชน เพื่อให้สาธารณชนได้เห็นด้านที่เป็นส่วนดีของข้าราชการ เช่นความเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและที่สำคัญ เพื่อให้เป็นวันที่ข้าราชการพลเรือนทุกคนจะได้ใช้เป็นโอกาสในการทบทวนบทบาทหน้าที่ที่ผ่านมาของข้าราชการพลเรือนด้วย ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไป วันนั้นควรจะเป็นวันที่ 1 เมษายน ของทุกปี ทั้งนี้เพราะเป็นวันที่ตรงกับวันที่มีการจัดระบบข้าราชการพลเรือนอย่างเป็นทางการคือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ฉบับแรก และยังเป็นเครื่องแสดงถึงกตเวทีคุณสำนึกใน พระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในพระมหาจักรีบรมราชวงศ์ ซึ่งเป็น ผู้ทรงวางรากฐานระเบียบข้าราชการพลเรือนไทยสมัยใหม่ขึ้นมา สำนักงานก.พ. สำนักนายกรัฐมนตรีจึงได้นำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี

ขอกำหนดให้วันที่ 1 เมษายน ของทุกปี เป็นวันข้าราชการพลเรือน ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็ได้มีมติเห็นชอบด้วย ดังนั้นสำนักงาน ก.พ. จึงได้จัดงานวันข้าราชการพลเรือนเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ.2523 เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์ของการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน

วัตถุประสงค์ของการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน

มีดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ประชาชนได้เข้าใจถึงบทบาทและหน้าที่ของข้าราชการในการเป็นผู้ให้บริการเสียสละ และอุทิศเวลาเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม

2. เพื่อให้ข้าราชการได้ตระหนักถึงเกียรติ หน้าที่ สามัคคี ซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของข้าราชการ อันจะเปลี่ยนภาพพจน์ ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อข้าราชการให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น

3. เพื่อเผยแพร่ผลงานใหม่ ๆ ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการประชาชน

4. เพื่อยกย่องส่งเสริมข้าราชการที่มีความประพฤติและผลการปฏิบัติงานดีเด่น รวมถึงการเผยแพร่เกียรติคุณข้าราชการดีเด่นให้ปรากฏ อันจะช่วยสร้างขวัญและกำลังใจให้ข้าราชการกระทำความดีตลอดไป

5. เพื่อให้วันข้าราชการพลเรือน (1 เมษายน) เป็นวันที่มีความหมายอยู่ในความทรงจำ และเป็นที่ยอมรับของข้าราชการและประชาชนโดยทั่วไป

กลยุทธที่สำคัญในความพยายามเพื่อจัดงานวันข้าราชการพลเรือน ให้เป็นวันของข้าราชการพลเรือนทุกคน มีดังต่อไปนี้คือ

1. การแสดงถึงความสำคัญของสถาบันข้าราชการพลเรือน เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของเหล่าข้าราชการพลเรือนด้วยกันเองและเพื่อให้เป็นโอกาสของข้าราชการพลเรือนที่จะได้ตระหนักและทบทวนบทบาทของตนเองในการเป็นผู้ให้บริการประชาชนในแต่ละปีว่าได้ประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด โดยในแต่ละปีจะกำหนดจุดเน้นของงาน เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความสำคัญของภารกิจนั้น ๆ ในแต่ละปี เช่น

ปี พ.ศ.2522 เน้นบทบาทหน้าที่ขององค์การกลางบริหารงานบุคคลในราชการพลเรือน

- ปี พ.ศ.2523 เน้นการเสริมสร้างวินัยของข้าราชการพลเรือน

- ปี พ.ศ.2524 เน้น "เกียรติ หน้าที่ สามัคคี ซื่อสัตย์ เป็นคุณสมบัติของข้าราชการ"

- ปี พ.ศ.2525 เน้นการเสริมสร้างจริยธรรมโดยแสดงให้เห็นถึงรูปแบบ และแนวในการดำเนินการที่จะช่วยเสริมสร้างจริยธรรมให้แก่ข้าราชการพลเรือน และร่วมสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

- ปี พ.ศ.2526 เน้นข้าราชการกับการพัฒนาชนบท

- ปี พ.ศ.2527 เน้นข้าราชการกับการพัฒนาอุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน

- ปี พ.ศ.2528 เน้นข้าราชการกับการให้บริการสาธารณสุขและการส่งเสริมค่านิยมไทย

- ปี พ.ศ.2529 เน้นข้าราชการกับการให้บริการประชาชน

- ปี พ.ศ.2530 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับข้าราชการพลเรือน

- ปี พ.ศ.2531 ข้าราชการกับโครงการพระราชดำริ

- ปี พ.ศ.2532 ทศวรรษหน้าของข้าราชการพลเรือน

- ปี พ.ศ.2533 การพัฒนาคนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

- ปี พ.ศ.2534 การส่งเสริมสินค้าส่งออก

- ปี พ.ศ.2535 คุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

ในการจัดงานจึงได้จัดแสดงนิทรรศการผลงานของส่วนราชการต่าง ๆ และโครงการที่คาดว่าจะดำเนินการต่อไป รวมทั้งการให้บริการประชาชนเป็นพิเศษกว่าปกติในช่วงของวันงานด้วย

2. การยกย่องเชิดชูข้าราชการพลเรือนที่มีผลการปฏิบัติงานดีเด่น เพื่อให้ผู้ที่ได้รับคัดเลือกมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น รวมทั้งให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ข้าราชการพลเรือนทั่วไปด้วย เพื่อให้เกิดกำลังใจปฏิบัติงานว่าผู้ที่ปฏิบัติดีย่อมได้รับการยอมรับในการปฏิบัติดีนั้นในปี พ.ศ.2524 จึงได้ร่วมมือกับสมาคมข้าราชการพลเรือนฯ จัดโครงการขึ้นโครงการหนึ่งชื่อว่า "โครงการคัดเลือกข้าราชการตัวอย่างที่ทำงานให้ประชาชนชื่นใจ" แต่ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อโครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เป็น "โครงการคัดเลือกข้าราชการพลเรือนดีเด่น" ดำเนินการคัดเลือกข้าราชการพลเรือนดีเด่นตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 เป็นต้นมา และได้จัดพิธีมอบเกียรติบัตรแก่ข้าราชการดังกล่าวในงานวันข้าราชการพลเรือนของทุก ๆ ปี จนถึงปัจจุบัน

3. การเปิดโอกาสให้แก่ข้าราชการพลเรือนและประชาชนได้มีโอกาสพบปะกันโดยตรงและแสดงผลงานให้ประชาชนและสาธารณชนได้ทราบ ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้องในบทบาทและหน้าที่ของข้าราชการที่มีส่วนในการพัฒนาประเทศ เช่น การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ซักถามปัญหาข้อข้องใจต่าง ๆ ต่อข้าราชการในทุกส่วนราชการ ที่ได้แสดงผลงาน ในวันงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการจัดแสดง นิทรรศการผลงานต่าง ๆ ของส่วนราชการ

4. การสร้างความรู้สึกร่วมในหมู่ข้าราชการพลเรือนว่าวันนี้เป็นวันของข้าราชการพลเรือนทุกคน โดยการให้ข้าราชการพลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานนี้

คณะกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน

ประกอบด้วย

1 ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	ประธานกรรมการ
2. ปลัดกระทรวงการคลัง	กรรมการ
3. ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	กรรมการ
4. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
5. ปลัดกระทรวงคมนาคม	กรรมการ
6. ปลัดกระทรวงพาณิชย์	กรรมการ
7. ปลัดกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
8. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	กรรมการ
9. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
10. ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน	กรรมการ
11. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข	กรรมการ
12. ปลัดกระทรวงยุติธรรม	กรรมการ
13. ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย	กรรมการ
14. ปลัดกรุงเทพมหานคร	กรรมการ
15. ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ	กรรมการ
16. ผู้อำนวยการสำนักตรวจเงินแผ่นดิน	กรรมการ
17. เลขาธิการนายกรัฐมนตรี	กรรมการ
18. เลขาธิการ ก.พ.	กรรมการและเลขานุการ

ในปี พ.ศ.2526 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2526 อนุมัติตามที่ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอให้ปรับปรุงองค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ คณะกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน และได้แต่งตั้งคณะกรรมการดังกล่าวเป็นการถาวร ประกอบด้วย ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงทุกกระทรวง ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย และหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเป็นกรรมการอีก 16 ท่าน โดยมีเลขาธิการ ก.พ. เป็นกรรมการและเลขานุการ

ในปี 2529 มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล คณะ-

รัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2530 มีมติเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2530 ให้คณะกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือนคงปฏิบัติหน้าที่ไปตามเดิม

ในปี 2531 มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาล คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2531 ให้คณะกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือนคงปฏิบัติหน้าที่ไปตามเดิม

คณะอนุกรรมการต่าง ๆ

ในการดำเนินการจัดงานวันข้าราชการพลเรือนแต่ละปีนั้น คณะกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือนได้พิจารณาแต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อช่วยในการดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งในการประชุมคณะกรรมการเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2529 ได้มีมติตั้งอนุกรรมการด้านต่าง ๆ เป็นการถาวร รวม 7 คณะ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ อนุกรรมการด้านการเงิน อนุกรรมการด้านกีฬา อนุกรรมการด้านการแสดงและดนตรี อนุกรรมการคัดเลือกข้าราชการพลเรือนดีเด่น อนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์-เผยแพร่ อนุกรรมการด้านอภิปราย ปาฐกถา สัมมนา และอนุกรรมการด้านกิจกรรมในส่วนภูมิภาค ส่วนอนุกรรมการด้านนิทรรศการนั้นให้แต่งตั้งเป็นรายปี เพื่อให้องค์ประกอบของอนุกรรมการเหมาะสมและสอดคล้องกับเป้าหมายและกระทรวงที่ได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพในแต่ละปี

โครงสร้างของการจัดงาน

การจัดงานวันข้าราชพลเรือนมีโครงสร้าง ดังนี้

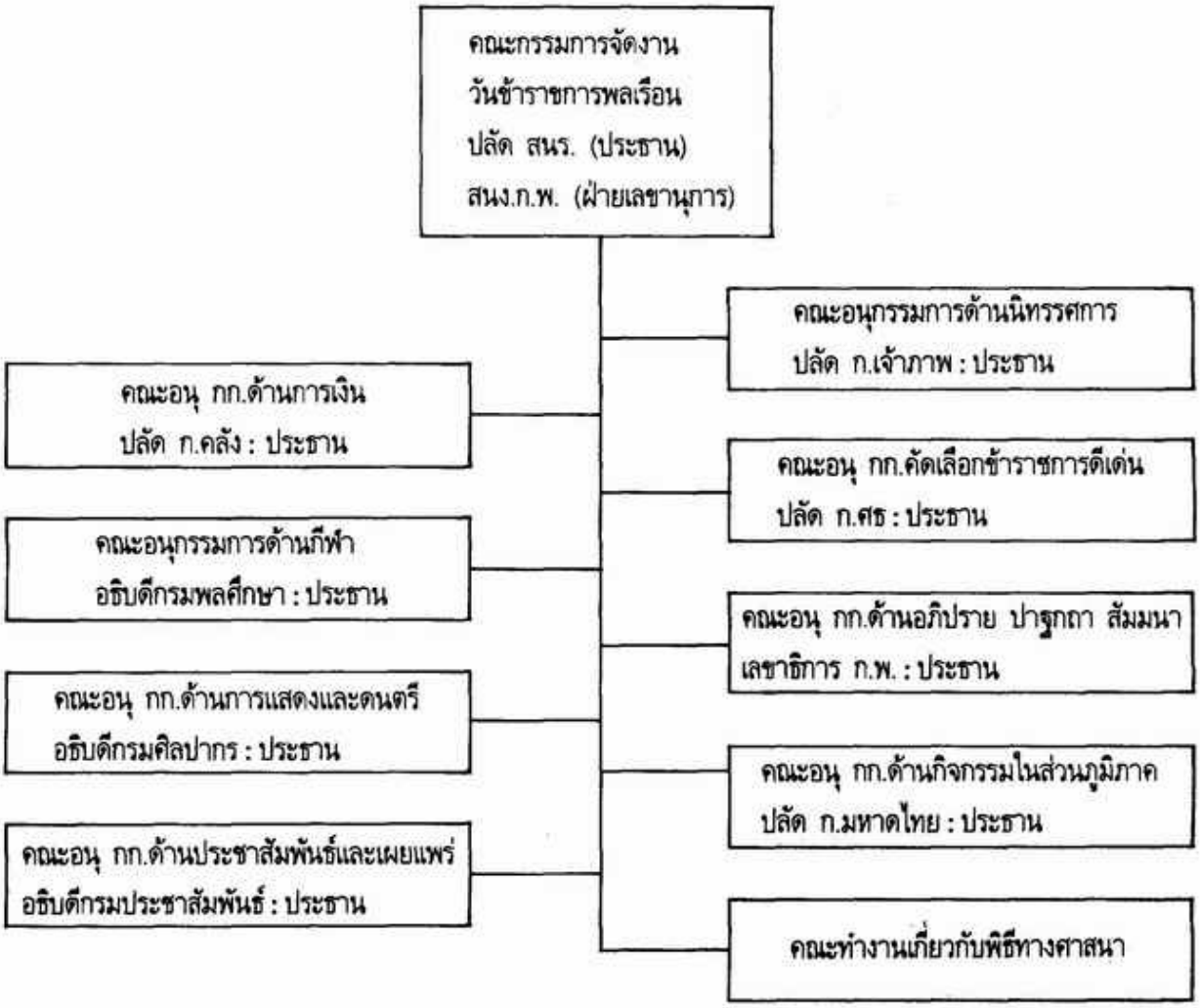

หน้าที่ของคณะกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน

1. กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องในวันข้าราชการพลเรือน โดยคำนึงถึง

1.1 นโยบายของรัฐบาล

1.2 การเผยแพร่ผลงานของหน่วยราชการ ตลอดจนเอกลักษณ์ของข้าราชการ

1.3 การให้ส่วนราชการและข้าราชการมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยทั่วถึง

1.4 ประโยชน์ที่ข้าราชการและประชาชนจะได้รับจากการจัดงาน

2. ให้มีอำนาจแต่งตั้งคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ

3. มอบหมายสั่งการให้หน่วยงานในความรับผิดชอบดำเนินการตามแผน

4. ติดตามความก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของคณะอนุกรรมการด้านต่าง ๆ

5. จัดหารายได้เพื่อใช้สนับสนุนในการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน รวมทั้งกองทุนเพื่อช่วยเหลือข้าราชการพลเรือน

6. ปฏิบัติภารกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง

คณะอนุกรรมการต่าง ๆ

1. คณะอนุกรรมการด้านการเงิน

หน้าที่ ดำเนินการจัดหารายได้ จัดสรรเงินค่าใช้จ่ายให้คณะอนุกรรมการต่าง ๆ ตลอดจนดำเนินงานเกี่ยวข้องกับกองทุนวันข้าราชการพลเรือน ประกอบด้วย

1) ปลัดกระทรวงการคลัง	ประธานอนุกรรมการ
2) รองปลัดกระทรวงการคลัง	รองประธานอนุกรรมการ
3) ผู้แทนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน	อนุกรรมการ
4) ผู้แทนสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
5) ผู้แทนกรมบัญชีกลาง	อนุกรรมการ
6) ผู้แทนกรมศิลปากร	อนุกรรมการ
7) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
8) ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
9) ผู้แทนอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
10) ผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการและเลขานุการ
11) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

2. คณะอนุกรรมการด้านปาฐกถา อภิปราย สัมมนา

หน้าที่ กำหนดหัวข้อเรื่อง องค์ปาฐกถา ผู้อภิปราย ผู้เข้าร่วมสัมมนา จัดหาเอกสารประกอบการสัมมนา ดำเนินการเกี่ยวกับพิธีทางศาสนา ตลอดจนประเมินผลการจัดงานในวันข้าราชการพลเรือน โดยมีเลขาธิการ ก.พ. เป็นประธานอนุกรรมการ สำหรับอนุกรรมการอื่น ๆ นั้น ให้ประธานอนุกรรมการพิจารณาแต่งตั้งตามที่เห็นสมควรต่อไป

3. คณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์-เผยแพร่

หน้าที่ ประชาสัมพันธ์งานวันข้าราชการพลเรือน จัดกิจกรรมทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์ ประกวดบทความ

คำชวัญ ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในวันข้าราชการพลเรือนประกอบด้วย

1) อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	ประธานอนุกรรมการ
2) รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองประธานอนุกรรมการ
3) ผู้แทน อสมท.	อนุกรรมการ
4) ผู้แทนสมาคมนักประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
5) ผู้แทนสมาพันธ์นักหนังสือพิมพ์	อนุกรรมการ
6) ผู้แทนสมาคมนักวิทยุโทรทัศน์	อนุกรรมการ
7) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการ
8) ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
9) ผู้แทนสำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ	อนุกรรมการ
10) ผู้แทนสำนักพระราชวัง	อนุกรรมการ
11) ผู้แทนสำนักราชเลขาธิการ	อนุกรรมการ
12) ผู้อำนวยการกองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
13) ผู้แทนกองจดหมายเหตุ กรมศิลปากร	อนุกรรมการ
14) ผู้แทนสถานีโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
15) ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
16) ผู้อำนวยการกองข่าวในประเทศ กรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
17) ผู้อำนวยการกองข่าวต่างประเทศ กรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
18) ผู้อำนวยการกองผลิตโสตทัศนูปกรณ์ กรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
19) ผู้อำนวยการกองวิชาการ กรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
20) ผู้อำนวยการสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย	อนุกรรมการ
21) เลขานุการกรม กรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการและเลขานุการ
22) นายบรรจบ จันทิมางกูร	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
23) นายประมูล โชติวรรณ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
24) นายไพฑูรย์ ศรีรอด	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

4. คณะอนุกรรมการด้านนิทรรศการ

หน้าที่ ดำเนินการจัดนิทรรศการให้บริการประชาชน จำหน่ายผลิตภัณฑ์ของส่วนราชการ พร้อมทั้งเผยแพร่เอกสาร คู่มือ คำแนะนำต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน และอำนวยความสะดวกในด้านสถานที่จัดงานในวันข้าราชการพลเรือน

สำหรับการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการชุดนี้จะหมุนเวียนเปลี่ยนกันไปทุกปี โดยปลัดกระทรวงที่ได้รับเลือกให้เป็นเจ้าภาพด้านนิทรรศการจะเป็นผู้เลือกรองประธานคณะอนุกรรมการ อนุกรรมการและเลขานุการ และอนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ ตามแต่จะเห็นสมควร คณะอนุกรรมการประกอบด้วย

1. ปลัดกระทรวงการคลัง	ประธานอนุกรรมการ
2. รองปลัดกระทรวงการคลัง	รองประธานอนุกรรมการ
3. ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
4. ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
5. ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
6. ผู้แทนกระทรวงคมนาคม	อนุกรรมการ
7. ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์	อนุกรรมการ
8. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
9. ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
10. ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน	อนุกรรมการ
11. ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
12. ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
13. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
14. ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย	อนุกรรมการ
15. ผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
16. ผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
17. ผู้แทนสำนักข่าวกรองแห่งชาติ	อนุกรรมการ
18. ผู้แทนสำนักงบประมาณ	อนุกรรมการ
19. ผู้แทนสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ	อนุกรรมการ
20. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา	อนุกรรมการ
21. ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการ
22. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
23. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน	อนุกรรมการ
24. ผู้แทนสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน	อนุกรรมการ
25. ผู้แทนสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา	อนุกรรมการ
26. ผู้แทนกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ

27. ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
28. ผู้แทนกรมตำรวจ	อนุกรรมการ
29. ผู้แทนกรมธนารักษ์	อนุกรรมการ
30. ผู้แทนกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการและเลขานุการ

5. คณะอนุกรรมการคัดเลือกข้าราชการพลเรือนดีเด่น

หน้าที่ กำหนดขอบเขตและวิธีดำเนินการ กำหนดคุณสมบัติข้าราชการพลเรือนดีเด่นตลอดจนจัดให้มีการคัดเลือกข้าราชการพลเรือนดีเด่นตามวิธีการที่กำหนดโดยดำเนินการให้แล้วเสร็จและเสนอรายชื่อผู้ที่ได้รับคัดเลือกต่อคณะอนุกรรมการจัดงานวันข้าราชการพลเรือน เพื่อให้สามารถประกาศเกียรติคุณได้ในวันข้าราชการพลเรือน และจัดทำประกาศเกียรติคุณ จัดทำหนังสือข้าราชการพลเรือนดีเด่นเผยแพร่ ตลอดจนประสานงานกันกับคณะอนุกรรมการและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ	ประธานอนุกรรมการ
2) เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	อนุกรรมการ
3) รองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
4) รองปลัดกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการ
5) รองปลัดกระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
6) รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
7) รองปลัดกระทรวงคมนาคม	อนุกรรมการ
8) รองปลัดกระทรวงพาณิชย์	อนุกรรมการ
9) รองปลัดกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
10) รองปลัดกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
11) รองปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน	อนุกรรมการ
12) รองปลัดกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
13) รองปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
14) รองปลัดกระทรวงมหาวิทยาลัย	อนุกรรมการ
15) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ. (นายปรีชา วิชัยดิษฐ์)	อนุกรรมการ
16) เลขานุการกรม สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	อนุกรรมการและเลขานุการ
17) หัวหน้างานการเจ้าหน้าที่ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
18) นางฉัณทิพย์ จำเดิมเผด็จศึก	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

6. คณะอนุกรรมการด้านกีฬา

หน้าที่ ดำเนินการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ จัดหาของรางวัลนักกีฬา ตลอดจนจัดเตรียมพิธีเปิด-ปิดการแข่งขันกีฬาในวันข้าราชการพลเรือน รวมทั้งกิจกรรมกีฬาอื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น การจัดการเดินการกุศล เป็นต้น ประกอบด้วย

1) อธิบดีกรมพลศึกษา	ประธานอนุกรรมการ
2) รองอธิบดีกรมพลศึกษา คนที่ 1	รองประธานอนุกรรมการ คนที่ 1
3) รองอธิบดีกรมพลศึกษา คนที่ 2	รองประธานอนุกรรมการ คนที่ 2
4) ผู้ว่าการการกีฬาแห่งประเทศไทย	รองประธานอนุกรรมการ คนที่ 3
5) ผู้แทนสมาคมข้าราชการพลเรือน	อนุกรรมการ
6) ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี	อนุกรรมการ
7) ผู้แทนกระทรวงการคลัง	อนุกรรมการ
8) ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ	อนุกรรมการ
9) ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
10) ผู้แทนกระทรวงคมนาคม	อนุกรรมการ
11) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
12) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
13) ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	อนุกรรมการ
14) ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์	อนุกรรมการ
15) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
16) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
17) ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน	อนุกรรมการ
18) ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย	
19) ผู้แทนกรุงเทพมหานคร	อนุกรรมการ
20) ผู้แทนคณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
21) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการ
22) ผู้อำนวยการกองกีฬา กรมพลศึกษา	อนุกรรมการและเลขานุการ
23) เลขานุการกรม กรมพลศึกษา	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

7. คณะอนุกรรมการด้านการแสดงและดนตรี

หน้าที่ ดำเนินการจัดรายการแสดงต่าง ๆ เผยแพร่ทางโทรทัศน์วิทยุ ตลอดจนการแสดงบนเวที และการจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมในการจัดรายการบันเทิง ในวันข้าราชการพลเรือนประกอบด้วย

1) อธิบดีกรมศิลปากร	ประธานอนุกรรมการ
2) รองปลัดกรุงเทพมหานคร	รองประธานอนุกรรมการ
3) รองอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์	รองประธานอนุกรรมการ
4) ผู้แทนทบวงมหาวิทยาลัย	อนุกรรมการ
5) ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการ
6) ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม	อนุกรรมการ
7) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
8) ผู้อำนวยการกองสังคีต กรมศิลปากร	อนุกรรมการและเลขานุการ
9) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

8. **คณะอนุกรรมการด้านกิจกรรมในส่วนภูมิภาค**

หน้าที่ มอบหมายและประสานงานกับจังหวัดต่าง ๆ ให้จัดกิจกรรมเกี่ยวกับพิธีทางศาสนา การกล่าวคำปราศรัยของผู้ว่าราชการจังหวัด การมอบประกาศเกียรติคุณแก่ข้าราชการดีเด่น การจัดนิทรรศการ การให้บริการประชาชนตลอดจนกิจกรรมอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยเห็นควร ในวันข้าราชการพลเรือนในส่วนภูมิภาค ประกอบด้วย

1) ปลัดกระทรวงมหาดไทย	ประธานอนุกรรมการ
2) รองอธิบดีกรมการปกครอง	รองประธานอนุกรรมการ
3) ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	อนุกรรมการ
4) ผู้แทนกระทรวงสาธารณสุข	อนุกรรมการ
5) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ	อนุกรรมการ
6) ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	อนุกรรมการ
7) ผู้แทนคณะอนุกรรมการด้านนิทรรศการ	อนุกรรมการ
8) ผู้แทนคณะอนุกรรมการด้านประชาสัมพันธ์	อนุกรรมการ
9) ผู้อำนวยการกองกลาง	อนุกรรมการและเลขานุการ
10) หัวหน้าฝ่ายประสานราชการกลาง กองกลาง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	อนุกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

9. **คณะทำงานเกี่ยวกับพิธีทางศาสนาในวันข้าราชการพลเรือน (วันที่ 1 เมษายน)**

หน้าที่ ดำเนินการเกี่ยวกับพิธีทางศาสนา นิมนต์พระสงฆ์ฉันเช้า และรับบิณฑบาต รับ-ส่งพระสงฆ์ จัดเตรียมสถานที่ทำบุญตักบาตร ต้อนรับและอำนวยความสะดวกแก่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ และข้าราชการที่มาร่วมพิธีทำบุญตักบาตรในวันข้าราชการพลเรือน (วันที่ 1 เมษายน) คณะทำงานประกอบด้วย

1. นายจีระพงษ์ สิวายะวิโรจน์	ประธานคณะทำงาน
2. ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
3. ผู้อำนวยการกองพิธีการ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
4. ผู้อำนวยการกองสถานที่และยานพาหนะ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี	คณะทำงาน
5. ผู้แทนกรุงเทพมหานคร	คณะทำงาน
6. ผู้แทนกรมการศาสนา	คณะทำงาน
7. ผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี	คณะทำงาน
8. ผู้แทนกรมประชาสัมพันธ์	คณะทำงาน
9. ผู้แทนสำนักงาน ก.พ.	คณะทำงาน
10. ผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี	คณะทำงานและเลขานุการ

กำหนดการวันข้าราชการพลเรือน
ระหว่างวันที่ 25 มีนาคม – 5 เมษายน 2535

วันที่ 25 มีนาคม 2535

15.30 น. ผู้แทนทุกกระทรวงที่จะร่วมเดินแถวพร้อมกัน
ณ ด้านหน้าองกรีฑาสถาน กรมพลศึกษา

16.15 น. พิธีเปิดการแข่งขันกีฬา
โดย ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี

16.30 น. การแข่งขันฟุตบอล 1 คู่

หมายเหตุ วันที่ 26 มีนาคม - 29 มีนาคม 2535 จัดแข่งขันกีฬาประเภทต่างๆ ระหว่างข้าราชการพลเรือน

วันที่ 29 มีนาคม 2535

07.00 น. เดิน-วิ่งเพื่อสุขภาพ ณ สนามกีฬาแห่งชาติ

09.00 น. การแข่งขันเกมส์เบ็ดเตล็ด ณ สนามกีฬาแห่งชาติและพิธีปิด
การแข่งขันกีฬา

10.00 น. การแสดงศรีสุขนาฏกรรม

14.00 น. และละครเรื่องผู้ชนะสิบทิศ ตอนแม่ทัพคนใหม่

19.00 น. จำนวน 3 รอบ ณ โรงละครแห่งชาติ

วันที่ 31 มีนาคม 2535

20.00 น. ฯพณฯ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อันเชิญพระบรมราโชวาท
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายก
ประธานโอวาท
ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
กล่าวคำปราศรัย
แพร่ภาพทางโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจ

วันที่ 1 เมษายน 2535

07.00 น. ฯพณฯ นายสัญญา ธรรมศักดิ์
อัญเชิญพระบรมราโชวาท
สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปรินายก
ประทานโอวาท
ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี
กล่าวคำปราศรัย
ออกอากาศทางสถานีวิทยุแห่งประเทศไทย

ห้องสมุดสำนักงาน ก.พ.
LIBRARY OF THE OFFICE OF CSC.

07.30 น. **พิธีทำบุญตักบาตร พระสงฆ์ จำนวน 200 รูป ณ บริเวณทำเนียบรัฐบาล**

14.00 น. **พิธีเปิดงานวันข้าราชการพลเรือนประจำปี 2535 และมอบเกียรติบัตร และเข็มเชิดชูเกียรติแก่ข้าราชการพลเรือนดีเด่น ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติ สิริกิติ์ และถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 และ ช่อง 11 และสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย**

15.15 น. **ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี บรรยายเรื่องประสบการณ์การเป็นนายกรัฐมนตรี ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติ สิริกิติ์ และถ่ายทอดสดทางสถานีโทรทัศน์ ช่อง 9 และช่อง 11 และทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย**

วันที่ 2 เมษายน 2535 (ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์)

10.00 น. การอภิปรายเรื่อง "สิ่งแวดล้อมกับความอยู่รอดของชาติและประชาชน"

13.30 น. แชววาที

วันที่ 3 เมษายน 2535 (ศูนย์ประชุมแห่งชาติ สิริกิติ์)

10.00 น. การอภิปรายเรื่อง "การพัฒนาประสิทธิภาพราชการให้สอดคล้องกับแผน 7"

13.30 น. การอภิปรายเรื่อง "สตรีกับการพัฒนาประชาธิปไตย"

วันที่ 4 เมษายน 2535 (ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์)

10.00 น. การอภิปรายเรื่อง "เราได้อะไรจากภาษีมูลค่าเพิ่ม"

13.30 น. การอภิปรายเรื่อง "ปัญหาการจราจรกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการและการให้บริการประชาชน"

วันที่ 5 เมษายน 2535 (ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์)

10.00 น. การอภิปรายเรื่อง "เอดส์กับสังคมไทย"

13.30 น. การอภิปรายเรื่อง "ข้าราชการแบบไหนที่สังคมไทยต้องการ"

17.00 น. พิธีปิดงานวันข้าราชการพลเรือน

ใคร... อะไร ในวงราชการ

"กษมา"

ฉบับรับเชิญวันข้าราชการพลเรือนประจำปี 2535...รองรับกับโครงสร้างการปรับปรุงและปฏิรูประบบราชการครบรอบ 100 ปีพอดี ...**กษมา** ขอถอดคำกล่าวของ **ดร.รุ่ง แก้วแดง** เลขาธิการคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สวช.) เมื่อต้นเดือน มี.ค. เกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติเราว่า

การจะปลูกฝังให้เยาวชนไทยรวมถึงประชาชนทั่วไป หันมาให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรมประจำชาตินั้น เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบ เท่าที่ผ่านมาองค์กรเอกชนจะเป็นผู้รับผิดชอบเสียเป็นส่วนใหญ่ ความจริงแล้ว ประเทศเรามีของดีอยู่มากมาย แต่เราขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดีพอ คนรุ่นใหม่ทั่วไปจึงรู้สึกว่า เรามี **"ปมด้อยทางวัฒนธรรม"** โดยที่จริงแล้ว วัฒนธรรมของเราไม่ได้ด้อยไปกว่าชนชาติอื่นเลย และต่างชาติเองก็ชื่นชมว่าวัฒนธรรมไทยมีความละเอียดอ่อนมากกว่าชาติใดในโลก

ดร.รุ่ง เลขาธิการฯ หนุ่มวัย 48 กล่าวด้วยว่า สิ่งสำคัญที่ สวช. จะต้องจัดการเร่งด่วน คือ การปลูกฝังให้เยาวชนไทยมีความเข้าใจในภาษาไทย ดนตรีไทย ศิลปะ มารยาทแบบไทย ๆ มากขึ้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ๆ คือ ประเพณีวันสงกรานต์ หรือวันลอยกระทง เท่าที่ผ่านมากลายเป็นเรื่องประกวดนางงามไปเสียหมด แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงขณะนี้ก็คือ การไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติ ซึ่งถือว่าเป็น **"สงครามทางวัฒนธรรม"** ทีเดียว

กษมา ฝากข้อคิดนี้ไว้ เพื่อสะท้อนให้เราเหล่าข้าราชการพึงสำเหนียก และถ่ายทอดวัฒนธรรมที่มีคุณค่าให้แก่ลูกหลานที่ใกล้ตัวเป็นลำดับแรกเพื่อขยายวงไปในหน่วยของสังคมที่กว้างออกไปนะค่ะ

กลับเข้ามาถึงความเคลื่อนไหว ใคร...อะไร ของเรากันดีกว่า

● ระหว่างนี้ **บุญญวัฒน์ ทิพวัส** ผอ.กองวิศวกรรมจราจร แห่ง กทม. กำลังเขียนโครงการรถจักรยานยนต์กับ กทม. เพื่อฟื้นการนำจักรยานให้มาปรากฏท่ามกลางมลภาวะเมืองหลวงอีกครั้ง...ก็คงต้องรอติดตามฉากต่อไป

● จะพบกันครึ่งทางหรือไม่อย่างไรไม่ทราบ แต่กว่าจะตั้งสองรองอธิบดีในกระทรวงเกษตรฯ ได้ก็ต้อง ยืด...ยาว...และเยื้อมาถึงกลางเดือน ก.พ. 35 จนผู้ใหญ่ระดับสูงต้อง **"ทัก"** ว่าเกิดอะไรขึ้น ในที่สุดรองอธิบดีกรมปศุสัตว์ ก็เป็นของ **วิพิชญ์ ไชยศรีสงคราม** ผู้เชี่ยวชาญด้านตรวจสอบและวิเคราะห์วิชาการสัตวแพทย์ ส่วนรองอธิบดีกรมวิชาการเกษตร ได้แก่ **สัมฤทธิ์ ชัยวรรณคุปต์** ผู้เชี่ยวชาญด้านดินและปุ๋ย โดยทั้งสองเป็นผู้เชี่ยวชาญฯ ระดับ 9 ทำให้ผู้อำนวยการระดับ 8 ของกรมซึ่งขึ้นมาในไลน์สายตรง ทั้งสถาบันวิจัยพืชไร่ และสถาบันวิจัย

พืชสวน ต้องร้องเพลงรอไปก่อน

● คนทำงานเหนื่อยในช่วงก่อนและระหว่างการจัดเลือกตั้ง น่าจะได้แก่สตาฟของกองการเลือกตั้ง กรมการปกครอง เดี๋ยวใครจะหาว่า **กษมา** ใจดำมิยอมเอ่ยถึงนามของท่านเหล่านี้บ้างเลย เพราะคงจะมักคุ้นกับท่าน ผอ.**อารยะ วิวัฒน์วานิช** ท่านเดียวที่ถูกสัมภาษณ์ทางสื่อต่าง ๆ อยู่บ่อยครั้ง แต่ยังไม่รู้จักกับหัวหน้าฝ่าย, หัวหน้างาน ใครเป็นใครบ้างคะ...**เกษม แช่มช้อย** หัวหน้าฝ่ายพรรคการเมือง มี 2 หัวหน้างาน คือ **กิตติ หอวรรณภากร** กับ **สุริยันต์ หรือโอภาส** หัวหน้าฝ่ายอำนวยการเลือกตั้ง ชื่อ "**เกษม**" เหมือนกัน **เกษม วัฒนธรรม** มีหัวหน้างาน คือ **ประธาน ดวงพัตรา ว่าที่ ร.ต.ฤิตวัฒน เชาวลิต** หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์และรายงานการเลือกตั้ง มี **อภิชาติ สุทธิสอาด** เป็นหัวหน้างานบริหารทั่วไป

● เพราะจำต้องรับสนองงานตามโครงการพระราชดำริทั้งที่เชียงใหม่และพระตำหนักดอยตุง จ.เชียงรายอยู่บ่อย ๆ **ทรงศักดิ์ ทวีเจริญ** สถาปนิกมือหนึ่งของกรมชลประทาน ผู้เชี่ยวชาญด้านวางผังและออกแบบระดับ 9 จึงขึ้นล่องกรุงเทพฯ กับทางเหนืออยู่บ่อย ๆ เพื่อออกแบบและวางผังอาคารตลอดจนภูมิสถาปัตย์ใหญ่ ๆ หลังจากจบหลักสูตร ปรอ. รุ่น 3 เมื่อปีกลายมาเรียบร้อยแล้ว

● คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงมหาดไทยเสนอให้แต่งตั้ง **ยงยุทธ ศรีวัฒนพงศ์** นักบริหาร 9 หัวหน้าสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ กทม. ดำรงตำแหน่งนักบริหาร 10 ผู้อำนวยการสำนักพัฒนาชุมชน เป็นคนแรก โดยสำนักนี้แยกมาจากสำนักสวัสดิการสังคม เพื่อดูแลงานชุมชนแออัดและงานพัฒนาชนบทโดยตรง ทั้งนี้**ตั้งแต่ 27 ก.พ.** เป็นต้นไป ท่านผู้นี้เคยเป็นผู้อำนวยการกองการเจ้าหน้าที่สำนักงานปลัด กทม. อยู่หลายปี

● สำหรับ รอง ผอ.สำนักแห่งนี้ **รัชนีกร เย็นเยือก** นักสังคมสงเคราะห์ 8 ผอ.กองสังคมสงเคราะห์ สำนักสวัสดิการสังคม (เจ้าของพื้นที่เดิม) โอนและเลื่อนเป็น รอง ผอ. สำนักพัฒนาชุมชน

● เพื่อไปบุกเบิกงานใหม่... สำนักใหม่ที่ตั้งขึ้น "**คนดัง**"...**ประวิทย์ ทองภูเบศร์** ผอ.กองการเจ้าหน้าที่ ถูกย้ายไปเป็น ผอ.กองการส่งเสริมอาชีพเสียแล้ว ในระหว่างที่เจ้าตัวกำลังเป็นนักศึกษานักปกครองระดับสูงที่วิทยาลัยการปกครอง ก็เป็นคนดังคนหนึ่งของ กทม. ที่ช่วง 2-3 ปีนี้ย้ายมาหลายตำแหน่ง จาก ผอ.กองประชาสัมพันธ์ ไปเป็นหัวหน้าเขตคลองสาน กลับเข้ามาเป็น ผอ.กอ. แล้วจึงย้ายไปอยู่สำนักพัฒนาชุมชน สำหรับผู้ที่เลื่อนขึ้นมาแทนเป็นบุคลากรในกอง...**ประยูร วรพงศธร** หัวหน้าฝ่ายบรรจุและแต่งตั้ง ผู้มีอาวุโสสูง สูงจนเหลือเวลาอีกไม่ถึงปีจะเกษียณแล้ว

● รองอธิบดีฝ่ายบริหาร กรมชลประทาน คนใหม่ ตำแหน่งที่ขึ้นไปแทนอธิบดีคนปัจจุบัน เพิ่งตั้งเมื่อเดือน ม.ค. นี่เอง นามว่า **อารมย์ ขำคมกุล**

● ต๊อกเตอร์คนเก่ง, เฉียบและอนาคตไกลของ ศธ. **ดร.กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา** รองอธิบดีกรมการศึกษานอกโรงเรียน เป็นกำลังสำคัญในการจัดงานวันกระทรวงศึกษาธิการครบรอบ 100 ปี ในวันที่ 1 เม.ย. ศกนี้

● **กษมา** ฟังตัวเลขแล้วก็น่าตกใจ...**ณรงค์ ชูประกอบ** เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร บอกว่าในปี 2540 จะมีพื้นที่การเกษตรลดลงจากปี 2534 ประมาณ 1.26 ล้านไร่ ภาคกลางจะลดลงมากที่สุดถึง 8.4 แสนไร่ โดยพื้นที่ที่ลดลงส่วนหนึ่งจะเป็นพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมที่มีความอุดมสมบูรณ์และอยู่ในเขตชลประทาน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลการผลิตทางการเกษตรในอนาคต ...ทั้งนี้มิได้แจงว่าเป็นพื้นที่ที่เฉือนมาเป็นสนามกอล์ฟและรีสอร์ทกี่แห่งและแห่งละกี่พัน...หมื่นไร่ค่ะ

● สภาสถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จ.เชียงใหม่ ได้อนุมัติปริญญาเทคโนโลยีการเกษตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ให้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ปฏิบัติภารกิจอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในด้านการเกษตร ประจำปี 2534 จำนวน 4 ราย ในจำนวนนี้ 3 ท่านเป็นระดับอธิบดี มี **ณรงค์ มีนะนันทน์** อธิบดีกรมส่งเสริมการ

เกษตร กับ **บุญเทียม เจริญยิ่ง** อธิบดีกรมอาชีวศึกษา ในสาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร และอธิบดีฯ **ปลอดประสพ สุรัสวดี** แห่งกรมประมง ในสาขาเทคโนโลยีการประมง โดยได้เข้ารับพระราชทานปริญญาบัตรไปเรียบร้อยแล้วเมื่อ 19 ก.พ. ที่ผ่านมา

● เมื่อกลางเดือน ก.พ. คณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงานเสนอ ในการแต่งตั้ง **ศ.ยงยุทธ ยุทธวงศ์** ศาสตราจารย์ระดับ 11 ภาควิชาเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ หน่วยงานอิสระระดับกรมในสังกัด เช่นเดียวกับอนุมัติแต่งตั้ง **น.พ.อนันต์ สุวัฒนวิโรจน์** ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านเวชกรรม สาขาศัลยกรรมเด็ก (นายแพทย์ 9) ให้ดำรงตำแหน่งผู้ทรงคุณวุฒิด้านเวชกรรม สาขาศัลยกรรมเด็ก (นายแพทย์ 10) โรงพยาบาลเด็ก กรมการแพทย์ ทั้งนี้ย้อนหลังไปตั้งแต่เดือน ต.ค.34 โน่น ...ตำแหน่งทางวิชาชีพและวิชาการเหล่านี้เป็นตำแหน่งเฉพาะของกระทรวงคุณหมอ

● ในวงราชการมีทั้งสามีและ**ภรรยา** ประสบความสำเร็จในสายงานเคียงคู่กันไปหลายคู่ มีทั้งต่างที่ทำงานและที่ทำงานเดียวกัน คือมีทั้งผู้ชายเก่ง...แล้งยังมี...ผู้หญิงแกร่งคู่กันไปเสมอ **กษมา** นั่งเรียบเรียงคู่ที่ยังรับราชการอยู่ และมีชั้นระดับที่สูงพอสมควร มาให้เพื่อนๆ ชาวราชการได้รับทราบ (พอเป็นสังเขปเท่าที่ทราบนะคะ)...**เมตตา พุ่มชูศรี** ประจำสำนักนายกรัฐมนตรี กับ **ดวงใจ พุ่มชูศรี** รองเลขาธิการสถิติแห่งชาติ, **อิสสระ นิติทัณฑ์ประภาศ** รองผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ กับ **ผาณิต นิติทัณฑ์ประภาศ** ผู้ตรวจราชการสำนักนายกรัฐมนตรี, ผู้ตรวจฯ สำนักนายกฯ อีกท่าน **วัฒนะ กาญจนอัครเดช** กับ **สุนันทา กาญจนอัครเดช** ผู้ช่วยปลัดฯ สำนักนายกฯ, **พิเศก โชไชย** รองเลขาธิการ สยช. กับ **ชื่นจิตต์ โชไชย**, เลขานุการกรมสภาพัฒน์ฯ **ขจัดภัย บุรุษพัฒน์** รองเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ กับ **วัลภา บุรุษพัฒน์** ผู้อำนวยการกอง 2 สมช. เช่นกัน, **วิชัย สุวรรณรัตน์** รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายบริหาร กับ **อรพรรณ สุวรรณรัตน์** รองอธิบดีกรมไปรษณีย์, **ธรัช เมฆสวรรค์** อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ กับ **ทิพาวดี เมฆสวรรค์** ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านระบบโครงสร้างการบริหารงานบุคคล สำนักงาน ก.พ., **พล.อ.จำแลง อุชุโกมล** ผู้อำนวยการ กรป.กลาง (และตำแหน่งพิเศษ "**โฆษกสภา รสช.**") กับ ผอ.กองวิเคราะห์ตำแหน่งและอัตราเงินเดือนที่ 2 **ธารีทิพย์ อุชุโกมล** (ประธานชมรมแม่บ้าน กรป.กลาง) ของเรานี่เอง ผู้ว่าฯ **ประเวศ ต่อตระกูล** แห่งนครปฐม มีภริยานามว่า **เฉิดฉาย ต่อตระกูล** ผอ กองการเงินและบัญชี กรมชลประทาน และเพิ่งได้รับเลือกจากสมาชิกให้เป็นนายกสโมสรชลประทานคนล่าสุดด้วย, **ทักษพล เจียมวิจิตร** กรรมการร่างกฎหมายประจำ (ระดับ 10) แห่งกฤษฎีกา กับ **จริยา เจียมวิจิตร** เลขานุการคณะกรรมการร่างกฎหมาย แห่ง สคก. ที่เดียวกัน, และ **เชียน สุวรรณสิงห์** รองอธิบดีกรมอาชีวศึกษา กับ เลขาธิการ สถิติแห่งชาติ **เพ็ญศรี สุวรรณสิงห์**

● **นพวัตน์ สมพื้น** (นามเดิม ชื่อ "**สนั่น**") หัวหน้าฝ่ายช่างสิบหมู่ กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญในการสร้างพานพุ่มเงินและพานพุ่มทอง ซึ่งรัฐบาลน้อมเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในโอกาสที่เสด็จฯ เปิดงาน "**ปีสตรีไทย**" ณ ทำเนียบรัฐบาล เมื่อ 29 ก.พ. ที่ผ่านมา

● ไปเป็นกงสุลที่นครเบอร์ลิน เยอรมัน เกือบ 3 ปี **บัณฑิต โสตถิพลาฤทธิ์** กลับมากระทรวง เลื่อนขึ้นเป็นผู้ช่วยปลัดกระทรวงการต่างประเทศ ระดับ 9 ตั้งแต่ต้นปีนี้

● คณะรัฐมนตรีรับทราบการแต่งตั้ง รองเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คนใหม่ คือ **วิรัตน์ วัฒนศิริธรรม** โดยเลื่อนขึ้นมาจาก "**ผู้ช่วย**" ทั้งนี้ตั้งแต่ 3 มี.ค. ที่ผ่านมา

● สับเปลี่ยนโยกย้ายไปแทนกันเมื่อ ผอ.กองแผนงานและวิชาการ กองหลักของสำนักงานปลัดสำนัก-

นายกฯ ว่างลง เพราะ **สุนันทา กาญจนอัครเดช** เลื่อนขึ้นเป็น **"ผู้ช่วย"** จึงขยับตัวเก็ง (หลายเก็งมาแล้ว) **ภิรมย์ สิมะเสถียร** จาก ผอ. กองกฎหมายและระเบียบกลาง ขึ้นชั้นอาวุโสอีกครั้ง (นับเป็นกองที่ 3 แล้ว) เป็น ผอ.กองแผนงานฯ แทน ผู้โชคดีเลื่อนจากระดับ 7 หัวหน้าฝ่ายขึ้นเป็น **"ผอ."** คนล่า เป็นของ **ธีระ รังสิวัฒนะ** จากหัวหน้าฝ่ายระเบียบพัสดุวินิจฉัย ขึ้นเป็น ผอ. กองกฎหมายฯ แทน ตั้งแต่ต้นเดือน มี.ค. นี้เช่นกัน

● แล้ว **อรัญ ธรรมโน "เจ้ากรม"** ศุลกากร ก็เข้ารับตำแหน่งประธานกรรมการบริษัทบางจากปิโตรเลียม ตามสูตรของกระทรวงการคลังในฐานะเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ สืบแทน **พล.อ.ต.กำธน สินธวานนท์** ประธานฯ ท่านเดิม ซึ่งมีอายุครบ 65 ปี เมื่อปลายเดือน มี.ค. นี้

● กลายเป็นว่ารัฐบาลปัจจุบันมีการตั้งและแตกกรมกันมากที่สุด ทั้งปรับและขยาย...ไม่ว่าจะเป็นขยายกรมของสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตั้งกรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์ ตั้งสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติในสำนักนายกรัฐมนตรี แยกกรมแรงงานออกเป็น 2 กรม ยุบสำนักนโยบายและแผนมหาดไทย มารวมกับสำนักงานปลัดกระทรวงฯ แยกสำนักงานคณะกรรมกรรมพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) จากสภาพัฒน์ฯ ออกมาเป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี โดยมี ผอ.กรป. นามว่า **สุเมธ ตันติเวชกุล** ซึ่งมีสำนักงานใหม่ ณ ตึกแดง ในบริเวณทำเนียบรัฐบาล (โรงเรียน จปร.เดิม) แล้ว

● ล่าสุด ครม.มีมติเมื่อ 3 มี.ค.35 ตั้งอธิบดีกรมภูมิภาคในกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งแตกแขนงออกมาจากกรมการเมืองเดิม มีอธิบดีหนุ่ม-สาว และซี 10 เพิ่มอีกหลายราย **สาโรจน์ ชวนะวิรัช** อธิบดีกรมการเมือง เลื่อนเป็นรองปลัดกระทรวง ฝ่ายกิจการภูมิภาค **สารสิน วีระผล** ออท.ประจำกระทรวง เป็น อธิบดีกรมอเมริกาและแปซิฟิกใต้ **น.ส.สุจิตรา หิรัญพฤกษ์** ออท.ประจำกระทรวง เป็น อธิบดีกรมยุโรป **ดอน ปรมัตถ์วินัย** ออท. ประจำกระทรวง เป็น อธิบดีกรมเอเชียตะวันออก (วัย 42) **กฤษณ์ กาญจนภุญชร** อัครราชทูตที่ปรึกษา ณ วอชิงตัน เลื่อนขึ้นเป็นระดับ 10 ในตำแหน่งทูตประจำกระทรวง ท่านผู้นี้เป็นผู้อุทิศตนและเป็นมือด้านต่างประเทศให้อดีตนายกรัฐมนตรีมาตลอดในช่วงปี 23-31 และ **สุวิทย์ สิมะสกุล** รองอธิบดีกรมการเมืองและเลขานุการ รมว.กต. เป็น อธิบดีกรมเอเชียใต้ ตะวันออกกลาง และแอฟริกา ...คิดคำนวณกำลังพลในแต่ละกรมแล้วมีไม่เกิน 30 ท่าน **กษมา** ขอห้ามและอย่าไปเทียบกับ **"กอง"** ในกระทรวงมหาดไทยหรือกระทรวงเกษตรฯ เป็นอันขาดทีเดียวนะคะ เพราะกองที่นั่นขนาดกลางๆ ก็มีเจ้าหน้าที่เกือบ 100 เท่านั้น

● เพราะเป็น **"ลูกน้อง"** มาตลอดชีวิต และชอบคำพูดอะไรที่จะเป็นการให้กำลังใจ **"ผู้ปฏิบัติ"** ได้ ความข้างล่างนี้ก็น่าจะเป็นเกร็ดให้นักบริหารและผู้ปฏิบัติในฐานะลูกน้องได้เห็นอะไรกันบ้าง

...ผู้จัดการที่ดี จะเข้าใจได้ดีถึงความเป็นจริงที่ว่า

"ความผิดพลาด เป็นกระบวนการที่ทุกคนต้องเคยประสบ"

ไม่มีใครไม่ผิดพลาด

ฉะนั้น...จึงอนุญาตให้คนอื่นทำผิดได้

ถ้าจะเตือน...

ก็เตือนด้วยอาการอันสงบ และด้วยจิตใจถนอมรักลูกน้อง

ทำให้ลูกน้องเกิดความรู้สึกว่า

ความผิดนั้นดูเป็นของธรรมดา และง่ายที่จะแก้ไข

ผู้ที่ทำใจได้เช่นนี้ ย่อมไม่หัวฟัดหัวเหวี่ยง

ไม่กระฟัดกระเฟียด ไม่ตาขวางเอากับลูกน้อง

ย่อมมีจิตใจอันสงบราบรื่น และสามารถจัดการปัญหาความขัดแย้งได้ดี

● คำกล่าวข้างต้น ประเมินได้ว่า **กษมา** คงได้คะแนนจาก **"ผู้ปฏิบัติ"** ได้จมูกทีเดียวกระมังคะ ●

ความคาดหวัง หลังปรับระบบราชการ

พิมลวรรณ พงษ์สวัสดิ์

คำนำ

บทความเรื่องนี้เขียนขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะเป็นสื่อช่วยในการเร่งเร้า ปลูกฝังเสริมสร้างให้ข้าราชการมีความสำนึกในหน้าที่มีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน มุ่งหวังที่จะปฏิบัติราชการเพื่ออำนวยประโยชน์สุขแก่ประชาชน สมดังคำขวัญที่ว่า **"เมษา ประชาสุข"**

การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใด ๆ ก็เพื่อต้องการนำไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นเช่นเดียวกัน การปรับปรุงระบบราชการ และระบบข้าราชการครั้งใหญ่ในปี 2535 ก็มีความ **"คาดหวัง"** ในสิ่งที่ดีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ **การเปลี่ยนบทบาทของระบบราชการจากการปกครอง ควบคุม บังคับ เป็นการส่งเสริม กำกับ ปรับปรุง และปรับขนาดของจำนวนข้าราชการให้เหมาะสม มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถทำงานได้อย่างเท่าทันเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงของโลก และสนองตอบความต้องการของประชาชน รวมทั้งการปรับโครงสร้างบัญชีเงินเดือนให้เหมาะสมสอดคล้องกับการเปลี่ยน**

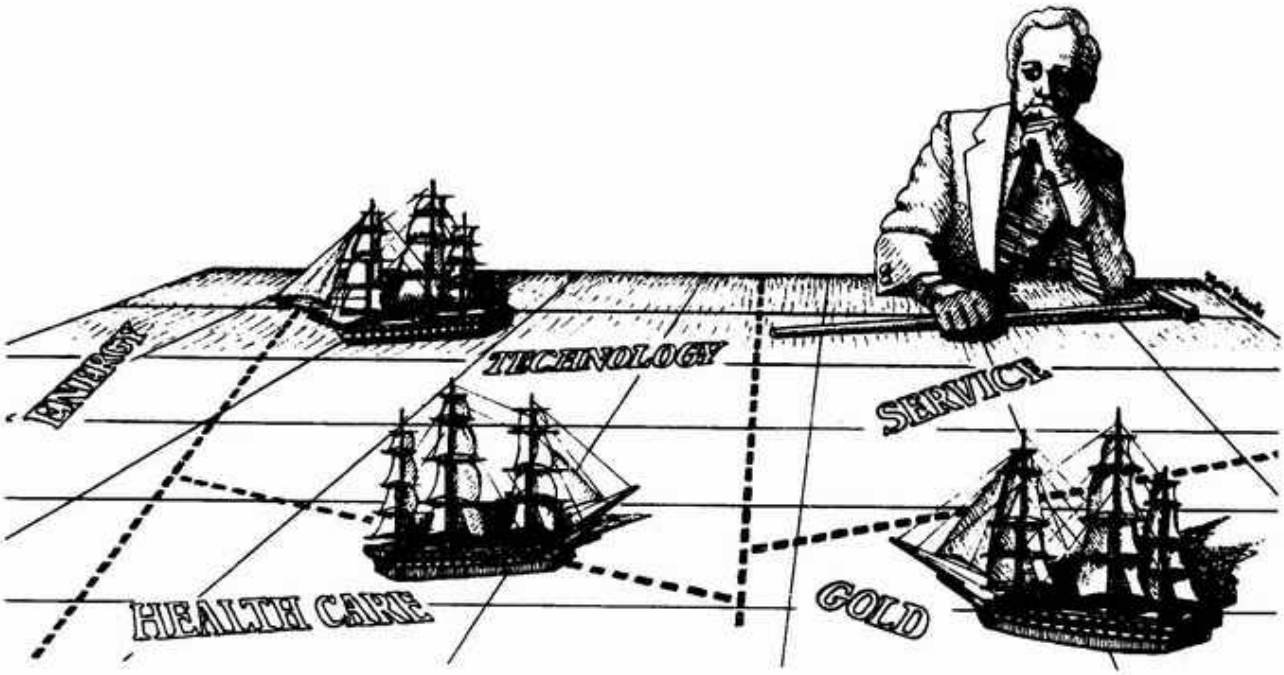

แปลงค่าครองชีพ เพื่อให้เป็นปัจจัยสำคัญในการสรรหา และธำรงรักษาข้าราชการที่มีคุณภาพไว้ในระบบราชการสรุปรวมความว่า **"ราคา"** ต้องคู่กับ **"คุณภาพ"**

ในเมื่อ **"ราคา"** มีเค้าแน่นอนว่าจะเพิ่มขึ้นตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน นี้เป็นต้นไป ทีนี้ก็มาถึงเรื่อง **"คุณภาพ"** ว่าจะปรับตามราคาได้อย่างไร

บทบาทของรัฐในขบวนการพัฒนาโครงสร้างการบริหารราชการ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (ขอเรียกย่อ ๆ ว่าแผน 7) ได้กล่าวถึงแนวทางการปรับบทบาทของรัฐในขบวนการพัฒนาฯ ว่า ผลจากการพัฒนาประเทศได้กระตุ้นให้ประชาชนมีความต้องการชีวิตที่ดีขึ้น ประชาชนและภาคเอกชนมีความต้องการและคาดหวังที่จะให้รัฐบริการที่ดี รวดเร็ว และสนใจในการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนอย่างจริงจังและทันเหตุการณ์ คาดหวังการมีส่วนร่วมในการปกครองหรือการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้โดยให้รัฐเป็นผู้กำกับให้เป็นไปตามกฎหมายระเบียบแบบแผน และสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานของภาคเอกชนแทนการควบคุม และดำเนินกิจกรรมโดยรัฐ **ในการสนองความต้องการของประชาชน รัฐต้องอาศัยข้าราชการเป็นจักรกลสำคัญ**ในการดำเนินการต่าง ๆ ตามนโยบายที่กำหนด ข้าราชการในที่นี้จะต้องเป็นข้าราชการที่มี **คุณภาพ มีความรู้ความสามารถ** นำนโยบายไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างจริงจังด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความคิดริเริ่มและการตัดสินใจที่ถูกต้อง **ทั้งนี้ข้าราชการจะต้องมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี** เช่น ได้ค่าตอบแทนที่เหมาะสม มีความก้าวหน้า มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี เป็นเครื่องประกอบด้วยฉะนั้นแนวทางการปรับบทบาทของรัฐ จึงได้พิจารณาเกี่ยวกับบูรณะการระบบราชการและพัฒนาคุณภาพข้าราชการ โดยให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงระบบค่าตอบแทนระบบการพัฒนาข้าราชการและการบูรณะการระบบราชการ **สรุปได้ดังนี้**

1. การปรับปรุงระบบค่าตอบแทนและระบบสวัสดิการต่าง ๆ ของข้าราชการให้ทันต่อค่าครองชีพและใกล้เคียงกับตลาดแรงงานทั่วไป

ในภาคเอกชน เพื่อให้สามารถธำรงบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในสาขาวิชาชีพขาดแคลนไว้ในระบบราชการ

2. การปรับโครงสร้างระบบราชการและการบริหารในระบบราชการ ให้มีลักษณะที่คล่องตัวและให้สอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป โดยภาครัฐจะมีขนาดเล็กลง มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานเพิ่มขึ้น เพื่อลดความซ้ำซ้อนและเพิ่มประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมภาคเอกชนให้สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

3. การปรับปรุงระบบกำลังคนทั้งด้านปริมาณและคุณภาพให้สามารถปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น

4. การพัฒนาหน่วยงานให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี อุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ทันสมัย ช่วยสนับสนุนการทำงานของข้าราชการให้มีสภาพดีขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานภาครัฐเท่าเทียมกับภาคเอกชนและสนองความต้องการของประชาชน

แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม

แผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคม เป็นแผนหลักแผนหนึ่งในแผนฯ 7 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 2 ประการ คือ

1. เพิ่มศักยภาพของคนกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเต็มที่ และได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

2. ลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อทำให้คนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

สำหรับแนวทางและมาตรการสำคัญ ๆ ที่กำหนดขึ้น เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายดังกล่าว อาจจำแนกตามลักษณะบทบาทของรัฐได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

ก. บทบาทที่รัฐต้องเข้าดำเนินการเองโดยตรง บทบาทในเรื่องนี้ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐที่จะต้องให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ให้สามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และมีขีดความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ต่อไป แนวทางและมาตรการในการดำเนินการก็เช่น ขยายอัตราการเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เน้นพื้นที่ชนบทยากจนที่มีอัตราการเรียนต่อต่ำ ส่งเสริมการฝึกอาชีพระยะสั้นแก่แรงงานไร้ฝีมือให้มีทักษะในการทำงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งได้รับค่าจ้างที่เป็นธรรม ส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน เผยแพร่ความรู้และจัดบริการวางแผนครอบครัวให้ทั่วถึง จัดทำประกันสุขภาพและการสงเคราะห์ด้านสาธารณสุขแก่ผู้ยากจนที่สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ จัดทำแผนป้องกันและเตรียมการรับสาธารณภัย เป็นต้น

ข. บทบาทที่รัฐจัดระบบหรือกลไก เพื่อที่รัฐจะไม่ต้องเข้าดำเนินการเอง บทบาทในเรื่องนี้รัฐเป็นเพียงทำหน้าที่จัดระบบให้เหมาะสมหรือผ่อนคลายกฎ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในการจัดบริการสังคมให้ยืดหยุ่น เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคน และจูงใจภาคเอกชน

ให้ร่วมมือสนับสนุน โดยมีแนวทางและมาตรการต่าง ๆ เช่น สนับสนุนภาคเอกชนในด้านจัดการศึกษาและฝึกอบรม จัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเฉพาะด้านในสาขาที่ต้องการฝีมือและความชำนาญสูง โดยให้ภาคเอกชนออกค่าใช้จ่าย พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านตลาดแรงงานการศึกษาและอาชีพ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารเชิงธุรกิจที่มีประสิทธิภาพ

ค. บทบาทที่รัฐให้การสนับสนุนเพื่อสถาบันในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ บทบาทในเรื่องนี้รัฐเป็นผู้สนับสนุนให้สถาบันต่าง ๆ ในสังคมร่วมผนึกกำลังในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีแนวทางและมาตรการ เช่น เสริมสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวเพื่อให้มีบทบาทสำคัญในการป้องกันปัญหาสังคม ส่งเสริมให้สถาบันศาสนามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาจิตใจ ปรับปรุงระบบการจัดบริการสังคมและการประกันสังคมของรัฐ และสนับสนุนการดำเนินงานจัดสวัสดิการสังคมของภาคเอกชนให้เอื้อประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมขององค์กรเอกชน ขยายขอบข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับองค์กร ประชาชนและกลุ่มอาสาสมัครต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการดำเนินงานพัฒนาสังคมที่สำคัญในปัจจุบัน เช่น โครงการชุมชนให้ครอบคลุมพื้นที่เป้าหมายได้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งริเริ่มงานโครงการที่มีความสำคัญสูง ๆ เช่น การพิทักษ์คุ้มครองผู้บริโภค และการป้องกันอุบัติภัย สาธารณภัย ส่งเสริมบทบาทของประชาชนในการตัดสินใจกำหนดความต้องการ วิธีดำเนินงานและการบริหารทรัพยากร เพื่อการพัฒนาสุขภาพตนเองได้มากขึ้น

เหตุผลที่หยิบยก บทบาทของรัฐในขบวนการพัฒนาและแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และสังคมมากล่าวในที่นี้ ก็เพื่อชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงคล้องจองของการที่ต้องมีการปรับบทบาทของรัฐในกระบวนการพัฒนา โดยเน้นในเรื่อง "คุณภาพ" ทั้งในส่วนบุคคลและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน คือให้ข้าราชการมีคุณภาพชีวิตการทำงานที่ดี เพื่อส่งผลถึงการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

คุณภาพชีวิตในการทำงานคืออะไร

คุณภาพชีวิตในการทำงานคือความรู้สึกพึงพอใจที่แตกต่างกันไปตามมิติการรับรู้ของแต่ละบุคคล เพราะต่างมีพื้นฐาน ภูมิหลัง ลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว บางคนอาจสนใจที่เนื้อหาของงาน บางคนสนใจสภาพแวดล้อมและค่าตอบแทน บางคนอาจเน้นเรื่องความก้าวหน้าในอนาคต แต่โดยสรุปแล้วปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการรับรู้หรือความรู้สึกเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการทำงานขึ้น ดังนั้น องค์การใดที่ต้องการให้บุคคลในองค์การมีความพึงพอใจในการทำงานโดยมุ่งหวัง

ถึงผลงานที่ดีเด่นที่เป็นผลมาจากความพึงพอใจนี้ จำเป็นต้องค้นหาการรับรู้ร่วมของบุคคลในองค์การว่ามีแบบของการรับรู้เป็นอย่างไร เพื่อที่จะหาทางปรับปรุงปัจจัยต่าง ๆ ภายในองค์การให้ตอบสนองต่อการรับรู้ร่วมนั้น ๆ ถ้าสามารถตอบสนองต่อคนส่วนมากขององค์การได้ก็เชื่อว่าจะสามารถทำให้องค์การดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตในการทำงานนั้น สภาพแวดล้อมมีส่วนทำให้คนอยากทำงานหรือไม่อยากทำงาน ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการทำงาน คำว่าสภาพแวดล้อมในที่นี้หมายความรวมถึง

1. **สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน** ได้แก่ สถานที่ทำงาน อุปกรณ์ เครื่องใช้ไม้สอย ซึ่งเห็นชัดเป็นรูปธรรม

2. **สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับระบบ** เช่น ระบบการบริหาร ระบบการให้ความดีความชอบ ระบบการทำงานเป็นขั้นตอน ระบบการทำงานเป็นทีม ระบบการตัดสินใจ เป็นต้น

3. **สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับคน** คือ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและการประสานงาน

ในด้านผู้บังคับบัญชานั้นมีผู้กล่าวว่า **องค์กรจะไปได้ดีหรือไม่ดี อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ตัวผู้บังคับบัญชา** ตัวอย่างการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานให้ดีขึ้นขององค์กรใหญ่ในสหรัฐอเมริกา สิ่งแรกที่จะทำคือ ลดชั้นระดับการบังคับบัญชาลง คือ การลดชั้นที่อยู่ตรงกลาง ซึ่งจะทำให้การสื่อความดีขึ้น งานมีคุณภาพสูงขึ้นด้วย

สำหรับ**สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หรือการทำงานเป็นทีมนั้น ถ้าไม่สามารถทำงานเป็นทีมได้ทั้ง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน ผลงานก็ออกมาไม่ดี คุณภาพชีวิตในการทำงานถูกบั่นทอนอย่างเห็นได้ชัด** การทำงานเป็นทีมจึงมีส่วนช่วยให้งานเกิดผลสำเร็จ เป็นการหมดสมัยแล้วที่คน ๆ เดียวทำงานแล้วได้ผลตั้งแต่ต้นจนจบ

สภาพแวดล้อมที่สำคัญที่สุดที่บั่นทอนประสิทธิภาพในการทำงานขององค์การเป็นอย่างมาก คือการขาดการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานแต่ละหน่วยมีหน้าที่ที่กำหนดไว้ว่าจะทำอะไรเพื่อผลงานของหน่วยงานนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้เขาก็ย่อมพุ่งความสนใจและพลังความคิดอ่านไปยังงานดังกล่าว ทำให้ไม่มีเวลาหรือความสนใจที่จะทำให้กับหน่วยงานอื่น ๆ ในงานที่ต้องเกี่ยวข้องกัน โดยคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมิใช่เป็นปัญหาของหน่วยงานของเขาเอง ด้วยเหตุดังกล่าวนี้จึงทำให้ไม่สามารถสนองนโยบายใหญ่ของหน่วยงานได้ นอกจากนี้สิ่งที่ขาดไปที่ทำให้คนขาดจิตสำนึกที่จะทำงานประสานกันก็คือ การสื่อข้อความระดับแนวนอน ซึ่งทำให้ผู้ปฏิบัติงานขาดความเข้าใจในเป้าหมายของงานอย่างชัดเจน **สภาพแวดล้อมที่ไม่มีการสื่อข้อความตามแนวนอน เป็นอุปสรรคสำคัญต่อคุณภาพงาน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการสื่อข้อความอย่างต่อเนื่อง มีระบบและไม่เป็นทางการ** นอกจากนี้ ระยะทางใกล้ ไกลระหว่างหน่วยงานนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ การประสานงานจะประสบปัญหามากกว่า ถ้าอยู่ห่างกัน หรืออยู่คนละที่ คนส่วนใหญ่ไม่ค่อยตระหนักในเรื่องการประสานงานไม่ดี แต่ไปตระหนักในเรื่องของการทำงานเป็นทีมไม่ดีเสียมากกว่า ตราบใดที่ยังมีการสื่อข้อความเฉพาะแนวตั้งก็จะมีกำแพงขวางกั้นระหว่างหน่วย แผนก ฝ่ายและกรม **มีผู้กล่าวว่าองค์กรใดดีหรือไม่วัดได้จากการสื่อข้อความ การสื่อข้อความที่ดีนั้นคือ การสื่อข้อความแบบไม่เป็นทางการ ที่ดีที่สุดคือ** face to face นอกจากนี้จะดูว่า**การสื่อข้อความดีหรือไม่ดี ให้วัดจากระดับของ "ข่าวลือ" ถ้าข่าวลือมีมากองค์การนั้นสื่อข้อความไม่ดีเพราะข่าวไปก่อน ถ้าข่าวลือไม่มีเลย แปลว่าองค์กรนั้นมีการสื่อข้อความที่เยี่ยมยอด**

สภาพแวดล้อมสุดท้ายที่จะพูดในที่นี้ คือ

4. **สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับวัฒนธรรม** คือ แนวคิด แนวปฏิบัติที่ฝังลึกในจิตใจของคนในองค์กรนั้น

ซึ่งได้แก่ ความมีวินัย จริยธรรมในการทำงาน ความซื่อสัตย์ คุณภาพ กิจกรรมต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่เป็นประจำ เช่น กิจกรรมที่เกื้อหนุนให้เกิดการทำงานเป็นทีม ถ้าทำบ่อยเข้าก็จะกลายเป็นจิตสำนึก กลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กรได้ในที่สุด และจะทำลายล้างยากเพราะอยู่ตัวแล้ว

ราชการระบบใหม่ให้อะไรแก่คุณภาพชีวิต (ข้าราชการ)

เหลือบแลดูทั้งแผนฯ 7 และสาระสำคัญในการปรับปรุงระบบราชการและระบบข้าราชการครั้งใหญ่นี้ ก็เห็น "แนวทาง" ที่จะปรับปรุงเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อให้มีข้าราชการมี "คุณภาพ" ดังนี้

1. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับสถานที่ทำงาน

มีแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานให้มีสภาพแวดล้อมที่ดี อุปกรณ์เครื่องมือ เครื่องใช้ทันสมัย ช่วยสนับสนุนการทำงานของข้าราชการให้มีสภาพดีขึ้น เพื่อให้การดำเนินงานภาครัฐเท่าเทียมกับภาคเอกชนและสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีการนำเทคโนโลยีชั้นสูงมาช่วยในการปฏิบัติราชการอย่างแพร่หลาย ทั้งเทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร และข้อสนเทศ

2. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับระบบ

มีแนวทางสรุปได้รวม 9 ประการ คือ การควบคุมโครงสร้างส่วนราชการและจำนวนข้าราชการ รวมทั้งการดูแลการใช้กำลังคนอย่างคุ้มค่า การจัดระบบวิธีปฏิบัติราชการให้สั้น คล่องตัวและทันสมัย การสรรหาบรรจุ แต่งตั้งและรักษา เฉพาะข้าราชการที่มีคุณภาพดีและความสามารถสูง การกำหนดตำแหน่งและค่าตอบแทนที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ของตลาดแรงงาน เพื่อสามารถแข่งขันในการดึงดูดและธำรงรักษาข้าราชการที่มีคุณภาพสูงไว้ในระบบราชการ การพัฒนาข้าราชการเพื่อสร้างคุณภาพและคุณธรรม การให้รางวัลและการลงโทษข้าราชการอย่างเกิดผล การกระจายอำนาจด้านการบริหารงานบุคคลฯ การปรับปรุงบทบาทและองค์ประกอบของ ก.พ.และการสร้างความภูมิใจเกียรติ และความสำคัญของอาชีพข้าราชการ

3. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับคน

แนวทางในเรื่องนี้ที่มีการกล่าวไว้ เช่น มีการพัฒนาข้าราชการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ข้าราชการมีคุณภาพ คุณธรรม

และคุณประโยชน์ต่อระบบราชการและสังคมอย่างแท้จริง การสร้างขวัญกำลังใจให้เป็นกลไกการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ การยกย่องข้าราชการที่มีคุณภาพ เช่น กำหนดมาตรการตอบแทนความดีความชอบแก่ข้าราชการที่ปฏิบัติงานดีเด่นเป็นกรณีพิเศษ แตกต่างจากการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี นำระบบการให้รางวัลจูงใจ (incentive awards) ทั้งในด้านที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินมาใช้ในราชการ โดยเน้นการยกย่องยอมรับในความมีคุณค่า ความมีศักดิ์ศรีของบุคคล ซึ่งจะก่อให้เกิดแรงจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้ปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีแนวทางสร้างกลไกและมาตรการให้ผู้บังคับบัญชาใช้ผลการปฏิบัติงานเป็นเงื่อนไขในการบริหารงานบุคคลต่าง ๆ เช่น ในการเลื่อนเงินเดือน เลื่อนตำแหน่ง การได้รับทุนการศึกษา ฝึกอบรมต่าง ๆ โดยให้ผู้บังคับบัญชาพิจารณาจากผลการปฏิบัติราชการ หากมีผลงานดีเด่นจึงจะได้รับการพิจารณาเป็นต้น

สรุปการปรับปรุงโดยครอบ

จักรวาลเช่นนี้ ก็พอจะคาดการณ์ได้ว่าถ้าปฏิบัติได้ (จริง ๆ) ตามนี้ ต่อไปข้าราชการจะมีชีวิตการทำงานที่ดีขึ้น มีคุณภาพการปฏิบัติราชการที่ดีขึ้น และประชาชนชาวไทยก็จะอุ่นใจได้ว่า "ข้าราชการคือผู้ที่ทำงานให้ประชาชนชื่นใจ"

ข้าราชการสุขจะส่งผลให้ประชาสุขอย่างไร

คงไม่ต้องกล่าวอ้างอิงถึงทฤษฎีใดๆ เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ว่าคนที่มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีสุขภาพจิตดี มีทัศนคติในทางบวก ย่อมมีความเห็นอกเห็นใจ เต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้มีความเดือดร้อนที่มาขอพึ่งพา ดังนั้น **แม้จะเริ่มจากข้าราชการเพียงคนเดียว กลุ่มเดียว ในที่สุดก็จะขยายการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงทั้งประเทศ** เราได้พูดถึงราชการระบบใหญ่แล้ว ในที่นี้จึงจะเน้นที่ตัวข้าราชการทั้งในด้าน **"คุณสมบัติ"** และ **"บทบาท"** ของข้าราชการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาท หน้าที่โดยตรงในการกำกับดูแล สนับสนุนและส่งเสริมธุรกิจการค้า การอุตสาหกรรมและการบริการต่างๆ ว่า ถ้ามีคุณสมบัติและบทบาทดังที่จะกล่าวต่อไปนี้ ก็พอจะเป็นหลักประกันได้ว่า ประชาชนจะมีความสุข

1. คุณสมบัติของข้าราชการ

1.1 เป็นบุคคลที่มี "คุณภาพ" ทั้งในด้านความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ มี "คุณธรรม" และ "จริยธรรม" ข้าราชการนั้นเป็นผู้มีอำนาจ ถ้าปราศจากเสียซึ่งคุณธรรมและจริยธรรม ก็จะสร้างความเดือดร้อนให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนและธุรกิจได้ ดังนั้น **การพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของข้าราชการจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก** เพราะใจที่พัฒนาดีแล้ว จะส่งผลต่อร่างกายต่อธรรมชาติ ต่อสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกว่า เราควรจะปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างไร จึงจะถูกต้องและเกิดผลดี **ในการพัฒนาจิตใจและคุณธรรมนั้นจะต้องมีการสร้างความภูมิใจและความมั่นใจในการเป็นข้าราชการ** ภูมิใจในประโยชน์ของงาน หรือสิ่งที่ตนกระทำ **สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาจิตใจ คือ แรงจูงใจ** แรงจูงใจนี้จะต้องเป็นแรงจูงใจที่ดีที่ถูกต้อง **ทำงานเพื่อจุดมุ่งหมายของงานเพื่อให้งานสำเร็จ**

1.2 ข้าราชการควรต้องเป็นบุคคลที่มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาประโยชน์จากตำแหน่งหน้าที่ ข้าราชการที่ดีควรต้องปฏิบัติหน้าที่ราชการด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยยึดหลักผลประโยชน์ของประเทศและประชาชนส่วนรวม เป็นสำคัญ ปราศจากอคติและความลำเอียง เพื่อหวังผลประโยชน์ส่วนตัวและหมู่คณะของตน

1.3 ข้าราชการต้องเป็นบุคคลที่มีทัศนะเปิดกว้างและมองผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนได้อย่างถูกต้อง ไม่ควรมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อประชาชน

ในด้านบทบาทของข้าราชการนั้นควรเป็นดังนี้

2. บทบาทของข้าราชการ

2.1 เพิ่มบทบาทในการ

สนับสนุนส่งเสริมและให้ความช่วยเหลือ ลดบทบาทการควบคุม แทรกแซงการดำเนินกิจการของประชาชนให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น และดำรงไว้ซึ่งความเป็นธรรมและสวัสดิภาพ ความปลอดภัยของประชาชน

2.2 ข้าราชการที่มีหน้าที่ติดต่อให้บริการแก่ประชาชนและธุรกิจปฏิบัติหน้าที่ราชการอย่างตรงเวลา เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ไม่ต้องเสียเวลารอคอย และยุ่งยาก ดังที่เคยเป็นมา ไม่เก็บกักเรื่องที่ประชาชนเสนอให้พิจารณา โดยไม่เสนอให้ผู้บังคับบัญชาหรือรัฐบาลพิจารณาวินิจฉัย

2.3 ข้าราชการใช้อำนาจและดุลพินิจของข้าราชการอย่างรอบคอบและเป็นธรรม โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ของ 'ระเทศและประชาชนส่วนรวม

2.4 ข้าราชการเปลี่ยนทัศนคติจากการทำงานในฐานะ **"ผู้ควบคุม"** มาเป็น **"ผู้เชี่ยวชาญ"** ให้คำแนะนำแก่ประชาชนในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ มีความคิดริเริ่มและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นการส่งเสริมการดำเนินงานของประชาชน และมีความยืดหยุ่นบ้างตามสมควร ภายในขอบเขตของกฎหมาย

บทส่งท้าย

ความเคลื่อนไหวในการปรับปรุงระบบราชการและระบบข้าราชการเห็นได้ชัดเจนแล้วจากการปรับปรุงแก้ไข พ.ร.บ.ฯ และมาตรการ ข้อเสนอต่าง ๆ ในการปรับปรุง ซึ่งไม่ใช่เฉพาะจุดใดจุดหนึ่ง แต่ทั่วไปทั้งระบบ จึงน่าจะหวังได้ในความสัมฤทธิ์ผล แต่ความคาดหวังที่จะเห็นทั้ง **"ประสิทธิภาพ"** ข้าราชการและ **"ความผาสุก"** ของประชาชนนั้น จะเป็นจริงขึ้นมาได้จะต้องอาศัยองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการ คือ

1. **รัฐบาล** ผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศ กระทรวง ทบวง กรม หัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบในการดำเนินการตามมาตรการปรับปรุงฯ เข้าใจ ให้ความสำคัญและร่วมมือในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ขอยกตัวอย่าง เช่น ในด้านการลดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้คนสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจจะเป็นกระทรวงสาธารณสุขหรือ กระทรวงอุตสาหกรรม หรือกระทรวงมหาดไทย ที่จะส่งเสริมความปลอดภัยในการทำงาน หรือสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ดำเนินการอย่างจริงจังในการพิทักษ์คุ้มครองผู้บริโภคก็จะทำให้คุณภาพชีวิตโดยทั่ว ๆ ไปของประชาชนดีขึ้นส่วนหนึ่ง

2. **ข้าราชการ** มีความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลง มีทัศนคติที่เตรียมพร้อม ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ยินดีและเต็มใจในการให้บริการประชาชน ไม่คิด

เอารัด เอาเปรียบ ไม่ฉ้อราษฎร์บังหลวง มีคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเรื่องนี้เป็นเรื่องลึกซึ้งและละเอียดอ่อนมาก เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับ **จิตใจและพฤติกรรม**

สิ่งหนึ่งที่ผู้เขียนเห็นว่าสำคัญและไม่ควรมองข้ามไป ก็คือ **ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในด้านการยกย่องยอมรับ และให้ความสำคัญเมื่อเขา "ทำดี"** การให้การยกย่อง ยอมรับ การให้รางวัลจูงใจมีอยู่ประปรายในระบบราชการไทย อาจเป็นได้ว่า ข้าราชการมีชี มีบ่า มีฐานะเป็น "ข้าราชการ" แล้ว จึงสามารถปฏิบัติงานได้โดยไม่จำเป็นต้องมีแรงจูงใจอื่นๆ ดังนั้นแม้แต่ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน ก็มิได้มีการระบุเกี่ยวกับการสร้างขวัญกำลังใจ แรงจูงใจเพื่อปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพไว้เลยว่า ถ้าทำดี มีผลปฏิบัติงานดีเด่น จะมีการยกย่องชมเชย ให้รางวัลกันอย่างไร มีแต่ระบุว่าถ้าประพฤติผิดวินัย จะมีโทษอย่างใด เห็นได้ว่าเป็นการใช้หลักบริหารในทางลบ แต่จากการที่รัฐบาลได้กำหนดนโยบายบริหารราชการประการหนึ่งว่า **"จะวางมาตรการในการปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเกิดขวัญและกำลังใจ"** ในการปรับปรุงระบบราชการและระบบข้าราชการในครั้งนี้ **สำนักงาน ก.พ.จึงได้เสนอโครงการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการเพื่อหาวิธีการกระตุ้นให้ข้าราชการเป็น "คนคุณภาพ"** โดยมีสาระสำคัญว่า ในการให้รางวัลจูงใจต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและกลไก การพิจารณาให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย เป็นที่ทราบอย่างทั่วถึง มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขในส่วนราชการนั้นๆ เป็นกรณีไปประกันความเสมอภาคในการพิจารณา เป็นระบบที่คนภายในเห็นความสำคัญและให้ความร่วมมือสนับสนุนอย่างแท้จริง

เป็นที่น่ายินดีว่าข้อเสนอดังกล่าวนี้ได้ผ่านการพิจารณาของ ก.พ. คณะรัฐมนตรี และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ วาระแรกแล้ว โดยได้กำหนดไว้ในหมวด 4 การเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติราชการ ให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้มีความรู้

เอกสารอ้างอิง

1. สำนักงาน ก.พ., **สรุปสาระสำคัญ เรื่อง การปรับปรุงระบบราชการ และระบบข้าราชการ ตามนโยบายของรัฐบาล, 2534**
2. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535 - 2539**
3. ประสิทธิ์ ตันสุวรรณ, **สภาพแวดล้อมการทำงานในองค์การและคุณภาพชีวิตในการทำงาน,** จุลสารพัฒนาข้าราชการพลเรือน ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2534
4. ยุกต์ ณ ถลาง, **แนวทางในการพัฒนาข้าราชการด้านจริยธรรม พัฒนะของภาคเอกชน,** วารสารข้าราชการ ปีที่ 36 ฉบับที่ 3 พฤษภาคม - มิถุนายน 2534

ทักษะ และทัศนคติที่ดี รวมทั้งให้ผู้บังคับบัญชามีหน้าที่เสริมสร้างแรงจูงใจให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเหมาะสมกับการเป็นข้าราชการ และปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล นับว่า**เป็นจุดเริ่มต้นในการนำระบบการบริหารงานบุคคลในทางบวก** (positive personnel management) **มาใช้ในระบบราชการไทย** และน่าจะหวังได้ว่า หากมีการดำเนินการในการสร้างขวัญกำลังใจให้รางวัลจูงใจอย่างเป็นระบบและจริงจัง ผลที่ตามมาก็น่าจะเป็นไปในทางบวก

3. **ประชาชน** มีความเข้าใจในกระบวนการปฏิบัติราชการของข้าราชการ เป็นหูเป็นตา ช่วยตรวจสอบการปฏิบัติงาน โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจและเห็นใจ พิทักษ์รักษาสิทธิของตนเองในฐานะประชาชน ถ้าเอาใจเขามาใส่ใจเรา อัตราส่วนของข้าราชการ 1 คนต่อการให้บริการประชาชน/คน/วัน เป็นเท่าไร แม้ไม่มีเจตนาจะหน่วงเหนี่ยว แต่บางครั้งก็อาจล่าช้าไปบ้าง การให้บริการล่าช้าของข้าราชการคนหนึ่ง หน่วยหนึ่ง หรืออาจหลายคน หลายหน่วย ก็ไม่ได้หมายความว่าราชการทั้งหมดจะไม่มีประสิทธิภาพ

จึงหวังว่า ถ้าทุกคนร่วมมือกัน 1 เมษา '35 นี้จะเป็นวันฤกษ์ดีที่ประชาชนจะมีสุข.

สมัครสมาชิกวารสารข้าราชการ

■ ต่ออายุการเป็นสมาชิก ค่าสมาชิก (6 ฉบับ) ปีละ 120 บาท ■ สมัครสมาชิกใหม่

นาย/นาง/นางสาว.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสาร ระยะเวลา..... ปี โดยเริ่มตั้งแต่ฉบับเดือน..... พ.ศ.....

โปรดส่งวารสารไปยัง (ที่อยู่).....

..... โทร .....

ชำระค่าสมาชิกด้วย ■ เงินสด (กรณียื่นด้วยตนเอง)

■ ธนาณัติ หรือเช็คไปรษณีย์ (สั่งจ่าย ปท.สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี กทม. 10300)

■ เช็คธนาคาร..... สาขา..... เลขที่.....

(สั่งจ่าย ผู้จัดการสวัสดิการสำนักงาน ก.พ.) จำนวน..... บาท สำหรับ..... ปี

ดร.อำนวย วีรวรรณ

ประธานกรรมการบริหาร ธนาคาร กรุงเทพ จำกัด เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน "1 เมษา ประชาสุข"

วารสารฯ ขอทราบทัศนะของท่านเกี่ยวกับผลการบริหารและการบริการของภาคราชการต่อภาคเอกชนและประชาชนที่ผ่านมาในอดีตและปัจจุบัน

ดร.อำนวยฯ ผมเห็นว่า**ขณะนี้ภาครัฐบาลและภาคเอกชนมีความสัมพันธ์และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น**นะครับ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ

โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน**ด้านเศรษฐกิจ**นั้น จะเห็นได้ว่า ได้มีการปรึกษาหารือกันอยู่เป็นประจำ โดยมี **กรอ. หรือคณะกรรมการร่วมระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนเป็นองค์กรสำคัญในการพิจารณาแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ** นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้นในการร่วมลงทุนกับรัฐบาลในด้านบริการสาธารณูปโภค เช่น โครงการทางด่วนพิเศษระยะที่สอง และโครงการขยายบริการโทรศัพท์สามล้านเลขหมาย เป็นต้น

ในด้านสังคม รัฐบาลก็ได้มีนโยบายสนับสนุนให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทลงทุนในด้านการให้บริการทางการศึกษาและการแพทย์

สำหรับ**ในด้านความมั่นคงแห่งชาติ ก็มีโครงการผนึกกำลังความร่วมมือระหว่างภาครัฐบาลและเอกชนในภารรณรงค์เสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงขึ้นในหมู่ชนในชาติ** เช่น โครงการฮารับปันบารู หรือโครงการพัฒนาเพื่อความหวังใหม่ ที่เป็นการสร้างความสมานฉันท์ในหมู่ชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ และโครงการน้ำพระทัยจากในหลวง หรือโครงการอีสานเขียว ที่มุ่งช่วยเหลือราษฎรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ให้มีน้ำกินน้ำใช้และมีสภาพการดำรงชีวิตดีขึ้นด้วย

ในขณะเดียวกัน ก็ได้**มีความเปลี่ยนแปลงในด้านบุคลากรที่เห็นได้ชัด กล่าวคือผู้บริหารในภาครัฐบาลและภาคเอกชนได้มีการสลับสับเปลี่ยนกันในการรับหน้าที่บริหารงานของประเทศชาติ**โดยผู้บริหารงานระดับสูงในภาครัฐบาลได้ออกมาบริหารงานในระดับสูงในภาคเอกชน ในขณะที่ผู้บริหารระดับสูงในภาคเอกชน ก็ได้เข้ามาเป็นผู้บริหารในภาครัฐบาล โดยเฉพาะในระดับการเมือง

ความร่วมมือและการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ราชการและเอกชนมีความสัมพันธ์กันในลักษณะผู้ร่วมงาน หรือ partners มากขึ้น ไม่ใช่ในลักษณะผู้ปกครองกับผู้ขอบริการ หรือในลักษณะนายกับบ่าว ด้วยเหตุนี้ การให้บริการของภาคราชการในปัจจุบันจึงมีคุณภาพดีขึ้น ตรงกับความต้องการมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น ในขณะเดียวกับภาคเอกชนก็มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวมและต่อสังคมมากขึ้น และมีการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคราชการมากขึ้นกว่า และมีการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในภาคราชการมากขึ้นกว่าแต่เดิม

วรสารฯ ทิศทาง บทบาท ของการบริหารและการบริการของภาคราชการต่อภาคเอกชน และประชาชนในอนาคตข้างหน้า ตามความเห็นของท่าน ควรเป็นเช่นใด

ดร.อำนวย ทิศทางและบทบาทของภาคราชการ จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ทันกับสถานการณ์ความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน และทันกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ **โดยเฉพาะในด้านการฝึกอบรม ในด้านการพัฒนาบุคลากร และในด้านการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา** เพื่อนำเทคโนโลยีอันทันสมัยมาใช้ในการอำนวยบริการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความก้าวหน้าให้แก่ระบบราชการ

ด้วยเหตุนี้ **ความก้าวหน้าในภาคราชการและภาคเอกชน จึงจำเป็นจะต้องดำเนินควบคู่กันไป** ไม่ใช่ปล่อยให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดพัฒนาก้าวหน้าไปตามลำพัง เพราะถ้าฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดล้าหลังมาก ก็ย่อมจะเป็นแรงถ่วงต่อการพัฒนาของประเทศได้

วรสารฯ ภาคราชการควรต้องปรับปรุง และพัฒนาในด้านใดบ้าง เพื่อให้การบริหารและบริการของภาคราชการต่อภาคเอกชน และประชาชนในอนาคต มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล

ดร.อำนวย ในอดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้ดำเนินนโยบาย

และบริหารงานโดยเน้นความสำคัญในด้านการพัฒนาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการส่งผลประโยชน์ให้แก่ชาวกรุง และคนในเมืองมากกว่าชาวชนบท เงินงบประมาณส่วนใหญ่ก็จัดสรรไปในการพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาสังคม

ผมคิดว่า**ในอนาคต การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ควรจะมุ่งมาใช้ทุนทรัพย์ของภาคเอกชนมากขึ้น รัฐบาลควรจะพิจารณาระดมกำลังเงินไปในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาชนบท การศึกษา การสาธารณูปโภค ภาวะแวดล้อม และคุณภาพชีวิต** ซึ่งย่อมจะช่วยให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างสมดุลมากขึ้น

การหันแหหรือปรับเปลี่ยนลำดับความสำคัญของการพัฒนาประเทศ ย่อมหมายถึงการปรับปรุงกลไกของรัฐบาลให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกัน ทั้งในด้านกำลังเงิน บุคลากร และแผนงาน

เหนือสิ่งอื่นใด คุณภาพและประสิทธิภาพของการบริหาร และบริการของภาคราชการจะต้องอยู่ในจิตสำนึกของข้าราชการไทยทุกคนทุกระดับ ผลตามเป้าหมายจึงจะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง

น้ำใจไมตรี
ที่มีต่อกัน
บอกความ
สัมพันธ์
ฉันเพื่อน
พี่น้อง

ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
เพื่อนคู่คิดมิตรคู่บ้าน

รายงานการวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน เสนอต่อ คณะอนุกรรมการบริหารโครงการช่วยเหลือสหรัฐอเมริกาเพื่อพัฒนาสถาบันเอกชนไทย*

จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายที่มีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจภาคเอกชน อาจสรุปประเด็นปัญหาทั่วไปที่เกี่ยวกับกฎหมายได้ดังต่อไปนี้คือ

(1) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินธุรกิจภาคเอกชนมีอยู่ด้วยกันหลายฉบับกฎหมายบางฉบับ**ที่ตราขึ้นเพื่อควบคุมการดำเนินธุรกิจของเอกชนโดยเฉพาะ** กฎหมายบางฉบับเป็นการตราขึ้นเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยธุรกิจกับผู้บริโภค ในส่วนของการตรากฎหมายเพื่อควบคุมธุรกิจเอกชนนั้น ปรากฏว่าได้มีการมอบอำนาจให้หน่วยราชการฝ่ายบริหารเป็นผู้ออกกฎหมายอนุบัญญัติ หรือเป็นผู้ใช้ดุลพินิจวินิจฉัยสั่งการต่าง ๆ จากการศึกษาพบปัญหาอันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นดังต่อไปนี้คือ

1.1 การที่มีกฎหมายหลายฉบับควบคุมหรือเกี่ยวข้องกับธุรกิจชนิดเดียวกัน ทำให้เกิดภาระและความไม่แน่นอนแก่ผู้ประกอบการโดยไม่จำเป็น เช่น ผู้ประกอบการที่เป็นคนต่างด้าวหากประสงค์จะลงทุนในกิจการขุดค้นทรัพยากรธรณี ผู้ประกอบการนั้นจะต้องดำเนินการขออนุญาตประกอบการต่อหน่วยราชการหลายหน่วยด้วยกัน กล่าวคือ ผู้ประกอบการนั้นจะต้องขออนุญาตประกอบกิจการขุดค้นทรัพยากรธรรมชาติต่อกระทรวงอุตสาหกรรมตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ.2510 ในขณะเดียวกันก็ต้องยื่นคำขออนุญาตประกอบธุรกิจคนต่างด้าวต่อกระทรวงพาณิชย์ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 281 ด้วย ซึ่งหลักเกณฑ์ในการอนุญาตให้ประกอบกิจการก็มีไม่เหมือนกัน **ผลจึงอาจเกิดขึ้นได้ว่า หน่วยราชการแห่งหนึ่งอนุญาตให้ประกอบการได้แต่หน่วยราชการอีกแห่งหนึ่งไม่อนุญาต** หรือกว่าจะอนุญาตต้องมีการดำเนินการตามขั้นตอนอื่น ๆ ของกฎหมาย ซึ่งทำให้เสียเวลาและค่าใช้จ่ายโดยใช่เหตุ

หรือกรณีควบคุมการโฆษณา มีกฎหมายและอนุบัญญัติรวมทั้งระเบียบพิเศษควบคุมอยู่มากกว่าหนึ่งฉบับ และมีหน่วยงานที่ควบคุมอยู่มากมายหลายแห่ง ยากแก่การติดตามทำความเข้าใจได้ครบถ้วน

1.2 ผลจากการที่มีหน่วยงานหลายแห่งรับผิดชอบกรณีหนึ่งกรณีใดในการดำเนินธุรกิจทำให้**เกิดความไม่ประสานงานกัน**ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการออกกฎหมายอนุบัญญัติบังคับหรือควบคุมธุรกิจ ซึ่งผลของการไม่ประสานงานกันทำให้มีการออกกฎระเบียบหรือคำสั่งที่สวนทางกันจนทำให้

---

* โดย รศ.สุษม ศุภนิตย์ ผศ.ธิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย, ผศ.พิเศษ เสตเสถียร , ผศ.ชัชชัย ศุภผลศิริ, อาจารย์ ดร.สุรเกียรติ์ เสถียรไทย, อ.จรณชัย ศัลยพงษ์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธุรกิจหากปฏิบัติตามอย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว จะเป็นการฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือคำสั่งของอีกหน่วยราชการหนึ่งทันที ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด ได้แก่ การที่กรมสรรพากรออกคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.755/2528[1] เรื่อง การใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณรายได้และรายจ่ายของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ลงวันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ.2528 กำหนด *"ให้บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณรายได้และรายจ่าย เว้นแต่ในกรณีบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ประกอบกิจการธนาคาร กิจการประกันภัย หรือกิจการอื่นทำนองเดียวกัน อาจนำรายได้ส่วนที่เป็นดอกเบี้ยสำหรับระยะเวลาหลังจากที่ได้ผิดนัดชำระติดต่อกันเป็นเวลาเกินสิบสองเดือนแล้ว[2] มารวมคำนวณเป็นรายได้ในรอบระยะเวลาบัญชีที่ได้รับชำระก็ได้ เมื่อเข้าหลักเกณฑ์ที่คำสั่งกำหนด..."* จากคำสั่งกรมสรรพากรดังกล่าวมีความหมายว่า รายได้ส่วนที่เป็นดอกเบี้ยนั้นแม้ลูกหนี้จะผิดนัดชำระติดต่อกันเป็นเวลาสิบสองเดือน บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลที่ประกอบกิจการธนาคารกิจการประกันภัยหรือกิจการอื่นทำนองเดียวกันก็ต้องนำเอาดอกเบี้ยนั้นมารวมคำนวณเป็นรายได้ของบริษัทฯ ตามเกณฑ์สิทธิซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิธีปฏิบัติของธนาคารและกิจการอื่นทำนองเดียวกับที่กำหนดไม่ให้นำดอกเบี้ยที่ค้างชำระเกินกว่าหกเดือนนับวันครบกำหนดชำระบัญชีเป็นรายได้[3] ผลของการที่คำสั่งและประกาศทั้งสองไม่ตรงกันก็คือทำให้ หากธนาคารหรือบริษัทเงินทุนฯ ปฏิบัติตามคำสั่งกรมสรรพากรแล้ว จะเป็นการฝ่าฝืนประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยทันที ในขณะเดียวกันหากปฏิบัติตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ก็มีผลเท่ากับฝ่าฝืนคำสั่งกรมสรรพากร ซึ่งมีการกำหนดโทษทั้งคู่

1.3 การกำหนดให้เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจในการอนุญาตกิจการต่าง ๆ อาจมีผลกระทบในด้านลบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีมีเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจอนุญาตได้เกินกว่าหนึ่งคน กล่าวคือ อาจมีเกณฑ์การใช้ดุลพินิจอนุญาตไม่เหมือนกันได้ ในกรณีดังกล่าวทำให้เกิดความลักลั่นและความไม่แน่นอนขึ้นหน่วยธุรกิจในการขออนุญาตกระทำกิจการต่าง ๆ เช่น การใช้ดุลพินิจในการอนุญาตให้จดทะเบียนบริษัท หรือดุลพินิจในการอนุญาตให้ทำการโฆษณาได้หรือไม่ได้ เป็นต้น

1.4 ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นว่า กฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจส่วนใหญ่มักจะมอบอำนาจการออกกฎระเบียบคำสั่งแก่หน่วยราชการที่เป็นฝ่ายบริหาร กระบวนการในการออกระเบียบคำสั่งต่าง ๆ เหล่านี้ไม่มีความยุ่งยากหรือสลับซับซ้อนและใช้ระยะเวลาในการออกยาวนานดังเช่นกฎหมายที่เป็นพระราชบัญญัติ ดังนั้น **กฎระเบียบคำสั่งต่าง ๆ เหล่านี้จึงอาจถูกแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกได้โดยง่าย ผลของการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกได้โดยง่ายนี้ ทำให้เกิดภาวะความไม่แน่นอนขึ้นแก่ธุรกิจ** ทำให้ธุรกิจมีความยากลำบากในการตัดสินใจมากขึ้น เกิดความไม่แน่นอนในการตัดสินใจ กล่าวคือ การที่กฎหมายระเบียบและคำสั่งอาจมีการแก้ไขได้โดยง่ายนั้นทำให้ธุรกิจไม่แน่ใจว่าในขณะที่ตนตัดสินใจโดยอาศัยกฎระเบียบหรือคำสั่งที่เป็นอยู่ของทางราชการนั้นจะเป็นการตัด-

---

(1) ปัจจุบันคำสั่งนี้ได้ถูกยกเลิกแล้ว โดยคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.1/2528 เรื่องการใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณรายได้และรายจ่ายของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ลงวันที่ 28 สิงหาคม 2528 แก้ไขเพิ่มเติมโดยคำสั่งที่ ท.ป.6/2528 ที่นำมากล่าวอ้างในเอกสารฉบับนี้เพื่อเป็นตัวอย่างให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องและประสานกันของกฎระเบียบที่ออกโดยกระทรวงต่าง ๆ

(2) ปัจจุบันกรมสรรพากรได้ เปลี่ยนกำหนดเวลาลงมาให้เหลือเพียง 6 เดือนเช่นที่ปฏิบัติกันทั่วไป โดยธนาคารและกิจการเงินทุนหลักทรัพย์เครดิตฟองซิเอร์แล้ว

(3) เช่น ดูประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย เรื่องข้อกำหนดเกี่ยวกับการบัญชีของบริษัทเงินทุนบริษัทหลักทรัพย์และบริษัทเครดิตฟองซิเอร์ ลงวันที่ 8 มกราคม 2529

สินใจที่ถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้เพราะกฎระเบียบหรือคำสั่งดังกล่าวอาจถูกแก้ไข เปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกในภายหลังด้วย กฎระเบียบหรือคำสั่งที่มีความเคร่งครัดกว่าเดิมและกำหนดให้มีผลย้อนหลังไปกระทบถึงการตัดสินใจที่ได้กระทำไปก่อนหน้านี้แล้ว ซึ่งทำให้การตัดสินใจเป็นการตัดสินใจผิดในภายหลังโดยปัจจัยที่อยู่เหนือความควบคุมของตน ลักษณะที่ยอมให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบได้โดยง่ายนั้นทำให้รู้สึกว่าการตัดสินใจทางธุรกิจมีลักษณะคล้ายเกมการพนันไปในตัวได้

1.5 ในการออกกฎระเบียบหรือคำสั่งที่เป็นกฎหมายอนุบัญญัตินั้น หน่วยราชการที่ทำหน้าที่ในการออกกฎดังกล่าวยังมิได้เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อคิดเห็นหรือวิจารณ์กฎระเบียบที่จะออกอย่างเป็นทางการเท่าที่ควร การที่ไม่เปิดโอกาสดังกล่าว ทำให้กฎระเบียบที่ประกาศในบางครั้งไม่สอดคล้องกันหรือไม่เป็นไปตามทางปฏิบัติของหรือเป็นการขัดขวางต่อการดำเนินธุรกิจโดยทั่วไปจนทำให้ในบางครั้งอาจประกอบธุรกิจนั้นต่อไปอีกไม่ได้ก็มี

อนึ่ง การแต่งตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อพิจารณาอนุญาตหรือวินิจฉัยกรณีที่มีกฎหมายควบคุม เช่น การอนุญาตให้ผลิต อาหาร ยา อนุญาตให้ใช้ถ้อยคำโฆษณา แม้ปัจจุบันกฎหมายจะเปิดทางให้เอกชนผู้ประกอบธุรกิจด้านนั้น ๆ เข้าร่วมเป็นกรรมการด้วยแต่อัตราส่วนตามความเป็นจริงยังไม่สมดุลกับกรรมการที่มาจากเจ้าหน้าที่ประจำซึ่งเป็นภาครัฐ

2. ในส่วนของกฎหมายที่ตราออกมาเพื่อกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยธุรกิจหรือเอกชน จากการวิเคราะห์พบว่ากฎหมายที่เป็นอยู่ในปัจจุบันอันได้แก่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เป็นหลักนั้นได้รับการประกาศใช้มาเป็นระยะเวลากว่า 50 ปีแล้ว ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าพิจารณาว่า ควรจะมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ เพราะช่วงระยะเวลาที่ผ่านไปกว่า 50 ปีนี้สภาพการประกอบธุรกิจได้พัฒนาขึ้นเป็นอย่างมาก แต่ปรากฏว่ากฎหมายที่เป็นอยู่ไม่ได้มีการเปลี่ยนเพื่อเอื้ออำนวยต่อการใช้เครื่องมือใหม่ ๆ เหล่านั้น เช่น ในเรื่องหลักประกันแก่เจ้าหนี้เพื่อประกันการกู้ยืมได้มีการพัฒนาไปจากเดิมอย่างมาก แต่ก็ปรากฏว่ากฎหมายที่เป็นอยู่ คือ การจำนองและจำนำ ก็ไม่ได้ครอบคลุมไปถึงความตกลงในเรื่องหลักประกันดังกล่าว

นอกจากนี้สภาวะการแข่งขันทางธุรกิจในปัจจุบันมีความรุนแรงเป็นอย่างมากจนบางครั้งทำให้ธุรกิจบางแห่งอาจประสบปัญหาทางการเงินขึ้นมาชั่วคราว ซึ่งหากได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยวิธีทางการเงินแล้ว ธุรกิจนั้นอาจผ่านพ้นวิกฤติการณ์ไปได้ อย่างไรก็ดีกลไกกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันไม่ได้เอื้อต่อการเข้าไปแก้ไขปัญหาทางการเงินให้กับบริษัทที่ประสบปัญหา ในทางตรงข้าม หากมีการบังคับตามกลไกนั้นอย่างเคร่งครัดแล้ว ธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงินชั่วคราวนั้นจะต้องล้มละลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ข้อเสนอแนะ

จากการสรุปปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เห็นว่าควรมีการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดจากกฎหมายดังต่อไปนี้คือ

(1) ในส่วนของกฎหมายที่ตราขึ้นเพื่อควบคุมการประกอบธุรกิจ เห็นว่าควรดำเนินการให้มีการทบทวนกฎหมายต่าง ๆ เหล่านั้นเพื่อให้กฎหมายดังกล่าวไม่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบธุรกิจ ขณะเดียวกันก็ไม่สูญเสียเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งควบคุมให้การประกอบธุรกิจอยู่ในกรอบเพื่อคุ้มครองประชาชน พยายามลดขั้นตอนหรือกรณีที่ต้องขออนุญาตจากทางราชการให้น้อยลงมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งนี้เพราะในบางกรณีส่วนราชการกำหนดให้มีการอนุญาตก็เพื่อการรวบรวมข้อมูลเท่านั้น

คณะผู้ศึกษาเห็นว่ากฎหมายที่ควบคุมการประกอบธุรกิจนั้น ควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1.1 เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของ

ข้าราชการกล่าวคือในกรณีที่มีความจำเป็นต้องตรากฎหมายออกมาควบคุมการประกอบธุรกิจด้วยกระบวนการขออนุญาต กฎหมายร้องกำหนดระยะเวลาไว้แน่นอน เพื่อให้ส่วนราชการพิจารณาเสร็จสิ้นลงตามกำหนดมิฉะนั้นถือว่าอนุญาตให้เอกชนดำเนินการตามที่ขออนุญาตได้

1.2 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจอย่างจำกัด

1.3 เป็นกฎหมายที่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นและวิจารณ์ในกระบวนการออกกฎหมายอนุบัญญัติ

1.4 เป็นกฎหมายที่กำหนดเงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบหรือคำสั่งไว้อย่างเคร่งครัดเพื่อลดความไม่แน่นอนให้น้อยลง ทำให้ธุรกิจสามารถคาดการณ์และตัดสินใจทางธุรกิจโดยอาศัยสภาพเศรษฐกิจและกลยุทธทางธุรกิจแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ต้องไปกังวลกับการเปลี่ยนแปลงของกฎระเบียบที่อาศัยพินิจทางเจ้าหน้าที่ดังเช่นที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

1.5 เป็นกฎหมายที่สร้างกลไกการบริการราชการแผ่นดิน ให้มีความสอดคล้องกัน และยอมรับผลการวินิจฉัยของหน่วยราชการด้วยกันเองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขออนุญาตเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ทางธุรกิจควรยอมให้อำนาจในการตัดสินใจอนุญาตอยู่ที่เพียงหน่วยงานเดียว เพื่อลดค่าใช้จ่ายทางด้านการเงินและลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นอันเป็นการประหยัดเวลาให้กับธุรกิจ

(2) สำหรับในประเด็นกฎหมายที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชน เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์นั้น เห็นว่าควรจะมีการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายเพื่อให้กฎหมายสอดคล้องกับสภาพการประกอบธุรกิจที่แปรเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยเพิ่มเครื่องมือที่ใช้กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนให้มีมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เช่น ยอมรับหลักประกันประเภทใหม่ ๆ ว่าเป็นการประกันหนี้ได้โดยถูกต้องและผูกพันเจ้าหนี้และลูกหนี้ เป็นต้น

(3) ในประเด็นเรื่องการฟื้นฟูองค์กรธุรกิจที่ประสบปัญหาทางการเงิน เห็นว่าควรให้มีการพิจารณาเพิ่มเติม แก้ไขเปลี่ยนแปลงกฎหมายล้มละลายโดยเร่งด่วนเพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการที่เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าไปร่วมแก้ไขปัญหาให้แก่องค์กรดังกล่าว ซึ่งในสภาวะเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน มีองค์กรที่ประสบปัญหาทางการเงินรอรับการแก้ไขอยู่มากมาย หากไม่มีการแก้ไขกฎหมายล้มละลายดังกล่าวแล้ว การแก้ไขปัญหาให้กับองค์กรดังกล่าวคงเป็นไปด้วยความยากลำบาก และอาจมีองค์กรที่ต้องประสบกับภาวะการล้มละลายมากที่เป็นได้

สภาพของกฎหมายกับการพัฒนา

ผศ.ดำริห์ บูรณะนนท์

บทความนี้เป็นเพียงเอกสารย่อ ๆ เพื่อระดมแนวคิดเรื่องกฎหมายกับการพัฒนา ซึ่งคณะนิติศาสตร์จะจัดการสัมมนาขึ้น จึงไม่ได้เจาะลึกไปในด้านใดด้านหนึ่งอย่างละเอียด ผู้เขียนมีความประสงค์เพียงเพื่อเป็นการหยิบยกปัญหาบางประการขึ้นมาพิจารณาเท่านั้น เรื่องที่น่าจะได้กล่าวถึงก็คือ *หัวข้อเรื่องกฎหมายกับการพัฒนา* ซึ่งได้ถูกตั้งขึ้นในทำนองเดียวกับ *"ศูนย์วิจัยกฎหมายกับการพัฒนา"* ที่ได้ตั้งไปแล้วและก็มีวัตถุประสงค์กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ถ้าผู้ใดอ่านวัตถุประสงค์ของศูนย์กฎหมายกับการพัฒนาก็คงเข้าใจความมุ่งหมายดีพอ แต่เรื่องกฎหมายกับการพัฒนานั้น เป็นหัวข้อที่พูดได้กว้างขวางมองโดยทั่วไปอาจแยกความออกได้เป็น 2 ประการ

ประการแรก คงหมายถึง *เรื่องกฎหมายกับการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวม* นั่นคือ กฎหมายจะเข้าไปเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประเทศอย่างไร และจะต้องมีวิวัฏจักรหมุนเวียนเปลี่ยนแปรไปอย่างไรเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

ส่วนในประการที่สองนั้น อาจ *เป็นการมุ่งหมายวิเคราะห์เพียงในวงแคบ* คือ กฎหมายกับการพัฒนาตัวบทกฎหมายเอง หรืออาจจะพูดว่าจะปรับปรุงกฎหมายอย่างไรดี

ถึงจะกล่าวอย่างไรก็ตามก็คงต้องมุ่งไปที่สภาพความเปลี่ยนเป็นธรรมดา เพื่อให้สังคมนั้นเกิดความมั่นคงเรียบร้อยหรือเป็นการเติมคำสั่งในทางสังคมดัง*ทัศนะของ Roscoe Pound ที่ว่ากฎหมายเป็น*แปลงของสังคมเปลี่ยนไปแล้วนำเอามาประยุกต์ในการปรับปรุงกฎหมายอยู่ *ความพยายามในอันที่จะทำให้เหมาะสม ปรองดอง สอดคล้อง ปรับสิ่ง*

[1] วิชา มหาคุณ, **"กฎหมายและสังคม : การศึกษากฎหมายในทางสังคมวิทยา"**, วารสารกฎหมาย ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มิถุนายน 2526), 16-33

ที่ไม่ประสานกัน' ทั้งนี้ เพื่อให้ทั้งผู้ใช้กฎหมายและผู้ปฏิบัติตามกฎหมายได้ปฏิบัติได้ด้วยความถูกต้อง ซึ่งก็อยู่กับสภาพสภาวการณ์ว่าเหตุการณ์ความเป็นไปนั้นเปลี่ยนแปลงช้าหรือเร็ว การเปลี่ยนแปลงช้าเราเรียกว่าอะไร และการเปลี่ยนแปลงโดยเร็วด้วยการช่วยกันสร้างความกระตือรือร้นเราเรียกว่าอะไร

คำว่า *"การพัฒนา"* (Development) เป็นคำดั้งเดิมซึ่งประเทศไทยนำมาใช้หลังจากที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศ และเป็นนายกรัฐมนตรี ถ้าผู้เขียนจำไม่ผิดก็เกิดจากการที่องค์กรบางองค์กรของสหประชาชาติก็ดี ของสหรัฐอเมริกาก็ดี นำคำว่า *"Development"* มาใช้ในการให้ความช่วยเหลือกับประเทศซึ่งองค์กรเหล่านั้นเรียกว่า *ประเทศด้อยพัฒนา* (underdevelop country) ในตอนหลังการเรียกประเทศบางประเทศว่าเป็นประเทศด้อยพัฒนา ดูจะเป็นการดูถูกเกินไป บางประเทศก็ไม่ยอมรับคำๆ นี้ จึงเรียกเสียใหม่ว่า *"ประเทศกำลังพัฒนา"* (Developing) หลังที่ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติแล้ว บรรดานักวิชาการบริหารจากคณะรัฐประศาสนศาสตร์" แห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เสนอโครงการพัฒนาประเทศต่อ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เพื่อให้เกิดการพัฒนาตรงกับคำขวัญของรัฐบาลสมัยนั้นว่า *น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ"* ในที่สุดให้มีการตั้งองค์กรและแผนงานซึ่งใช้คำว่า *"พัฒนาการ"* รวมอยู่ด้วยหลายหน่วย อาทิ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ตลอดจนแผนพัฒนาประเทศระยะต่างๆ อีกมากมาย จึงเป็นที่มาของคำว่า *"พัฒนา"* ที่ใช้กันเฟื่องฟูมาจนทุกวันนี้

แต่ทุกสิ่งทุกอย่างดูเหมือนจะไม่ได้มีผู้ใดกล่าวถึงเรื่องการพัฒนาการทางด้านกฎหมายแต่ประการใด ซึ่งถ้าพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว การพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้านหรือทุกสิ่งทุกอย่างนั้น ก็คือการทำให้เกิดการพัฒนาการกฎหมายไปด้วยในตัว เพราะการจะพัฒนาปรับปรุงองค์กรสถาบันที่มีหน้าที่จัดการปกครองระดับชาติ ก็ต้องมีการออกกฎหมายรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติตัวบทกฎหมายต่างๆ ออกมาตามลำดับ ซึ่งก็หมายถึงการพัฒนาการทางกฎหมายเริ่มขึ้นพร้อมๆ กับการพัฒนาประเทศไปในตัว ก่อนที่การพัฒนาด้านอื่นจะได้กระทำลงไปตามหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ที่มีแนวความคิดที่ถือว่า*กฎหมายเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคม*[2] จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักการสำคัญในการพัฒนาประเทศนั้น การพัฒนากฎหมายจะต้องเกิดขึ้นก่อน และตัวบทกฎหมายจะต้องออกมาเป็นจำนวนมากมาย ดังเช่นในสมัยที่มีการปฏิวัติหรือการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน คำสั่งหรือประกาศของคณะปฏิวัติ ได้ออกมาเพื่อแจ้งแนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน พร้อมทั้งรองรับการกระทำต่างๆ ที่คณะปฏิวัติหรือคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินได้กระทำไปอย่างมาก ซึ่งต้องนำมาบัญญัติรับรองไว้ว่าเป็นสิ่งที่ได้กระทำไปตามกฎหมายในรัฐธรรมนูญที่ออกมา การเปลี่ยนแปลงแก้ไขเหล่านี้อาจจะถือได้ว่าเป็นการพัฒนากฎหมายพร้อมกับการปฏิวัติ Revolution ซึ่งก็หมายถึงการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างเร็ว

ถ้าพิจารณากันโดยถ่องแท้แล้ว การพัฒนากฎหมายเราก็มีการพัฒนากันตลอดมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ สภาพระเบียบข้อบังคับที่ออกมาใช้นั้นจะต้องเป็นไปตามสภาพบ้านเมืองดังที่*ศาสตราจารย์ดร.วิษณุ เครืองาม* เขียนไว้ว่า *"การดูเทศกาลบ้านเมือง ก็คือการตีความกฎหมายคำนึงถึงสภาพสังคม กาลเวลา และความยุติธรรมนั่นเอง"*[3] ซึ่งการออกกฎหมายการแก้ไขกฎหมายก็ต้องดูเทศกาลบ้านเมือง และ

---

[2] วิชา มหาคุณ, **"อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ : ความมั่นคงของชาติและหลักนิติธรรม"**, วารสารกฎหมาย ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน 2521) 1-8

คำนึงถึงสภาพสังคม ปัญหาที่น่าจะลองพิจารณาว่า ถ้าเราไม่มีการพัฒนากฎหมายกันมาเลยแล้ว บ้านเมืองจะอยู่ได้หรือไม่ อาจมีผู้ตอบว่า *"อยู่ได้"* เพราะการพัฒนากฎหมายถ้าไม่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรก็ถือจารีตประเพณีการปฏิบัติ ซึ่งก็คงเป็นไปตามหลักกฎหมาย ดังนั้นจึงไม่ใช่ว่ากฎหมายจะต้องตรากันเป็นเรื่องเป็นราวกันเสมอไป ดังเช่นหลักทฤษฎีของศาสตร์สาขาอื่น เช่น คณิตศาสตร์ ที่ว่า "สองบวกสองเป็นสี่" การพัฒนากฎหมายจากประเพณีร่วมกับการใช้ระยะเวลาที่ค่อยเป็นค่อยไปในสมัยก่อนนี้ เราจึงไม่ค่อยรู้จักใช้คำว่า *"พัฒนา"* แต่มีคำอีกคำหนึ่งที่เรารู้จักกันก็คือคำว่า *"วิวัฒนาการ"* (Evolution) จึงอาจกล่าวได้ว่ากฎหมายมีการพัฒนามาตลอดในรูปที่ค่อยเป็นค่อยไป ซึ่งหมายถึงวิวัฒนาการไปตามกาลสมัย อาทิ เริ่มจากหลักศิลาจารึกในสมัยสุโขทัย ซึ่งเป็นต้นหลักกฎหมายฉบับแรกของไทย จนกระทั่งวิวัฒนาการมาถึงการชำระกฎหมายสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ก็มีกฎหมายตราสามดวงเกิดขึ้นนั้นเท่ากับเป็นการพัฒนาการทางกฎหมายเกิดมาตลอดทุกยุคทุกสมัยจวบจนถึงปัจจุบัน โดยค่อยเป็นค่อยไปช้า ๆ ดังกล่าวแล้ว *ศาสตราจารย์ ดร.อมร รักษาสัตย์* ได้อธิบายถึงชนิดและแบบของการเปลี่ยนแปลง สำหรับถ้อยคำที่นำมาใช้ในกระบวนการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า *พัฒนาการ* (Development) กับอธิบายคำว่า *วิวัฒนาการ* (Evolution) *การปฏิวัติ* (Revolution) *การปฏิรูป* (Reformation) นั่นคือ *กล่าวถึงจังหวะความเข้มข้นหรือวิธีการที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง*[4] ซึ่งก็มีความหมายคล้ายการเปลี่ยนทางกฎหมายที่กล่าวมาแล้วแต่ต้น

แต่ที่สังคมปัจจุบันมีการตื่นตัวในการพัฒนาประเทศ ด้วยเหตุที่ประเทศมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน ทำให้สภาพการของบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ถ้ากฎหมายยังล้าหลังมิได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเป็นไปของบ้านเมืองแล้วก็อาจทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในบ้านเมืองได้ ยกตัวอย่างเช่น แต่เดิมนั้นการดำเนินงานภาคเอกชนเราใช้เพียงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลัก แต่ในปัจจุบันถ้ายังคงยืนยันใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่แต่เพียงอย่างเดียว การประกอบธุรกิจก็จะมีช่องโหว่มากมาย ในยุคการพัฒนานี้เราจึงมีกฎหมายเกี่ยวกับธุรกิจในหลายลักษณะออกมา เช่น กฎหมายว่าด้วยการลงทุน กฎหมายว่าด้วยเงินตราและธนาคาร กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ตลอดจนกฎหมายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจหมายถึงการพัฒนาสังคมพร้อมกับการพัฒนากฎหมายด้วยก็ได้

ส่วนในด้านกฎหมายมหาชนก็เช่นเดียวกัน ถ้าการพัฒนาประเทศเกิดขึ้น การพัฒนาด้านกฎหมายก็จะต้องเกิดเป็นเงาตามตัวไปด้วย ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่า กฎหมายมหาชนเกิดจากการพัฒนาประเทศที่เป็นประเด็นหลักสำคัญ 2 ประเด็น คือ

การพัฒนาทางการเมืองประเด็นหนึ่ง กับการพัฒนาการบริหารอีกประเด็นหนึ่ง สำหรับในประเด็นการพัฒนาทางการเมืองนั้น เมื่อมีการพัฒนาแล้วฝ่ายมีอำนาจทางการเมือง จะต้องวางกฎเกณฑ์ในการรับผิดชอบ (responsible) และสนองตอบ (responsive) ความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ใช่มีแต่กฎหมายระเบียบแบบแผนว่าจะสนองตอบ โดยแท้ที่จริงแล้วทำไม่ได้หรือไม่ได้ทำ อาทิ การวางหลักเกณฑ์ให้มีกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็จะต้องรับผิดชอบจัดให้มีการเลือกตั้งตามกำหนดระยะเวลา พร้อมกับผู้ได้รับเลือกตั้งต้องสนองตอบปฏิบัติตามเจตนา-

---

[3] **วิษณุ เครืองาม,"แนวพระราชดำริทางกฎหมายในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว"**, วารสารกฎหมาย ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 (2523), 43-75

รมณ์ของราษฎร์ส่วนใหญ่ที่เลือกคนเข้ามา และในประเด็นการพัฒนาทางการบริหารก็เช่นกันยิ่งพัฒนามากขึ้นเท่าใด ย่อมทำให้อำนาจของฝ่ายผู้ปกครองอ่อนลงมิให้กุมอำนาจ ความมั่งคั่ง และเกียรติไว้มากจนเกินไป ฝ่ายผู้ปกครองก็จะต้องยอมรับหลักกฎหมายและระเบียบแบบแผนซึ่งพัฒนามาเป็นขั้นเป็นตอน จนกระทั่งตั้งอยู่เป็นหลักเกณฑ์ของ Rule of law อย่างแท้จริง ซึ่งก็ขอยกตัวอย่างกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งอีกเช่นเดียวกัน ถ้ากฎหมายวางหลักเกณฑ์การบริหารงาน เลือกตั้งโดยพัฒนาให้รัดกุม การ คดโกงในการเลือกตั้งก็ย่อมจะไม่ เกิดขึ้น

ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงว่าการพัฒนากฎหมายจะต้องก้าวไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาประเทศและโดยที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่างกฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งมาแล้ว ก็ขอสรุปโดยนำปัญหาเรื่องการเลือกตั้งในอนาคตมาลองพิจารณาดูว่า อีก 20 ปีข้างหน้า กฎหมายเลือกตั้งที่เราใช้การลงคะแนนโดยวิธีการลงบัตร และกาเครื่องหมายลงในบัตรอาจจะต้องแก้ไขปรับปรุงกันใหม่หมด หากถึงเวลาที่เรานำเอาความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาใช้โดยการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ลงคะแนนแบบสหรัฐอเมริกาเลือกตั้งประธานาธิบดี กฎหมายเลือกตั้งจึงคงต้องแก้ไขรายละเอียดวิธีการลงคะแนนการตรวจคะแนน ตลอดจนการนับคะแนนใหม่ทั้งหมด และตลอดจนถึงการที่จะต้องออกกฎหมายมาควบคุมการเก็บฐานข้อมูลคะแนนสำหรับใช้ยื่นคัดค้านต่อศาลอีกด้วย

สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างสิ่งละอันพันละน้อยที่นำมาชี้ให้เห็นถึงว่ากฎหมายกับการพัฒนาประเทศย่อมจะต้องเดินควบคู่กันไปตลอดเวลา

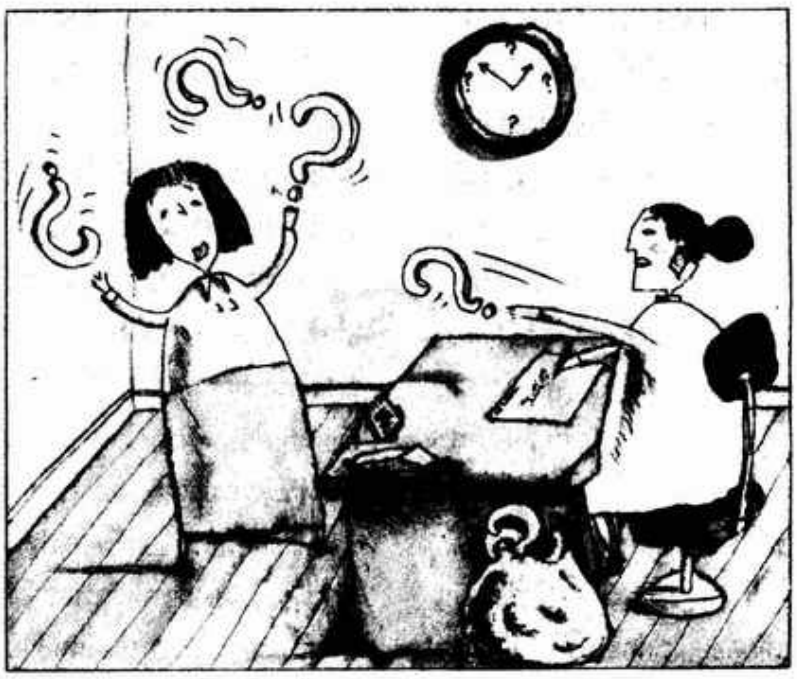

[4] อมร รักษาสัตย์, "กระบวนการพัฒนา", ทฤษฎีและแนวความคิดในการพัฒนาประเทศฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 (2515), หน้า 1-34

การปฏิรูปกฎหมายกับการพัฒนาเพื่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม

รองศาสตราจารย์มัทยา จิตติรัตน์

การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมบนพื้นฐานความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสำหรับประเทศไทยกำลังเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามลำดับ อย่างไรก็ตามการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมนั้น ควรจะต้องคำนึงถึงปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมานอกเหนือจากประโยชน์ที่จะพึงได้รับด้วย อาทิเช่น ปัญหาเงินเฟ้อจากการขยายตัวของภาวะเศรษฐกิจ ปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรมซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น ปัญหาโรคภัยไข้เจ็บ ปัญหาความแออัดของกรุงเทพมหานคร ปัญหาจราจร ตลอดจนปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอากาศเสีย น้ำเป็นพิษ เสียงแหล่งเสื่อมโทรม เป็นต้น

ในการกำหนดมาตรการป้องกันปัญหาซึ่งจะตามมาจากผลแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประการหนึ่งนอกเหนือไปจากการกำหนดนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) รวมทั้งนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงต่อสภาตลอดจนการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวแล้ว สิ่งสำคัญที่ควรจะต้องคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือ **การปรับปรุงระบบและตัวบทกฎหมายให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาและรับสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นจากผลการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วย** ทั้งนี้เพราะกฎหมายย่อมเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารประเทศ อย่างไรก็ตามการปรับปรุงระบบกฎหมายหรือบทบัญญัติกฎหมายสาขาต่าง ๆ จะต้องคำนึงถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมบนพื้นฐานประโยชน์สุขของมหาชนส่วนรวม ซึ่งมีข้อพิจารณามากมายหลายประการด้วยกัน และปัญหาประการหนึ่งซึ่งมีแนวโน้มที่ชัดเจนว่าจะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนที่สุดก็คือปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ เป็นที่ยอมรับในประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นประเทศมีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมในระดับสูงสุด เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และประเทศต่าง ๆ อีกหลายประเทศในภาคพื้นยุโรป ต่างประสบกับปัญหาสิ่งแวดล้อมถึงขั้นที่เป็นเหตุให้ประชาชนต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมากมาแล้วทั้งสิ้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เคยจัดให้มีการทำรายงานสภาพการณ์โลก ปี ค.ศ. 2000 (Global 2000 Report) โดยสภาคุ้มครองสภาพสิ่งแวดล้อมและกระทรวงการต่างประเทศกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ อีก 111 แห่งของประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ค.ศ. 1980 ตรงกับสมัยประธานาธิบดีจิมมี่ คาร์เตอร์ ก่อให้เกิดการตื่นตัวอย่างมากในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการศึกษาวิจัยหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม รัฐบาลได้ประกาศใช้กฎหมายหลายฉบับเพื่อควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและใช้เงินเป็นจำนวนมหาศาลเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว หน่วยงานของรัฐที่มีชื่อว่า The Environmental Protection Agency (EPA) ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1970 จ้างบุคลากรถึงกว่า 14,000 คน เพื่อทำหน้าที่พิทักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1972-1983 รัฐบาลได้ใช้จ่ายเงินเกือบ 500 พันล้านเหรียญสหรัฐ เพื่อพิทักษ์คุณภาพ

สิ่งแวดล้อม[1]

สำหรับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในประเทศไทย จากอดีตถึงปัจจุบันไม่ปรากฏเหตุการณ์รุนแรงถึงขนาดเป็นเหตุให้คนต้องเสียชีวิตเป็นจำนวนมากเท่ากับที่ปรากฏในต่างประเทศก็จริง แต่จากสภาพสิ่งแวดล้อมเท่าที่เป็นอยู่ในทุกวันนี้ย่อมเป็นที่ยอมรับว่าสภาพสิ่งแวดล้อมกำลังเสื่อมขึ้นทุกวันไม่ว่าจะเป็นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยขาดความระมัดระวัง ทั้งแร่ธาตุต่าง ๆ และป่าไม้ก็ดีหรือการเจริญเติบโตของเมืองโดยขาดการวางแผนในอดีตก็ตาม ย่อมมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในอนาคตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น**ถ้าหากจะมุ่งหวังพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในรูปแบบของอุตสาหกรรม จะต้องพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย โดยถือว่ามีความสำคัญระดับเดียวกัน และควรที่จะเร่งรัดปรับปรุงบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดมาตรการในการพิทักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการประกอบการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน**

ปัจจุบันกฎหมายควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ประกาศใช้บังคับได้แก่ พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518[2] ซึ่งประกาศใช้บังคับโดยมีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความเสื่อมโทรมของคุณภาพสิ่งแวดล้อม เช่น ดินเสีย น้ำเน่า อากาศเป็นพิษ ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธารถูกทำลาย ซึ่งกำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น กฎหมายฉบับดังกล่าวกำหนดองค์กรซึ่งได้แก่ คณะกรรมการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ และหน่วยงานซึ่งได้แก่สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติขึ้นพิจารณาปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกำหนดแนวทางและมาตรการแก้ไขต่อคณะรัฐมนตรี ดังนั้น พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 จึงถือได้ว่าเป็นกฎหมายที่มุ่งให้มีการกำหนดนโยบายเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ส่วนการดำเนินการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้บทบัญญัติที่กฎหมายได้ให้อำนาจไว้

ในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2518 ก็ดี หรือ **พระราชบัญญัติกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้อำนาจหน่วยงานแต่ละกระทรวงทบวงกรมปฏิบัติการเพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันนี้ จะต้องนำมาพิจารณาว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด**ที่จะรับมือกับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมซึ่งจะเกิดขึ้นจากผลของการพัฒนาเศรษฐกิจ ในลักษณะของการขยายการลงทุนทางด้านอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่กำลังจะเกิดขึ้น **เพราะบทบัญญัติของกฎหมายหลายฉบับค่อนข้างจะล้าสมัย** นอกจากนี้ถ้าพิจารณาในแง่การคุ้มครองสิทธิของประชาชนต่อกรณีปัญหาสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันนี้ยังขาดกฎหมายและมาตรการต่าง ๆ อีกมากมาย และปัญหาที่เป็นข้อน่าคิดอีกประการก็คือ ในทัศนะของผู้ประกอบกิจการอุตสหกรรมการลงทุนในด้านการป้องกันปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นการลงทุนที่มิได้ผลกำไร ซึ่งอันที่จริงแล้วถ้าวิเคราะห์ในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมย่อมถือเป็นการลงทุนที่มีคุณค่ามหาศาลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาติและชนรุ่นต่อไป และยังเป็นการป้องกันมิให้รัฐต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมากในการกู้สถานการณ์สิ่งแวดล้อมให้กลับคืนดีอีกด้วย ดังนั้น **การกำหนดมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลเพื่อให้กลุ่มผู้ประกอบกิจการอุตสาหกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติตามเพื่อรักษาไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อม รัฐควรมีบทบาทในการให้ความร่วมมือช่วยเหลือมากน้อยเพียงใด**ก็เป็นกรณีหนึ่งที่ควรจะนำมาพิจารณาร่วมด้วย ถึงแม้ประเทศไทยยังพัฒนาอุตสาหกรรมได้ไม่เต็มรูปแบบเท่ากับประเทศสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่นก็ตาม แต่โอกาสการเสี่ยงภัยต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมย่อมมีเท่ากัน

---

[1] Arnold W. Reitze. Jr., "Environmental Policy - It is Time for a New Beginning", Columbia Journal of Environmental Law. (School of Law, Columbia University Vol.14, No.1, 1989) p.111-156

[2] **หนังสือราชกิจจานุเบกษา 92 ร.จ.39 ตอนที่ 40 (ฉบับพิเศษ) ลงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2518)**

วิธีสร้างความเครียดหลีกเลี่ยงความสุข !!!

มะยมดอง

พอเห็นหัวเรื่อง **"วิธีสร้างความเครียดหลีกเลี่ยงความสุข"** ผู้อ่านหลายท่านคงจะนึกว่าผู้เขียนถูกความเครียดเล่นงานจนเพี้ยนไปแล้วที่จู่ ๆ ก็ชักชวนกันมา "สร้างความเครียด" เสียอย่างนั้น เราลองมามองต่างมุมกันบ้าง...ถ้าชีวิตปราศจากความเครียดแล้วจะเป็นอย่างไร "ไร้รสชาติ"? ชีวิตที่ไร้ความเครียดเป็นชีวิตที่เหี่ยวเฉา? ปราศจากความกระตือรือร้น กระฉับกระเฉง? และที่แน่ ๆ คงถูกสังคมตราหน้าว่าไม่ร่วมสมัย ซึ่งท่านทั้งหลายคงยอมไม่ได้แน่ ๆ

ลองคิดดูซิคะว่า ถ้าชาตินี้เราเกิดมาพบแต่ "ความสุขสมหวัง" ไม่ว่าจะคิดจะทำอะไรก็สำเร็จไปทุกเรื่อง ชนิดที่ว่าราบรื่นไปหมด ไม่เคยสะดุดกับอุปสรรคใด ๆ เลยทั้งเรื่องการงานและเรื่องชีวิตส่วนตัว ชีวิตคงจะจืดชืดแน่ ๆ เพราะไม่ว่าอยากได้อะไรก็ได้ ทำอะไรก็สำเร็จไปหมด มีแต่รอยยิ้มและความสมหวังจนอาจเกิดอาการ **"เซ็งชีวิต"** ก็ได้ บางคนเมื่อเกิดอาการเซ็งมาก ๆ ก็อาจถึงขั้นฆ่าตัวตายได้

ลองหันไปดูและทำความรู้จักกับมุมตรงข้ามของความสุขสมหวัง คือความเครียดดูบ้าง อาจจะทำให้ชีวิตมีรสชาติเผ็ดมันกว่าความสุขก็ได้

ความหมายของความเครียด

ความเครียดเป็นอาการทางจิตใจ ที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย อารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของมนุษย์ ความเครียดตามความหมายของศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ศศิธร คือ **"ความตั้งใจจริงที่เกือบจะสุดชีด เพราะถ้าสุดชีดแล้วมันก็จะขาดเลย ยิ่งตัวตายไปเลย... ความเครียดนี่จริง ๆ แล้วมันเป็นอารมณ์" อารมณ์เครียดส่วนใหญ่มักเกิดกับผู้ที่มีตำแหน่งใหญ่โต มีอาชีพเป็นนักบริหาร และผู้ที่พำนักอยู่ในถิ่นที่เจริญทางวัตถุเพียบพร้อม**

ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะเมืองหลวงของประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น นิวยอร์ก ลอนดอน ปารีส เบอร์ลิน หรือบินลัดฟ้ามาที่โตเกียว เรื่อยลงมาถึงกรุงเทพฯ แดนศิวไลซ์เหล่านี้ ล้วนแต่มีอาการเครียดเป็นที่เชิดหน้าชูตาทั้งสิ้น

คงไม่ผิดนักที่จะกล่าวว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความละเมียดทางด้านภาษา ดังนั้นภาษาไทยจึงมีคำที่มีความหมายแสดงอาการเครียดอย่างหลายหลาก อาทิ "นายสมชายคร่ำเครียดกับงานจนดู**เคร่งเครียด**ให้รู้สึก**ตึงเครียด**ทางอารมณ์" จะเห็นได้ว่ามีคำที่ลงท้ายด้วยเครียดทั้งสิ้น 3 คำด้วยกันคือ คร่ำเครียด เคร่งเครียด และตึงเครียด ซึ่ง**คุณเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์** กวีซีไรท์ได้จำแนกความแตกต่างของทั้ง 3 คำไว้พอสรุปได้ดังนี้

1) เคร่งเครียด เป็นคำที่ใช้กับอาการหมกมุ่นกับความคิด หรือเอาจริงเอาจังกับความคิดของตนมากเกินไป จนเป็นเหตุให้เกิดความเครียดขึ้น อาทิ คิดจะเป็นนายกรัฐมนตรี คิดจะกินค่าคอมมิชชั่น คิดหาทางเป็นใหญ่ในแผ่นดิน

2) คร่ำเครียด เป็นคำที่ใช้กับความเครียดที่เกิดขึ้นจากการทำงาน มักเกิดจากความไม่พอดีของงาน เช่น จำนวนงานที่มีมากเกินไป งานที่ทำยากเกินความสามารถ วิธีการทำงานยุ่งยากซับซ้อน งานค้าง งานเร่งด่วน

3) ตึงเครียด เป็นคำใช้กับอาการเครียดทางอารมณ์ ซึ่งเกิดจากการไม่รู้จักผ่อนคลายอารมณ์ ชอบผูกอารมณ์ความรู้สึกกับรูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสจนเกินไป ผู้ที่มักมีอาการตึงเครียดมักจะเป็นศิลปิน เมื่อตึงเครียดมาก ๆ จะเกิดอาการประสาทรับประทาน

สัญญาณเตือนของความเครียด

เมื่อคนเราเกิดความเครียด มักจะแสดงอาการต่าง ๆ ให้ปรากฏซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ทาง ด้วยกัน คือ ทางอารมณ์ ร่างกาย กระบวนการทางความคิด และพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ ซึ่งเป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเครียด ถ้าท่านมีอาการดังต่อไปนี้ ก็ขอแสดงความยินดีด้วยที่ท่านนับเป็นคนทันยุคทันสมัยตลอดกาลทีเดียว เพราะท่านเป็นคนที่มีความเครียดสูง และต่อเนื่องเป็นเวลานาน

อาการทางอารมณ์

- หงุดหงิดบ่อย ๆ กับสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ
- โกรธ และก้าวร้าว
- ชอบวิตกกังวล ตีตนไปก่อนไข้เสมอ ๆ
- รู้สึกสิ้นหวัง หมดกำลังใจ มองโลกในแง่ร้าย อยากตาย ๆ ไปให้พ้น
- หลบลี้หนีหน้าผู้คน
- เฉยเมย เฉื่อยชา เศร้าซึม
- กระวนกระวาย

อาการทางร่างกาย

- โรคเกี่ยวกับปาก ได้แก่ แผลในปาก
- โรคเกี่ยวกับหัวใจ ได้แก่ ใจสั่น หัวใจพิการ หัวใจวาย ความดันโลหิตสูง
- โรคเกี่ยวกับการย่อย ได้แก่ แผลในกระเพาะ ท้องร่วง ท้องผูก จุกเสียด พะอืดพะอม เบาหวาน อาหารไม่ย่อย ท้องอืด
- โรคเกี่ยวกับปอด ได้แก่ หืด ไอ เวียนศีรษะ เป็นลม หายใจไม่ออก
- ผม ได้แก่ผมร่วง ผมหงอกก่อนวัยอันสมควร
- ผิวหนัง ได้แก่ แผลเปื่อย แผลตามผิวหนัง
- ใบหน้าจะดูเป็นผู้ใหญ่ขึ้น (เหี่ยวเร็ว)

- ปวดโน่น ปวดนี่ ได้แก่ ปวดคอ ปวดศีรษะ ไมเกรน

- มีอาการเมื่อยล้า อ่อนเพลีย ปวดหลัง ปวดท้อง โดยไม่ทราบสาเหตุ

กระบวนการทางความคิด

- ไม่มีสมาธิ
- ตัดสินใจไม่ได้
- จำอะไรไม่ค่อยได้
- ไม่สามารถคิดได้อย่างทะลุปรุโปร่ง ขาดความต่อเนื่องในความคิด

อาการทางพฤติกรรม

- นอนไม่หลับ ตื่นบ่อย ๆ ในเวลากลางคืน ฝันต่าง ๆ นานา
- ดื่มมากเกินไป
- รับประทานอาหารมากเกินไป หรือไม่อยากรับประทาน
- ผิดนัด
- นั่งกัดเล็บมือ กัดดินสอหรือปากกาที่ถืออยู่ในมือ
- หลีกเลี่ยงการพบปะสังสรรค์กับเพื่อนฝูง
- เปลี่ยนพฤติกรรมการขับรถ

แต่กว่าความเครียดจะปรากฏออกมาเป็นอาการข้างต้นได้นั้น ต้องใช้ระยะเวลา และความพยายามพอสมควร คือ ท่านจะต้องเครียดบ่อย ๆ และถี่ ๆ ถึงจะเกิดอาการความเครียดแบบเรื้อรังได้ ซึ่งอาจไม่ทันใจพระเดช-พระคุณที่จะเที่ยวพูดอวดใครต่อใครว่าเครียด... เครียดเหลือเกิน ดังนั้น เพื่อที่จะร่นระยะเวลา *"กว่าจะรู้ตัวว่าเครียด"* และเพื่อที่ท่านจะได้บอกใครต่อใครว่าเครียดอย่างเต็มปากเต็มคำ เราลองมาสังเกตปฏิกิริยาทางร่างกายที่แสดงว่าท่านเริ่มเครียดแล้ว ดังนี้

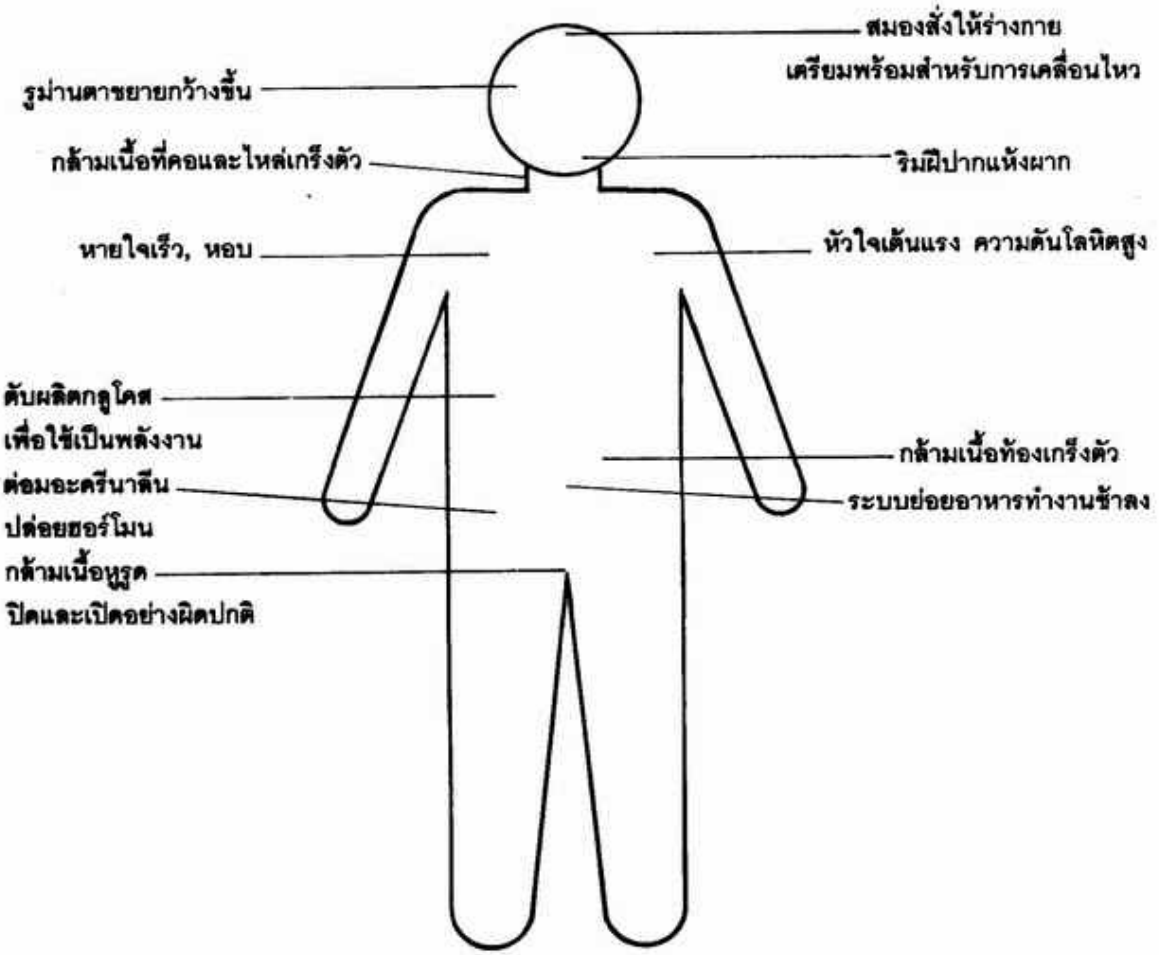

บัญญัติ 10 ประการในการสร้างความเครียดให้ตนเอง

เมื่อได้รู้จักความเครียดกันพอสมควรแล้ว ท่านเริ่มรู้สึกแล้วใช่ไหมว่าเจ้าความเครียดมันดูจะมีรสชาติเผ็ดมันดีเหลือเกิน ถ้าท่านอยากได้มันไว้เป็นสมบัติประจำตัว ไม่ยากเลย เพียงปฏิบัติตามบัญญัติ 10 ประการต่อไปนี้เท่านั้น

1. เก็บกดอารมณ์ไว้กับตน

คนเราจะมีความเครียดได้นั้น ไม่ใช่จู่ ๆ จะเครียดได้เลย คือ ต้องรู้จักสะสมอารมณ์ที่เสีย ๆ บูด ๆ ในแต่ละวันเหมือนสะสมสตางค์วันละเล็กละน้อยจนถึงระดับหนึ่งถึงจะเกิดความเครียดขึ้น การจะมีความเครียดได้อย่างรวดเร็วนั้นทำได้ง่าย ๆ โดยการปิดปากไม่พูดถึงปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ว่าเรื่องส่วนตัวหรือเรื่องงานกับคนอื่นโดยเด็ดขาด

2. ไม่พอใจในสิ่งที่มีอยู่

การพอใจในสิ่งที่มีอยู่ โดยลด ละ เลิก กิเลสตัณหาส่วนตัว นอกจากจะทำให้ตัวเองไม่ดีขึ้นแล้วยังจะทำให้ระดับความเครียดถดถอย ดังนั้นเพื่อจุดประกายความเครียดให้สว่างไสวโชติช่วงในหัวใจจะต้องปลุกความอยากให้ขึ้นในหัวใจเสียก่อน เช่น อยากมีเสน่ห์แบบแรมโบ้, อยากเป็นสาวไฮโซ หรืออยากเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น เมื่อไม่ได้ดังที่อยาก ก็จะเกิดความผิดหวังและความเครียดก็จะเกิดตามมาเอง

3. หมกมุ่นกับปัญหา

ผู้ที่จะบรรลุจุดสูงสุดของความเครียดได้นั้น จะต้องผูกตัวเองกับปัญหาที่เกิดขึ้น เมื่อมีปัญหาและยังไม่สามารถแก้ไขได้จงแบกปัญหานั้นไปด้วย ไม่ว่าท่านจะเข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร สังสรรค์กับเพื่อนฝูง หรือจะเข้านอน จนกว่าท่านจะแก้ปัญหานั้นได้

4. มองโลกในแง่ร้าย

ความเครียดที่มีอยู่จะยกกำลังสองได้ต้องหัดมองอะไรในแง่ร้าย ๆ เสียบ้าง และรู้จักจดจำความสิ่งที่ไม่ดีของผู้อื่นเอาไว้ ส่วนสิ่งที่ดีของคนอื่นก็เอาใส่หีบแล้วฝังดินเสียให้ลึก การมองโลกในแง่ร้ายนั้นนอกจากจะทำให้จิตใจเหี่ยวเฉาแล้วยังทำให้เกิดอาการเครียดแบบเรื้อรังอีกด้วย แต่ถ้าต้องการจะเครียดแบบชนิดที่ไม่มีทางรักษาละก็ ต้องหัดมองตัวเองในแง่ร้าย รู้จักสร้างปมด้อยเด่น ๆ ประจำตัวขึ้นมา จะได้เป็นบ่อนทำลายความสุขอันฉาบฉวย ส่วนวิธีการสร้างปมด้อยทำได้ง่าย ๆ โดยเอาใจผูกยึดกับสิ่งที่ไม่ดีในตัวเรา และตอกย้ำกับตัวเองอยู่เสมอว่ามันไม่ดีอย่างโน้น ไม่ดีอย่างนี้ เพียงแค่นี้เราก็จะเครียดไม่หาย

5. ตั้งเป้าไว้สูง

ยิ่งตั้งเป้าหมายการทำงานไว้สูงเท่าไร โอกาสที่จะเป็นไปตามเป้าหมายนั้นก็จะมีน้อยลง และเมื่อไม่เป็นไปตามนั้นก็จะยิ่งเครียดมากขึ้น ดังนั้นขอแนะนำให้ท่านระลึกเสมอว่าการปฏิบัติงานทุกครั้งจะต้องไม่มีข้อผิดพลาด ผลงานที่ออกมาทุกชิ้นอย่างน้อยต้องเต็ม 100% น้อยกว่านั้นไม่ได้เป็นอันขาด และเพื่อจะบรรลุตามเป้าที่ตั้งไว้จะต้องไม่ปล่อยงานให้ผ่านไปโดยไม่ตรวจสอบแก้ไขแม้แต่เรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็อย่าได้เว้น จำไว้ให้ดีว่าคนที่จะมีความเครียดถึงระดับแนวหน้าได้จะต้องคิดทุกเรื่อง รู้ทุกอย่าง จัดการงานทั้งหมดด้วยตัวเอง

6. งกงาน

เมื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานใด ๆ ก็ตาม จงเก็บงานนั้นไว้ทำคนเดียว แม้จะมีงานอยู่ในความรับผิดชอบมากมายก็ตาม ก็จงอย่าแบ่งงานให้เพื่อนร่วมงานเป็นอันขาด เพราะจะทำให้เครียดไม่ถึงระดับ ทั้งนี้ต้องยึดคติพจน์ที่ว่า "งกงานเข้าไว้แล้วเครียดเอง"

7. ไร้อารมณ์ขันในหัวใจ

ความเครียดจะเพิ่มขึ้นในอัตราเร่งหากไม่มีอารมณ์ขันในหัวใจ ดังนั้นเราต้องหัดเอาจริงเอาจังกับเรื่องทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ตาม

8. รับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย

การรับประทานอาหารที่ไม่มีประโยชน์จะทำให้ร่างกายไม่มีพลังในการต่อต้านความเครียด นอกจากนี้ควรหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารที่มีวิตามินต่าง ๆ โดยเฉพาะวิตามิน B และวิตามิน C ทั้งนี้เพราะวิตามิน B จะไปช่วยบำรุงประสาท ต่อต้านความเครียด ส่วนวิตามิน C จะช่วยต่อต้านผลร้ายที่เกิดจากความเครียด

9. ดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เยอะ ๆ

การดื่มสุรา และเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ถ้าดื่มมากเกินไปจะทำให้ภูมิคุ้มกันความเครียดลดต่ำลง ประสิทธิภาพในการทำงานหดหาย ความคิดไม่แจ่มใส การตัดสินใจผิดพลาด สุขภาพเสื่อมโทรม สิ่งเหล่านี้จะเป็นต้นเหตุให้เกิดความเครียดระลอกใหม่ตามมา

10. หลีกเลี่ยงการออกกำลังกาย

การออกกำลังกายเป็นวิธีแก้ความเครียดที่ได้ผลเร็วที่สุดเพราะเมื่อออกกำลังกายร่างกายจะผลิตสารเอ็นโดฟิน ที่มีคุณสมบัติคล้ายมอร์ฟีน ทำให้เกิดความสบายคลายความเครียด นอกจากนี้การออกกำลังกายยังช่วยลดการเป็นภูมิแพ้ และช่วยปรับระบบประสาทอัตโนมัติให้ได้สมดุลซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความเครียดเล็ก ๆ น้อย ๆ ดังนั้นหากอยากมีความเครียดประดับบารมีตลอดเวลา ก็ควรหลีกเลี่ยงการออกกำลังกาย และหากมีคนมาชวนให้ออกกำลังกายก็หาข้ออ้างต่าง ๆ นานา ยกมาปฏิเสธ อาทิ ไม่มีเวลา ไม่มีอุปกรณ์ สถานที่ไม่สะดวก ต้องพาลูกพาภรรยาไปหาหมอ เป็นต้น

หวังว่าเรื่องนี้จะช่วยให้ท่านประสบกับความสำเร็จในการได้ครอบครองความเครียดไว้ในตัวเพื่อเพิ่มรสชาติของชีวิต เพื่อให้ใบหน้าดูแก่แบบเท่ ๆ เคร่งขรึม ห่อเหี่ยว หดหู่ ไร้รอยยิ้ม จะได้แลดูทันสมัย เราจงมาสร้างความเครียดให้กับตัวเองกันเถิด

ทำงานอย่างไร ให้มีความสุข

ดร.วัลลภ ปิยะมโนธรรม

อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตประสานมิตร

วารสาร ฯ ทราบมาว่าอาจารย์มีประสบการณ์กว้างมากในเรื่องของจิตวิทยา และการบำบัดรักษาอาการทางจิต จากประสบการณ์ที่ผ่านมาอาจารย์คิดว่าในสังคมไทยเราทุกวันนี้ คนไทยมีปัญหาจิตวิทยาทางด้านไหนมาก

ดร.วัลลภ ตอนนี้ที่เป็นกันมากคือ ที่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า **"เครียด"** ถ้าภาษาจิตเวชเรียกว่า **"โรคประสาท"** ประเภทวิตกกังวล ซึมเศร้า 2 ประเภทนี้มีมากสุด มีเพิ่มมากอีกโรคคือ **"โรคย้ำคิดย้ำทำ"** ทางจิตเวชนับว่าเป็นโรค แต่ภาษาชาวบ้านเรียกว่า "เครียด"

วารสาร ฯ อาการเหล่านี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากอะไร

ดร.วัลลภ ส่วนใหญ่จะเป็นความกดดันรอบตัวทั้งหมดเลย ตั้งแต่เรื่องชีวิตส่วนตัว ชีวิตการงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเงิน ตอนนี้ส่วนใหญ่มีสาเหตุจาก 3 ด้านนี้ ยังรวมถึงชีวิตสมรสหรือชีวิตคู่อีกรวมหมดเลย เกิดความปั่นป่วนของการปรับตัวในชีวิตประจำวันทุก ๆ ด้าน ก็เป็นความกดดัน

วารสาร ฯ หากจำกัดวงให้แค่เฉพาะในสังคมราชการ ในฐานะที่ข้าราชการมีหน้าที่บริการประชาชนพร้อม ๆ กับคนในสังคมส่วนหนึ่งด้วย อาจารย์เคยศึกษาเจาะลึกบ้างหรือไม่ ว่าปัญหาของข้าราชการมีมากน้อยเพียงไร แตกต่างจาก

ประชาชนกลุ่มอื่นหรือไม่

ดร.วัลลภ ตั้งแต่ผมกลับมาทำหน้าที่เป็นนักจิตวิทยารับปรึกษาหรือช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาสุขภาพจิตมา ผมว่าคนไข้ที่เป็นข้าราชการมีประมาณ 25% นี่เฉพาะเท่าที่ผมพบแต่ว่าทั่ว ๆ ไปจะเป็นอย่างไร ไม่ทราบ ยิ่งตอนที่ผมทำงานอยู่โรงพยาบาลรามาธิบดีข้าราชการรู้สึกมากกว่า 25% พอออกจากโรงพยาบาลมาทำคลินิคส่วนตัว กับทำที่ศูนย์นี่ข้าราชการมาน้อย แต่ก็ยังประมาณ 25% ก็มากพอสมควร

อาการส่วนใหญ่จะเป็น**ปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวกับที่ทำงาน** จะออกมาเป็นอาการ เช่น ปวดหัว ปวดท้อง ใจสั่น โดยเฉพาะมีบางคนมีอาการขี้ลืม หวาดระแวง รวม ๆ แล้วภาษาชาวบ้านเรียกว่า มีปัญหาในการปรับตัว อาการส่วนใหญ่จะมีปวดศีรษะ ปวดโน่น ปวดนี่ เป็นโรคปวดตั้งแต่หัวจนถึงเท้า เป็นต้น

วารสาร ฯ แนวทางแก้ไขให้กลับเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีมีอย่างไรบ้าง

ดร.วัลลภ จริง ๆ แล้วคำว่าสุขภาพจิตดีนั้น ความหมายมี 2 ประเด็นคือ ในความหมายของ **ทางตะวันออก หรือเมืองไทยเรานั้น ความหมายคำว่า สุขภาพจิตดี**นั้นคือ **ความสามารถในการปรับตัวเองได้** เพราะฉะนั้นเราจะมองเห็นว่าบางคนเข้าไปในวัดนั่งหลับตาหรือว่าฝึกสมาธิ กำหนดสติ หรือวิปัสสนาก็คือ การปรับตัวเองนั่นเอง

แต่ใน**ทางตะวันตก**นั้น นิยามคำว่า **สุขภาพจิตดี**ว่า คือ**ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมได้** จึงมีเทคนิคต่าง ๆ ที่จะทำอย่างไร จึงพูดจา พูดคุยได้ พัฒนาตัวเองได้ หรือเข้าใจคนอื่นได้ เป็นการเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพว่าต้องปรับตัวอย่างไร แต่งตัวอย่างไร พูดจาทักทายอย่างไร ทำงานอย่างมีความสามัคคีอย่างไร จึงจะอยู่ในสังคมได้

จากนิยาม 2 นิยามนั้น จึงทำให้เกิดเป็นเป้าหมาย เทคนิค ขบวนการที่ต่างกัน ในฐานะที่ผมเป็นนักจิตวิทยาทำการรักษาอยู่ ผมเห็นด้วยกับความหมายทั้ง 2 ว่า **ต้องปรับตัวเองได้ และปรับตัวเข้าสังคมได้ จึงจะเรียกว่ามีสุขภาพจิตดี** ถ้าปรับตัวเองได้อย่างเดียวแต่ไม่ยอมปรับตัวตามสังคมก็จะเกิดเป็นปัญหา เกิดความกดดันมากสังคมก็จะว่าเราบ้า แล้วก็จะเกิดช่องว่างระหว่างตัวเรากับลูก ตัวเรากับหัวหน้า หรือเพื่อนร่วมงาน

แต่ถ้าปรับตัวเข้ากับสังคมมากเกินไปก็จะเหนื่อยมาก เพราะสังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงรวดเร็วเกินไป ถ้าเราไม่เคยปรับตัวเองเลย ไม่เคยมีเวลาอยู่กับตัวเอง หรือถามตัวเองบ้างว่า ตัวเองจริง ๆ แล้วต้องการอะไรแท้จริงในชีวิต ตัวเราคือใคร ตัวเราเป็นอะไร ปัญหานี้สำคัญมาก **ต้องถามตัวเองว่าเราคือใคร คือใครหมายความว่า เรามีความสามารถอะไร เราเป็นอะไร เราควรจะเป็นตำแหน่งอะไร หรือทำงานอะไร และเราต้องการอะไรแท้จริงในชีวิต** เช่น ต้องการเงิน หรือต้องการช่วยสังคม หรือต้องการจะเลื่อนตำแหน่ง หรือจะมีชื่อเสียง เราก็จะพบความต้องการแท้จริงของชีวิต

วารสาร ฯ แล้วจะทำอย่างไรจึงจะพัฒนาตนเองขึ้นไปให้สูงสู่จุดแห่งความพอดีนั้น

ดร.วัลลภ จะเรียกว่าพัฒนาก็ไม่เชิง เพียงแต่เราต้องเข้าใจ เข้าใจถึงขบวนการต่าง ๆ เหมือนเรากำลังดูหนัง เราเข้าใจ พอเราเข้าใจ เราสามารถที่จะปรับตัวเข้าไปเองได้ เพราะฉะนั้น ในด้านจิตวิทยาจะบอกให้เข้าใจถึงขบวนการที่กำลังเกิดขึ้นอยู่เบื้องหน้าเรา และให้เรามองรอบ ๆ ข้างเลย ไปถึงด้านหลังด้วยว่าที่เคยเกิด มันเป็นอย่างไร แล้วเราลองเดินไปเรื่อย ๆ นั่นก็คือการพัฒนา คือต้องเดินไปเรื่อย ๆ นั่นแหละชีวิต

วารสาร ฯ พังดูคล้าย ๆ กับแนวคิดทางศาสนา อาจารย์คิดว่าปัญหาทางด้านจิตเวช หรือปัญหาทางด้านจิตใจนั้น ศาสนาจะเข้ามาช่วยได้ไหม ในฐานะที่เราเป็นศาสนิกชนนับถือศาสนากันอยู่แล้ว

ดร.วัลลภ ช่วยได้มากเพราะว่าศาสนานั้น เป็นส่วนหนึ่งที่ควรจะเรียกว่าเป็นสังคมย่อยที่พ้นจากสังคมใหญ่ คือ ไม่ตามสังคมใหญ่ ในวงการศาสนาหรือในวัด จะอยู่อย่างไรอยู่อย่างนั้น เช่น สังคมมีโทรศัพท์มือถือ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วัดต้องไม่มีต้องไม่ตามสมัย เพราะฉะนั้น คนที่มีปัญหามาก ๆ นั้น มักเป็นคนที่ต้องตามสังคมตลอด ต้องอ่านหนังสือพิมพ์ ต้องติดตามโทรทัศน์ ติดตามข่าวการเมือง หรือการงานหรือชีวิตในเรื่องของรัก ๆ ใคร่ ๆ หรือต้องปรับตัวเข้ากับคนอื่น หรือสังคมตลอดแต่พอเข้ามาในทางศาสนานั้นมันหมดไม่มี ศาสนามีแต่ความสงบ ไม่มีการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับสังคมภายนอก ไม่มีการเมือง ไม่มีเรื่องของรัก ๆ ใคร่ ๆ ไม่มีเรื่องการงานเข้ามาเกี่ยวข้องอันนี้อย่างน้อยช่วยเราได้มาก เป็นที่พึ่งทางใจได้ แม้สักพักหนึ่งก็ยังดี

วารสาร ฯ ถ้าสงบมาก ๆ แล้วจะไม่มีผลไปถึงประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งรวมถึงงานในระบบราชการด้วยหรือ

ดร.วัลลภ ศาสนาโดยเฉพาะศาสนาพุทธคือการสอนให้คนเรารู้จักปรับตัวเอง **ประสิทธิภาพที่สำคัญมากที่สุดในทางศาสนา คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้จิตใจเกิดความสงบ สว่าง และสะอาด** ประสิทธิภาพหรือสมรรถภาพ คือการปรับจิตใจตนเองให้สูงขึ้น

แต่ในด้านสังคมนั้นต้องการประสิทธิภาพซึ่งหมายถึง งานดีขึ้น เงินดีขึ้น ซึ่งเป็นคนละเรื่องกัน ศาสนาจึงเป็นที่พึ่งสำหรับผู้ที่ปรับตัวทางสังคมไม่ได้ก็เข้ามาหาศาสนาได้

วารสาร ฯ แสดงว่าต้องแบ่งแยกกันระหว่างวัดกับบ้านวัดกับที่ทำงาน

ดร.วัลลภ อาจารย์ : วัดกับบ้านไม่แยกกันแต่แยกจากที่ทำงาน เมื่อก่อนศูนย์กลางของบ้าน ของเมืองก็คือ วัด วัดเป็นศูนย์กลางหมดเลย แต่เดี๋ยวนี้ **มีตัวแทนวัดเข้ามาในสังคมก็คือ ศูนย์การค้า** ซึ่งมีทุกอย่าง ตั้งแต่เรื่องกินเรื่องอยู่พร้อมไปทุกอย่าง พึ่งพาได้หมดถ้ามีเงินยกเว้นอย่างเดียวคือ เมรุเผาศพแต่ถ้าเขาสร้างที่เผาศพได้ก็คงสร้างบนศูนย์การค้าไปแล้ว เพราะมีทุกอย่างเหมือนที่วัดมีในอดีต เดี๋ยวนี้ศูนย์กลางของชาวบ้านก็คือ ศูนย์การค้าขึ้นมาเป็นตัวแทนวัด จัดทุกอย่างเข้าไปในนั้น จะกินก็ได้ จะเที่ยวก็ได้ บันเทิงอะไรมีหมดเหมือนอย่างโบสถ์ของศาสนาคริสต์ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของความสามัคคีให้ชาวบ้านมาสนุกสนานร้องเพลงพร้อมกันวันอาทิตย์ แต่ปัจจุบันนี้วันอาทิตย์เราใช้เวลาอยู่ที่ศูนย์การค้าหมด ไม่ไปโบสถ์ไปวัดกันแล้ว จึงต้องมองแยกเมืองกับศาสนาออกจากกัน

วารสาร ฯ แล้วจะประยุกต์ใช้ด้วยกันได้หรือไม่อย่างไร

ดร.วัลลภ ประยุกต์ใช้ได้ ศาสนายกตัวอย่างเช่น ศาสนาพุทธ **รูปธรรมที่ปรากฏคือวัด ส่วนนามธรรมคือ คำสอน** คือ พระธรรม ถ้าจะใช้ก็ใช้ได้

ตลอด เช่น ศาสนาพุทธนั้นจะต้องพอใจในสิ่งที่ตัวเป็น ยินดีในสิ่งที่ตนมี เรียกว่า ให้กินพอดีอยู่พอดี อะไรพอดีหมด ที่ใช้คำว่า กลางๆ

แต่ทางตะวันตกนั้นไม่ได้ ต้องขึ้นอยู่เรื่อยๆ หยุดไม่ได้หยุดคือถอย ตรงนี้ ถ้าเราเอามาประยุกต์ใช้ คือ ใช้ทางสายกลางคือให้มีสตินั่นเองว่าทุกสิ่งมันต้องเป็นไป แต่เราก็ยังรู้ตัวพื้นฐานเรายังอยู่ร่วมกับร่างกายเสมอ อย่าทำงานก็ต้องเด็ดขาด แต่พอเจอปัญหาเราก็ต้องมีสติไม่ไปตามแรงเหวี่ยงของสังคม นี่ก็ประยุกต์ใช้

วารสารฯ หมายถึง พอพบปัญหากลับมาอยู่กับศาสนา แต่ถ้าไม่พบปัญหาก็ไม่ต้องหันมาสนใจใช่หรือไม่

ดร.วัลลภ ไม่ใช่ ผมไม่ได้พูดให้ชัดเจนตรงนี้ ศาสนาผมหมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม กับนามธรรมคือพระธรรมหรือคำสอน วัดเหมือนกับเป็นสถาบันเป็นที่ๆ หนึ่งที่เราหลบออกจากเรื่องของความวุ่นวาย แต่ทุกวันนี้ทุกอย่างมันสับสนหมด **วัดหลายวัดทำตัวให้ทันสมัย** อันนี้ผิดหลัก เพราะฉะนั้น คนที่ไม่สามารถตามสมัยได้หรือตามสังคมได้ ปรับตัวเข้าหาสังคมไม่ได้ก็สมควรจะต้องหลบอยู่ที่วัด แต่ตัวธรรมะนั้นอยู่ที่ไหนก็ได้ เราไม่ต้องไปหาที่วัด เราอ่านในหนังสือ เราฟังเทป หรือดูจากโทรทัศน์ ธรรมะก็เข้ามาในตัวเราได้เช่นกัน

วารสารฯ จากผลการวิจัยทางด้านการแพทย์ สอดคล้องกับที่อาจารย์เล่าให้ฟังว่า ปัญหาความเครียดความวิตกกังวลมีมาก ในคนไทยทุกวันนี้ซึ่งรวมไปถึงข้าราชการด้วย อาจารย์คิดว่าข้าราชการน่าจะมีทางออกอย่างไรบ้างในเรื่องนี้

ดร.วัลลภ ทางออกมันมี จริงๆ มันมีอยู่ตลอดเวลา คือถ้าจะแก้ปัญหาแก้อย่างไรถ้าแก้ไม่ตกต้องมาเข้าใจคำว่าปัญหาก่อน บางคนกลัวปัญหามากจึงเกิดเป็นโรคประสาท **นิยามของผมคือ ชีวิตเกิดมาพร้อมกับปัญหา** ต้องเข้าใจตรงนี้ ชีวิตเกิดมานี่มาพร้อมกับปัญหา **การดำเนินชีวิตจึงเป็นการดำเนินการแก้ปัญหา** เพราะฉะนั้นปัญหาจึงอยู่กับเราตลอด แต่หลายๆ คนไม่เข้าใจจุดนี้ จึงพยายามไปปกป้องกัน ไม่ให้มีปัญหา และพยายามหนีปัญหา อันนี้คืออาการทางสุขภาพจิตเสื่อม ซึ่งมี 2 ประเภทคือ

ประเภทที่ 1 พยายามไปป้องกันให้ไม่มีปัญหา ยิ่งไปป้องกัน หรือต้องการความแน่นอนมั่นคงเมื่อใดจะยิ่งเกิดความวิตกกังวลมากขึ้น ตัวอย่างง่ายๆ ถ้าเราต้องการความแน่นอนมั่นคง เช่นไม่แน่ใจว่าเมื่อสักครู่เราปิดประตูหรือยัง เริ่มกังวลเอ! ปิดหรือยัง หรือยังไม่ได้ปิด นี่คือความต้องการความแน่นอนมั่นคง สุดท้ายก็ต้องย้ำทำ ต้องเดินไปตรวจดูอีกครั้ง เรียกว่า **โรคย้ำคิดย้ำทำ ซึ่งเกิดจากการไปป้องกันมากเกินไปนั่นเอง** มีคนไข้เยอะแยะ สมัยนี้คนใช้ยาผิดลักษณะมาก ยานี้สำหรับใช้แก้เรียกว่า รักษา แต่กลับเอายามาป้องกัน ผมเคยเห็นลูกหลานอาจารย์หลายคนเวลาจะไปเที่ยวเอายาแก้ปวดให้ลูกกิน ทั้งๆ ที่ลูกไม่ได้มีใช้แต่ให้กิน เพื่อป้องกันไว้ก่อนจะได้ไม่เป็นไข้ตอนไปเที่ยว อันนี้ผิดพลาดหมด ถ้าเรามัวแต่ป้องกันนี่เป็นโรคประสาท **โรคประสาทคือ ต้องการความแน่นอนมั่นคง**

ประเภทที่ 2 คือ คอยหนีปัญหา เป็นโรคกลัวปัญหา โดยลืมไปว่าชีวิตนั้นมีมาพร้อมกับปัญหา มันอยู่กับเราตั้งแต่เราเกิด ถ้าเราเข้าใจแก่นแท้ของชีวิตว่าชีวิตทุกๆ คนมีปัญหาฉะนั้น พอเราไม่เข้าใจตรงนี้ ก็กลัวปัญหาเลย หลบปัญหา โดยการฆ่าตัวตาย ไม่เอาไม่อยากอยู่ รู้สึกมันหนักใจเหลือเกิน ไปบวชมั่ง (อันนี้ไม่ได้บวชเพราะอยากรู้ธรรมะ แต่บวชเพื่อหนีปัญหา) ซึ่งก็ไม่ดี ผมจึงได้คิดแต่งบทกลอนหนึ่งขึ้นมาว่า

ถ้าหากให้เด็กพบกับความลำบาก
โตขึ้นเขาจะเกิดความอดทน
ถ้าหากให้เด็กรู้จักพบกับความขัดแย้ง
โตขึ้นก็จะเกิดการพัฒนา
ถ้าหากให้เด็กรู้จักพบปัญหา
โตขึ้นก็จะเกิด ปัญญา
ถ้าให้เด็กรู้จักกล้าลองผิดลองถูก
โตขึ้นก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง

เพราะปัญหาจึงเกิดปัญหา แก้ปัญหาจะเกิดปัญญาเรื่อย ๆ อันนี้ผมไม่ได้พูดเล่น ผมไม่ได้มีปัญหา แต่เพราะว่าชีวิตเกิดมาแก้ปัญหาให้คนอื่น ก็เกิดปัญญาขึ้นเรื่อย ๆ

วารสาร ฯ นี่คือ วิธีการรักษาแบบธรรมชาติของอาจารย์ใช่ไหมคะ

ดร.วัลลภ ครับเป็นแบบนี้ ให้มองชีวิตของเราคือ **ไม่หนีมัน ไม่สู้มัน ไม่ถอยให้มัน ปัญหาจะอยู่อย่างนี้** เราไม่หนี ไม่รุก ไม่ถอย ไม่สู้ เราอยู่กับปัญหา

ส่วนทางออกมันมีอยู่แล้ว ถ้าสมมุติรัฐบาลหรือใครก็ตาม พยายามคิดจะป้องกันปัญหา ป้องกันโดยทำอย่างนั้นอย่างนี้ มันก็เกิดปัญหาอื่น ๆ ต่อไปอีก มันไม่มีวันจบ จบปัญหาหนึ่ง ก็มีปัญหาหนึ่ง เพราะบางคนคร่ำ-เครียดยิ่งเครียดต่อเรื่องที่จะป้องกัน มันยิ่งเกิดปัญหามากขึ้นเรื่อย ๆ ตัวอย่างง่าย ๆ เรื่องการปกครองเมื่อก่อนนักปราชญ์ชาวกรีกชื่อ Plato เชื่อว่าปัญหามนุษย์วุ่นวายเหลือเกินมันไม่อยู่อย่างเป็นระบบ จึงได้เขียนหนังสือขึ้นมาว่าด้วยการปกครอง เพื่อใช้แก้ปัญหานี้ ว่าชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ต้องให้คนที่ฉลาดปกครองประเทศ คนที่แข็งแกร่งเรื่องร่างกายเป็นทหารตำรวจ และคนทั่ว ๆ ไปไม่มีอะไรพิเศษ ก็เป็นประชาชนคนธรรมดา แม้คนที่ฉลาดนั้นเอาความฉลาดไปโกงคนอื่น หรือคนที่แข็งแรงไปข่มเหงผู้อื่น ถ้านำความสามารถเหล่านี้มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ก็มีประโยชน์ ทางแก้ปัญหานี้ใครก็บอกเยี่ยมมาก พอแก้ปัญหานี้ตกมันน่าจะเป็นสิ่งที่ถูกต้อง คือใครมีสภาพอย่างไรก็โยงสภาพมาใช้ในสถานการณ์นี้ ตอนแรกก็ว่าดี แต่ก็เกิดปัญหาอีกอันหนึ่ง คือ กลายเป็นการแบ่งชนชั้น ต่อมาชาวบ้านไม่พอใจ คนที่เป็นทหารก็เป็นทหารคลอดลูกหลานก็เป็นทหาร คนที่เป็นนักปราชญ์ลูกก็เป็นนักปราชญ์ตลอด

ต่อมาเกิดความไม่พอใจมากก็ต่อสู้กัน จึงเกิดปัญหาขึ้นอีก พอถึงยุคกลางศาสนาคริสต์มีบทบาทมาก ก็มาแก้ไขโดยบอกว่า ทุกคนเป็นลูกของพระเจ้าองค์เดียวกันหมด ดังนั้นจึงไม่มีชนชั้น เป็นแต่พระเจ้าให้มาทำงานต่างอาชีพกัน พอตายทุกคนก็กลับไปสู่อุ้งพระหัตถ์ของพระเจ้า ทุกคนก็มีความสุขมาก และสร้างออกมาเป็นรูปธรรม คือ โบสถ์ โบสถ์ถือเป็นกลางไม่มีการแบ่งชนชั้นเพียงแต่เป็นหน้าที่เท่านั้น แก้ไขปัญหานี้สำเร็จ จะเกิดอะไรขึ้นอีก

ต่อมามีคนถามว่า จะให้เชื่อพระเจ้าองค์ไหนมากกว่ากัน สงครามศาสนาจึงได้เกิดขึ้นมาตั้งร้อยกว่าปี

เรื่อยมาก็มีนักปราชญ์ผู้หนึ่งขึ้นมาแก้ปัญหาอีก บอกว่าคนเราอยู่อย่างมีความสุขต้องอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน กฎหมายนี้สำคัญมาก เพราะศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของ

กฎหมายจึงให้ต่อสู้ต่อ ๆ ทุ่มเทมาก สุดท้ายบอกจริงกฎหมายดีที่สุดสำหรับการปกครองเราอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มนุษย์ทุกคนบอกว่าดีที่สุด

ต่อมารุสโซบอกว่ากฎหมายนั้นทำให้คนขาดสติมากที่สุด ในโลกนี้ไม่มีคำว่าถูกกับผิด แต่**กฎหมายต้องมีคำว่าถูกกับผิดเสมอ** ขาวกับดำเสมอ เพราะรุสโซสติดคุกหลายครั้ง และได้สัมผัสกับพวกโสเภณี เด็กที่ขโมยของคนเหล่านี้ที่ไม่ดีเป็นเพราะสิ่งแวดล้อมไม่ดีเขาเกิดมายากจน เพราะฉะนั้นรุสโซจึงบอกว่ามนุษย์ทุกคนเป็นคนดีหมด

ต่อมาคาร์ลมาร์คบอกว่าปัญหาเกิดจากสิ่งแวดล้อม สิ่งแวดล้อมที่สำคัญมากที่สุดคือเศรษฐกิจอย่างเดียว เพราะฉะนั้น **หลักการของคอมมิวนิสต์ซึ่มคือว่า ให้เศรษฐกิจดีที่สุด** และให้ทุกคนเท่าเทียมกันหมดในการทำงาน **ปัญหาอันหนึ่งก็เกิดปัญหาอีกอันหนึ่ง** มาตอนนี้คอมมิวนิสต์เริ่มเกิดขึ้น เป็นสังคมนิยมและสังคมคอมมิวนิสต์ที่แข็งแกร่งที่สุดในโลกเมื่อประมาณ 20-30 ปีมาแล้ว ก็คือประเทศสวีเดน สวัสดิการมีให้หมดทุกอย่าง สวัสดิการทางสังคมในอเมริกามาจากของสวีเดนพวกสังคมนิยมก็เอามาจากสวีเดน เพราะรัฐช่วยเหลือมาก คนเกิดมาไม่มีที่จะคลอดลูก รัฐช่วยเหลือฟรีหมด ใครป่วย ใครต้องการไปโรงเรียน รัฐให้ฟรีหมด รัฐช่วยเหลือตลอดไม่ต้องเสียเงิน ใครแก่ไม่มีที่อยู่ใครไม่มีงานทำมาเอาเงินจากรัฐได้

สังคมนิยมแบบนี้ทุกคนบอกมันเยี่ยมที่สุด การประกันสังคมก็เอามาจากระบบของสวีเดน ต่อมาก็เกิดปัญหาอีก มองง่าย ๆ ก็สวีเดนนั่นเองผู้คนมีอาการปวดหัวมากที่สุดในโลก ฆ่าตัวตายมากที่สุด ติดยาเสพติดมากที่สุดในโลก สวิสเซอร์แลนด์เพิ่งชนะไปเมื่อ 2 ปีนี้เอง เป็นมาอย่างนี้ 10 ปีแล้ว

วาธสธ ฯ มีปัญหาอยู่อย่างหนึ่ง คือ ข้าราชการในปัจจุบันนี้ ทำงานไปนาน ๆ ก็เริ่มเบื่อ เบื่องาน เบื่อคน เบื่อเจ้านาย ทำให้เกิดปัญหาเป็นลูกโซ่ ไม่ทราบว่าหลักของอาจารย์ที่เล่าให้ฟัง จะแก้ปัญหาความเบื่อหน่ายในงานได้ไหม ทำอย่างไร จึงจะให้มีความตื่นตัวในการทำงาน

ดร.วัลลภ ปัญหาเรื่องข้าราชการก็เช่นเดียวกัน หากคิดจะป้องกัน อย่างไร ก็ต้องเกิดปัญหาอย่างหนึ่งตามมา สมมุติตอนนี้ให้เงินเดือนขึ้น พ่อค้าก็ขึ้นราคาสินค้าอีก แล้วเราก็ตามไม่ทัน เพราะฉะนั้น **ทางออกมันมี**อยู่ก่อนแล้ว คือ เดินไปเรื่อย ๆ จน**เราต้องปรับตัวเรา ให้รู้จักคำว่าพอดี รู้จักกินอย่างพอดี เลือกอยู่อย่างพอดี ใช้อย่างพอดี** แต่นี่กลับชอบไปตามเขา เช่น เขามีรถใหม่ เราก็จะออกมั่ง ทั้งที่สภาพของเราอยู่แค่นี้ เราลืมไปตรงนี้ว่า เราเป็นข้าราชการนั้นเราต้องมีเป้าหมายของเรา มันต้องมีจุดยืน ต้องจับประเด็นให้ได้ก่อน ว่าการทำงานนั้นประเด็นอยู่ที่ไหน **ประเด็นสำคัญ คืออยู่ที่ว่าไว้ยังชีพเท่านั้นอันนี้คือพื้นฐาน**

ถ้าเราจับประเด็นตรงนี้ไม่ได้ เราไปจับตรงปลีกย่อยจะเกิดปัญหามาก คนไข้ที่มาหาผม จำนวนมากมักมีปัญหาปลีกย่อย คือ หัว-หน้าหน้าบูด เพื่อนร่วมงานบางคนชอบดื่มเหล้า บางคนชอบพูดจาซุบซิบนินทา บางคนมีเมียน้อย กลุ้มใจอยู่ตลอดเกี่ยวกับเรื่องปลีกย่อย **เรามาทำงานประเด็นมันจึงอยู่ว่าเรามาทำงานเพื่ออะไร เราทำงานได้ไหม เราทำงานอย่างมีความสุขไหม** หัวหน้าจะหน้าบูดก็เรื่องของเขา เพื่อนร่วมงานจะเป็นอย่างไรก็เรื่องของเขาไม่ใช่เรื่องของเรา เรื่องของเราประเด็นอยู่ตรงที่ว่า เรามาทำงาน ถ้าไปจับปลีกย่อยมันก็หลง มันก็กลุ้มใจทั้งวัน มันเลยไปไหนไม่รู้ แทนที่จะมามุ่งสู่เรื่องงาน กับไป

ยุ่งเรื่องส่วนตัวของเขาหมด หัวหน้าจะหน้าบูดหน้าเบี้ยวก็เรื่องของหัวหน้าสุขภาพจิตของเขาก็เสื่อมเอง **เพราะฉะนั้นจับประเด็นพื้นฐานให้ได้ ก็จะทำงานไปได้อย่างมีความสุข**

ประเด็นที่สอง เราต้องมีเป้าหมายในการทำงาน คือ **เราต้องทำสิ่งที่เราชอบ สิ่งที่เราถนัด มันมีความสุขมาก** เพราะกว่าครึ่งของชีวิตของเรามันอยู่ที่การงาน เพราะฉะนั้นคนที่ทำงานผิดพลาด เป็นโรคประสาท เป็นจำนวนมาก เช่น ข้าราชการหลาย ๆ คน ผมเองก็เกือบผิดพลาด จริง ๆ แล้วหัวผมอยู่ในด้านศิลปะ แต่สมัยก่อนที่ผมเรียนเลือกแพทย์วิศวะ ฯ ผมเข้าแพทย์ ผมโชคดีตอนนั้นผมไม่เอา เข้าวิศวะหลายปี รู้ว่าเรียนได้ แต่รู้สึกไม่ชอบอ่านทุกทีมันง่วงนอน แต่ค่านิยมสมัยนั้นวิศวะมันดี ตอนนั้นผมอยากเป็นทหาร แต่สายตาสั้น เลยเป็นไปไม่ได้ เพราะฉะนั้นวัตถุค่านิยมตรงนี้ สร้างมาโดยที่ตัวเราไม่รู้ว่าเราต้องการอะไร เพราะหลายคนที่มาทำงานเขาเป็นคนที่มีหัวศิลปะมาก อยู่ ๆ มาเป็นแพทย์ไปไม่รอด เพราะไปติดอยู่ในเรื่องของเคมี ชีว-เคมี จึงเป็นโรคประสาท ไม่มีความสุข หรือทำงานอยู่กับพวกเทคนิคการแพทย์ หรือทำพวกวิศวะ มันมีแต่ 1+1 เป็น 2 มันตายตัวไปหมด เพราะฉะนั้น เขาต้องออกมา มีแพทย์หลายคนที่รู้จักตนเองแล้วออกมา ไปร้องเพลงบ้างไปเล่นการเมือง หรือไปทำอะไรอื่น ๆ บ้าง เพราะเขาเป็นแพทย์มันชะงักอยู่อย่างนั้น หรือคนที่มีหัวทางวิทยาศาสตร์แท้ แต่ไม่ได้เรียนเพียงเพราะสอบไม่ได้เลยต้องไปทำงาน พวกเซลส์หรือทำงานอย่างอื่นก็ไม่ถูกกับนิสัยตัวเองก็เป็นโรคประสาท เพราะฉะนั้น **อันดับแรก** คือ **เราต้องถามตัวเอง เราพอใจงานนี้ไหม เราชอบงานนี้ไหม ถ้าเราชอบดีมากเลย ถ้าไม่ชอบจริง ๆ ไหน ๆ ทำมาแล้ว ก็ทำต่อไปเถิด ทำให้มันเพลิน ไม่ใช่ทำไปบ่นไป ทำไปบ่นไป ทุกวันมันก็เป็นโรคประสาทอีก** อันดับแรกถ้าให้ดีต้องชอบสิ่งที่ตัวเองทำ ตอนหลังผมมาพบตัวเอง 5 ปี ผมเคว้งคว้างอยู่ 5 ปี จึงมาค้นพบว่าผมชอบเรื่องจิตบำบัดมากที่สุด เมื่อชอบก็ทำงานด้านนี้ ทีนี้บางคนไม่ค่อยชอบนัก อาจจะเป็นสถานที่ทำงานไม่ค่อยถูกใจ แต่นั้นมันเป็นสิ่งปลีกย่อยหมด ถ้าประเด็น คือมาทำงาน สถานที่ต่าง ๆ ช่างเถอะ ไม่มีความหมาย ผมเป็นอาจารย์สอนและเป็นหัวหน้าศูนย์ให้คำปรึกษาสุขภาพจิต เพราะฉะนั้น การทำงาน คือ เข้าใจตรงนี้ว่าทุกอย่างงานของเรามันมีทั้งได้อย่างเสียอย่าง ถ้าหากเราเป็นข้าราชการ ถ้ามองไปอีกแง่หนึ่ง มันก็ได้อย่างเสียอย่าง อาจจะรายได้น้อย แต่เราต้องมีคนเสียสละให้แก่สังคม ช่วยรัฐ คือเป็นข้าราชการช่วยสังคม เพราะฉะนั้น เราได้อย่างตรงนี้ในแวดวงการทำงานราชการจะเป็นแบบประนี-ประนอมมากกว่า การแข่งขันก็มีน้อยกว่า สามารถพูดกันรู้เรื่อง มีเรื่องอะไรพูดกันได้ ไม่เหมือนเอกชน ปุบปับก็ไล่ออก จึงมีความกดดันสูงมาก เพราะฉะนั้นข้าราชการส่วนใหญ่ความกดดันต่ำ มักจะบอกเข้ายาก แต่ออกยากเหมือนกัน

วารสาร ฯ แต่เดิมนั้นเข้าง่ายออกยาก เดี๋ยวนี้จะให้เป็นเข้ายากออกง่าย

ดร.วัลลภ แต่จริง ๆ แล้วออกคือ ออกโดยสมัครใจแต่จะไม่ถูกไล่ออกโดยง่าย นอกจากผิดวินัยจริง ๆ ไม่ว่าที่ไหนก็ตามถ้าผิดวินัยก็ต้องออกสำหรับข้าราชการเพราะฉะนั้น ข้าราชการเราได้เปรียบตรงนี้ เราจะออกเราจะไม่รับราชการจะออกไปทำงานเอกชนที่ไหนก็ได้ หรือเราทำงานราชการอยู่ เรายังไปทำงานนอกเวลาราชการได้ ราช-การมีจำกัดเวลา จึงทำงานพิเศษอะไรก็ได้ ถ้ามีปัญหาเรื่องฐานะ หรือรายได้ สมมุติอายุ

40-50 ปี แล้วเราจะเปลี่ยนงานไปทำเอกชน เราทำได้ แต่คนที่ทำงานเอกชนเกือบจะไม่มีโอกาสที่จะมาทำงานราชการ

วารสาร ฯ แต่ต่อไปจะเปิดกว้างในระดับสูง ให้มีการหมุนเวียนระหว่างบุคลากรของรัฐกับเอกชน เช่น ระดับบริหาร หรือเจ้าหน้าที่เทคนิคเฉพาะทาง

ดร.วัลลภ แต่นั่นมันน้อยมาก ถ้าเรามองในแง่ดีว่า ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้ข้าราชการ มีความรู้สึกมั่นคงขึ้น ทำงานให้มีความสุขขึ้น เพราะรู้สึกว่าจะไปทำงานภายนอกก็ได้ ถ้าในอนาคตเรารู้สึกว่าเราพร้อมแล้วที่จะออกไป เพราะฉะนั้นจริง ๆ ไม่ต้องไปกลุ้มใจ ถ้ามองเอกชน ทำงานตอนนี้ เงินดี แต่ความกดดันสูงมาก เดี๋ยวไปต่างจังหวัด ไปต่างประเทศ ประชุมอะไรวุ่นวายไปหมด เรียกว่า**ทำงานต้องมีเป้าหมาย ต้องทำรายได้ให้ได้ตามเป้าหมาย** เมื่อเรารู้ว่าเราต้องการอะไรที่แท้จริง แต่ไม่พอใจงานนั้น ก็ต้องจับประเด็นว่าเราทำงานเพื่อยังชีพแค่นั้น เพราะฉะนั้น **งานคืองานเป็นหน้าที่ พอเลิกจากงานเราเป็นอิสระ** เราทำอะไรของเราให้มีความสุข มันต้องมีอิสระ มีหน้าที่ จึงมีสุขภาพจิตดี อิสระเกินไปก็เป็นโรคจิต หรือเป็นบ้า ทำอะไรตามอำเภอใจ ทำหน้าที่เกินไปก็เป็นโรคประสาท คือไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีแต่หน้าที่เพราะฉะนั้นคน**สุขภาพจิตดี จะมี 2 อย่าง คือ หน้าที่ และอิสระ** และ **คนที่ดีมากที่สุด คือ คนที่ทำงานทั้งอิสระด้วย คือ พอใจทำหน้าที่ด้วย คือมีความสุขใจ** เพราะฉะนั้นตรงนี้ที่เผอิญชีวิตผมมาค้นพบว่าตัวผมต้องการอะไรแท้จริงของชีวิต ค้นพบว่าผมต้องการช่วยเหลือคนเผอิญชีวิตผมผ่านตอนวัยรุ่น มันหมิ่นเหม่มาก เกือบเสียคน เกือบจะติดยา เกือบเป็นนักเลงอันธพาล คือเกือบเสียผู้เสียคน แต่ว่าสิ่งแวดล้อมช่วยผมนิดเดียวเท่านั้นเอง แต่ละอย่าง แต่ละอย่าง

มาผ่านวับเดียว เพราะฉะนั้น เรียนรู้จากตรงนี้ ผมมาวิเคราะห์ตอนหลังว่าเป็นประโยชน์ เกิดประโยชน์มาก ผมจึงนึกถึงวัยรุ่น เพราะถ้าวัยรุ่นอีกกลุ่มหนึ่งที่กำลังจะเดือดร้อน และไม่มีใครแนะนำ ก็จะไปสู่เป็นอีกชีวิตหนึ่ง แต่ถ้ามีคนเข้าใจเขา ให้เวลาเขาและให้โอกาสเขาที่จะทบทวนไปคิดอะไรได้ ก็จะไปได้ดีมาก ทำให้ผมมีความสุขมาก เพราะเมื่อก่อนมันมีปัญหาเยอะกว่านี้ พอมาอยู่กับวัยรุ่น คุยกัน อย่างบางคนแค่ชั่วโมงเดียว เรียกว่ากลุ้มใจมาก พอช่วยได้ เขาดีใจ มีความสุขออกไปอย่างยิ้มแย้มแจ่มใส เพราะฉะนั้นทำงานประเด็นของผม เป้าหมายของผม คือ เรื่องช่วยเหลือคนให้เขามีความสุข เวลาคนไข้หรือคนที่มีปัญหามา พอเขาหายจากเรื่องปัญหาของเขา ผมก็สบายใจ มีความสุข เพราะฉะนั้นเงินทองเป็นรองที่ถามว่าทำไมผมอยู่ที่เมือง-นอก ผมทำงานได้เงินเดือนมาก เป็นเพราะอะไร ทำไม จึงมารับราชการอยู่ที่นี่ ผมบอกได้ว่าเพราะผมไม่ต้องการเงินทอง ถ้าต้องการเงินทองผมคงไม่ต้องมาทำที่นี่ ทุกวันนี้ มีคนมาชวนผมไปทำงานด้วย ให้เดือนละแสนเศษ ทำไม ผมจึงไม่ไป แต่มาทำงานรับเงินเดือนแค่ หมื่น 2 พัน อยู่

ที่ประสานมิตร และทั้ง ๆ ที่นี่ผมต้องทำงานหนักแต่ผมไม่ไป ถ้าผมไป ผมไปอยู่อเมริกาดีกว่า เงินดี มีทุกอย่างพร้อม แต่สิ่งเหล่านั้นไม่มีความหมายสำหรับผม **สำหรับผม ชีวิตเกิดมาต้องมีประโยชน์ต่อสังคม ทำอะไรให้แก่สังคม นี่เป็นสิ่งที่ผมภูมิใจและทำให้ผมทำงานเป็นข้าราชการจนทุกวันนี้**

วารสาร ฯ ถ้าเราได้ทำงานที่ไม่ถูกใจ แต่ก็ยังทำใจให้รับกับงานไม่ได้ จะทำอย่างไร

ดร.วัลลภ คำว่าสุขภาพจิตดีนั้น ต้องปรับตัวเข้าสังคมได้ มันไม่มีเหตุผล **สังคม คือ ระบบ** เช่น อย่างที่สโมสรอาจารย์กำลังกินข้าวอยู่ พอเพลงชาติดังขึ้น ผมลุกขึ้นยืนแต่คนอื่นบอกไม่ต้องยืน มันเป็นกฎเกณฑ์ ตามสังคมนั้น มันไม่มีเหตุผล แต่นั่นก็คือ เหตุผล มันเหนือกฎเกณฑ์ เพราะฉะนั้น เรายึดตรงงานเท่านั้น ไม่ยึดส่วนตัว เขาให้เราทำงาน เราสอน ๆ อันนี้**คือทำงานไม่ใช่ทำถูกใจ ถ้าทำถูกใจ คือโรคประสาท ยึดตัวงานเป็นมาตรฐาน** เขาบอกทำอย่างนั้นอย่างนี้ เราทำเสร็จไหม แค่นี้พอ ถ้ามีมากกว่านั้นเราจึงค่อยทำให้ถูกใจ แต่ถ้าทำให้ถูกใจก่อน แต่ไม่ถูกต้อง มันเสีย งานการไม่ถูกต้อง ผมทำงานที่นี่ผมไม่เคยได้ 2 ขั้น แต่ผมก็ถามตัวเองว่า 2 ขั้นจะเอาไปทำไม 2 ขั้น มันกี่ร้อยบาท ผมไปทำเอกชนแป๊บเดียว ตอนนี้ผมทำคลินิค เงินเดือนมากกว่าที่ผมทำราชการอยู่ 6-7 เท่า ถ้าอย่างนั้น ผมออกไปดีกว่า ถ้ามัวจะมานั่งหวังแค่เรื่อง 2 ขั้น เราคิดว่าเราทำถูกต้องเท่านั้นเอง **คำว่ายุติธรรมในโลกนี้ไม่มี คนที่คิดลองดีกับความยุติธรรม คือ คนโง่ที่สุด คนที่คิดว่ามีความแน่นอน คือ คนโง่สุด** จึงได้เป็นโรคประสาท จะมานั่งบ่นว่าไม่ยุติธรรม ๆ จงเข้าใจว่าความยุติธรรมไม่มี **ธรรมชาติคือมีความเปลี่ยนแปลง ธรรมชาติของมนุษย์ก็คือจิตวิสัย เรียกว่าเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ โดยไร้ความกดดัน ด้านจิตใจ** เพราะฉะนั้น **คำว่าสุขภาพจิตดีของผม จึงอยู่ตรงนี้** ที่ว่า

ฉันทำอะไรของฉัน เธอจะทำอะไรของเธอ ฉันเกิดมาในโลกนี้ไม่ได้อยู่ตามที่เธอคาดหวัง

เธอก็เกิดมาในโลกนี้ ไม่ได้ตามที่ฉันคาดหวัง เธอคือเธอ

ฉันคือฉัน

ถ้าเราเข้ากันได้ เข้าใจกันได้ สวยงามที่สุด

วารสาร ฯ ฟังดูเหมือนว่า ความสุขของอาจารย์ หมายถึงเน้นที่ความสุขทางด้านจิตใจ มากกว่าทางกายหรือทางวัตถุ

ดร.วัลลภ มันไม่ใช่จิตใจ มันเป็นเรื่องของสังคม จิตใจผมมุ่งไปสู่สังคม อยากช่วยเหลือสังคม ให้สังคมดีกว่านี้ เพราะผมเขียนบทความลงในนิตยสาร 6 ฉบับ มีเป้าหมายเดียวคือ ทำให้คนเข้าใจในสภาพสังคมปัจจุบันนี้ว่ามันวุ่นวายมาก เราต้องมีสติดีกว่ามัน เพราะทุกอย่างมันทันสมัยหมด เช่น รถต้องเปลี่ยนทุกวัน บ้านต้องเปลี่ยน คนเราถูกล้างสมอง ผมจึงเขียนให้คนเข้าใจสมัยก่อนบ้านหลังคาจาก เดี๋ยวนี้ไม่ใช่ จนกระทั่งเราไม่ชอบตึกแถว ก็เน้นหมู่บ้าน พัฒนาไปเรื่อย ตอนนี้เป็นคอนโด ฯ เรียกว่าปัจจัยเปลี่ยนตลอด ต้องเข้าใจ เพราะฉะนั้นข้อขัดแย้งตรงนี้ว่า เราต้องปรับตัวมาก ส่วนนี้ควรต้องปรับ เพราะถ้าปรับไม่ได้ เทคโนโลยีมันมาอย่างมากมาย เช่น สิ่งนี้ใช้ 2-5 ปี ก็หมดรุ่นหมดความนิยมแล้ว แต่คนสมัยก่อนของสิ่งหนึ่งรู้สึกว่าต้องใช้ตลอดชีวิต สมัยนี้ใช้แล้วทิ้ง เพราะฉะนั้นเราต้องเข้าใจส่วนนี้ด้วยว่า **ต้องทันสังคม และต้องรู้เท่าทัน แต่ไม่ต้องไปหลงมัน** เราทำงานจะตำแหน่งไหนก็แล้วแต่ ก็คือ เพื่อใช้ยังชีพเท่านั้นเอง เราพอใจหรือเปล่า ถ้าพอใจ ไม่ต้องพูดกันเลย

วารสาร ฯ สุดท้ายอาจารย์มีอะไรที่จะฝากไปสู่เพื่อนข้าราชการ เนื่องในวันข้าราชการพลเรือนบ้าง

ดร.วัลลภ ผมขอฝากว่า ที่ผมพูดถึงชีวิตที่มีความสุขนั้น ผมไม่ได้หมายถึง ชีวิตที่พบความสำเร็จ แต่ **ความสุขของชีวิตนั้นจะต้องพยายามเฉลี่ยให้ทั่ว ๆ** เรียกว่าชีวิตไม่ได้อยู่มุมใดมุมหนึ่ง ไม่ใช่ว่าพอผิดหวังเรื่องงาน นั่นคือทั้งหมดของชีวิตแล้วมันต้องเฉลี่ยให้ทั่ว ๆ ชีวิตเราควรแบ่งเป็น 8 ด้าน

1. **มีชีวิตส่วนตัว** ซึ่งมันอิสระมาก เรามีเวลาอยู่ตามลำพัง จะชอบจดบันทึก เขียนบทความ เล่นดนตรี ร้องเพลง ทำอะไรก็ได้ที่มันเป็นชีวิตส่วนตัวของเรา คือเป็นงานอดิเรก เราต้องมีเวลาให้กับชีวิตส่วนตัว

2. **ต้องมีเวลาให้กับชีวิตครอบครัว** แบ่งให้ครอบครัว ครอบครัวนี่หมายความว่าต้องมีญาติ ไม่ใช่มีเฉพาะภรรยากับลูก หรือสามีกับลูกเท่านั้น พ่อแม่ก็ไปเยี่ยมเยียนกันบ้าง ชีวิตจึงเรียกว่าเป็นครอบครัว เพราะทุกวันนี้เรามักจะปลีกตัวอยู่แต่ในครอบครัวอย่างเดียว ไม่มีเวลาเยี่ยมญาติอันนี้เป็นปัญหามาก

3. **ต้องมีเวลาให้กับสังคม** สังคมหมายความว่า จะต้องมีประเพณี และวัฒนธรรม มีเวลาไปร่วมงาน เช่นงานสังสรรค์ งานแต่งงานของผู้อื่นบ้าง ต้องมีเวลาให้กับสังคมบ้าง แต่อย่ามากเกินไป และที่**สำคัญของชีวิตสังคม คือ ทำอะไรให้มีประโยชน์กับสังคมเพราะมนุษย์ คือ สัตว์สังคม** เพราะฉะนั้นเกิดมาทั้งทีต้องทำตัวให้มีประโยชน์กับสังคม แต่ใครจะมีมากน้อยก็แล้วแต่ว่าเป้าหมายของเขาอยู่ตรงไหน

4. **ต้องประเมินในเรื่องฐานะ** ว่าเราต้องการเป็นคนมั่งมี หรือมีมั่งไม่มีมั่งหรือมีอย่างพอใช้ หรือพอดี หรือพอไปได้ ผมประเมินแล้ว คือ ฐานะผมต้องการแค่พอไปได้ ใช้ไปวัน ๆ ไม่ต้องมีเก็บ เพราะฉะนั้นต้องมาคู่กับเรื่อง ครอบครัว เรื่องงาน เรื่องส่วนตัว เรื่องครอบครัว ถ้าต้องการฐานะดี แต่ครอบครัวอับปาง ชีวิตส่วนตัวไม่มี ไม่มีประโยชน์ จึงมาคู่กับชีวิตที่ห้า

5. คือ **การงาน** ต้องชอบทำงาน ยังมีงานเยอะแยะที่เรายังทำได้ เราเริ่มต้นใหม่ได้เสมอ ข้าราชการอย่าไปมัวแต่คิดว่าทำแล้วต้องเข้าชาม เย็นชาม ไม่ใช่นะ มันขึ้นอยู่กับตัวเราเป็นข้าราชการมีประโยชน์มากตรงนี้ คือ ถ้าเราจะไปแบบนี้ เราพอใจ เราก็ไปแบบนี้ แต่ใครเป็นหน่อยก็ก้าวหน้าเร็ว การเป็นข้าราชการเปิดโอกาสให้เรามาก ถ้ามีแรงเราทำได้เรื่อย ๆ โครงการมากมายที่ทำได้เสนอไปสิครับ เพราะการงาน เราพอใจหรือไม่พอใจ ไม่ใช่อยู่ที่เขา เราก็เสนอไป ทำไป ถึงเขาจะไม่เข้าใจเราก็ตาม อย่างผมทำงานไม่มีใครเข้าใจ ทางหัวหน้าเคยขอผมเรื่องผลงาน ว่ารักษาคนไข้มากี่คน มีใครบ้าง ผมว่าบอกไม่ได้ เพราะฉะนั้น เขาไม่เข้าใจช่างเขา เราเข้าใจนี่ ว่า**ชีวิตส่วนตัวของคนไข้เป็นความลับ ความลับของคนไข้ต้องตายไปกับชีวิตผม** เพราะเปิดเผยไม่ได้ อาชีพผมสำคัญคือเก็บความลับให้ได้ เพราะผมรู้ว่าผมทำอะไรอยู่ ตรงนี้สำคัญมาก ที่เราต้อง

รู้ว่าเราทำงานนั้น เราต้องการอะไร และเพื่ออะไร เพราะฉะนั้นอยู่ด้วยการงาน อย่างที่บอกว่าทำงานก็ทำให้มันเพลินไปเลยอย่าทำไปบ่นไป

6. คือ **ความรักใคร่** ต้องมีเวลาให้กับความรักความใคร่ ทำแต่งาน ๆ ทำจนลืมเรื่องมีคู่ อย่าลืมว่าชีวิตคู่เป็นชีวิตธรรมดา เพราะฉะนั้นต้องมีเวลาให้กับ ความรักความใคร่บ้าง บางคนทำงานหนักมากมีครอบครัวเรื่องเพศไม่มี เพราะทำแต่งาน ฉะนั้น ต้องรู้จักแบ่งเวลาเอาไว้สำหรับความรักความใคร่ด้วย

7. **สุขภาพ** ต้องมีเวลาเรื่องสำหรับสุขภาพกาย ถ้าสุขภาพกายไม่แข็งแรงก็หมดแล้ว มีเงินมีงาน มีครอบครัวดี แต่สุขภาพไม่ดี จะต้องมีการออกกำลังกาย ดูแลสุขภาพตัวเองบ้าง

8. **พัฒนาด้านจิตวิญญาณ** ที่ผมว่าจิตวิญญาณ คือ ทำอย่างไรให้จิตใจเราสูงขึ้น สะอาดขึ้น หรือศาสนาพุทธว่า ไปสู่จิตเดิมแท้ เข้าใจตัวเรา พัฒนาจิตใจให้สูงขึ้น ถ้าไม่มีข้อนี้แล้วเราจะหลงอยู่กับสังคม ไม่รู้จักพัฒนา หลงอยู่กับวัตถุรอบกาย ตัวเองจะลืมพัฒนาด้านจิตวิญญาณ การพัฒนาจิตวิญญาณ ไม่เหมือนกับวัตถุ จะรู้จักว่าพอดี และพอใช้ เฉลี่ยพอ ๆ กันทุกวัน เราก็จะไม่หลง และจะมีความสุข

บางคนทำงานไปก็นั่งวิปัสสนาทุก ๆ วัน อันนี้ก็มุ่งด้านนี้มากเกินไป เราต้องแบ่งให้กับงานบ้าง กับครอบครัวบ้าง ส่วนใหญ่คนที่ไปวิปัสสนาคือ คนกลุ้มใจไม่รู้จะออกทางไหน แทนที่จะเป็นการเข้าหาธรรมะอย่างแท้จริง มันจะมีความกดดันแฝงอยู่ด้วย แต่ถ้าเราปูพื้นฐานเหล่านี้เป็น เราไม่ต้องเดือดร้อนทุกอย่างอยู่ที่ใจกับตัวเราเอง ฉนั้น **ปรัชญาของผม ไม่มีใครสร้างความเดือดร้อนให้แก่ตัวเราได้ นอกจากตัวของเราเอง**

อักษรสลับ.. ดับจักรวาล

สวัสดีค่ะ

อักษรสลับฉบับต้อนรับวัน (ปรับเงินเดือน) ข้าราชการพลเรือน 1 เมษายน 2535 ขอเสนอ CROSS WORD คำศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับเรา ๆ ท่าน ๆ ที่อยู่ในแวดวงพงหนามด้วยกัน ทำเสร็จแล้วตรวจดูเฉลยท้ายเล่มนะคะ ถ้าถูกต้องทั้งหมดก็ขอเชิญรับรางวัลได้ที่ต้นสังกัดค่ะ

ปุ๊กปุ๋ย

อ่านตามแนวตั้ง

1 เรื่องของกรมอากาศยาน
2 วิทยากร ผู้บรรยาย
3 แม่พิมพ์
4 ชื่อตำแหน่งที่ต้องใช้เสียงในกรมประชาสัมพันธ์
5 มันเทศ
6 ข.ส.ม.ก.
9 สกัดกั้น ขวาง
10 ชื่อตำแหน่งที่ต้องใช้เสียงในกรมศิลปากร
12 ด้าน ด้านข้าง ฝ่าย
16 คำพหูพจน์ของ LOCUS
18 แกน แก่น
21 โรงงานที่อยู่ในความดูแลของกรมสรรพสามิต
22 เหงือก
24 ชาว
25 ครั้งหนึ่ง หนเดียว
27 นักกีฬาที่พบมากในช่วงกันยายน
29 เครื่องทุ่นแรงในตึกสูง ๆ
31 อิหร่าน
33 เอ็นยึงไม้เทนนิส

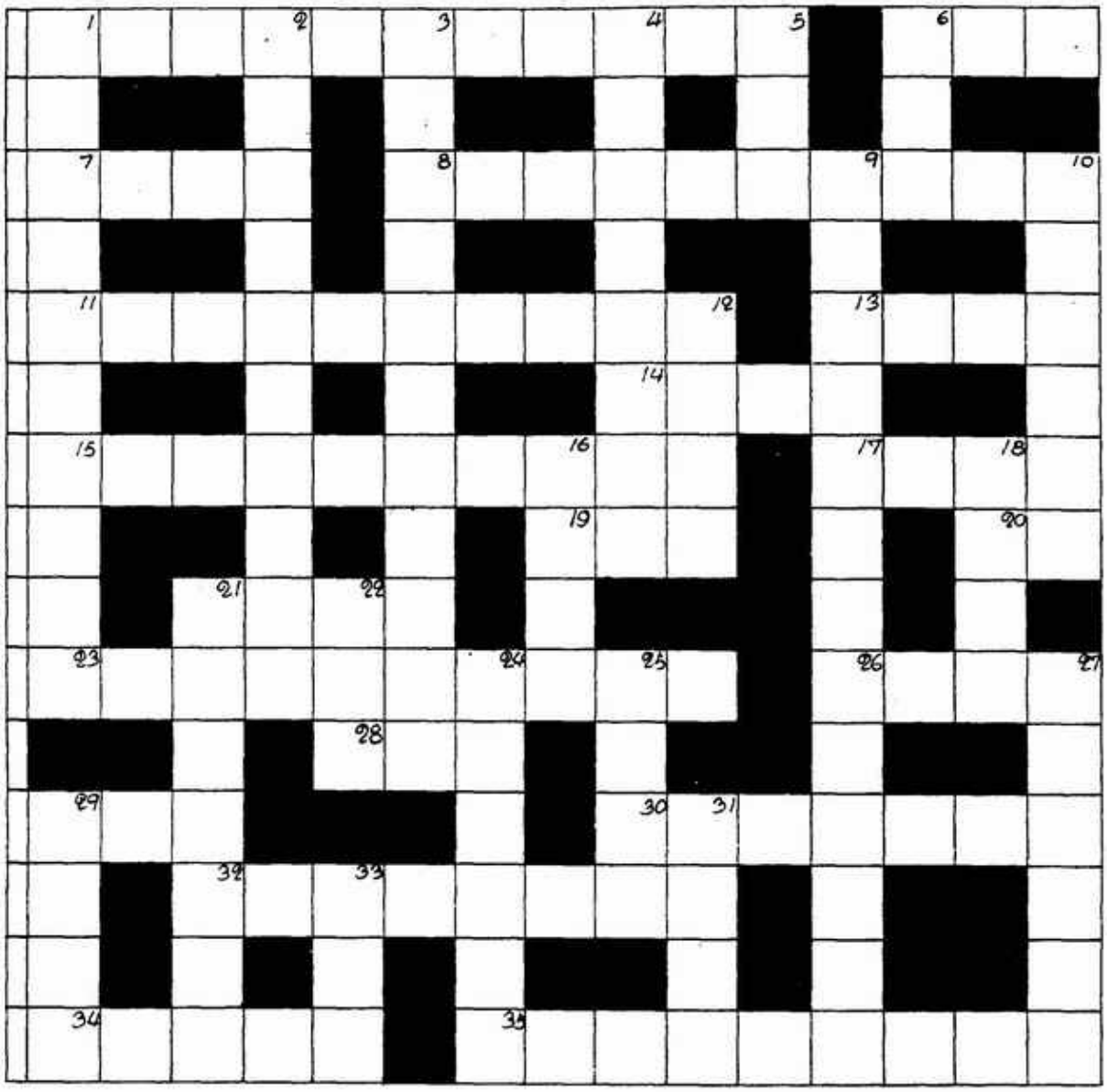

อ่านตามแนวนอน

1 วันครบรอบ เช่น 1 เมษายน เป็นต้น
6 คำที่ใช้เรียกนายทหารระดับ พลเอก เท่านั้น
7 เป็นแถว เป็นแนว
8 เศรษฐกร
11 งานของกรมอนามัย (เกี่ยวข้องกับอาหารการกิน)
13 งานของสำนักผังเมือง
14 น่าขึ้นมากล่าว
15 ไร้การศึกษา
17 กินทุกวันก็ไม่เบื่อ
19 เกี่ยวข้องกับกรมทรัพยากรธรณี
20 หรือ
21 เกี่ยวข้องกับการรถไฟแห่งประเทศไทย
23 ช่วยกันขจัดให้สิ้น เพื่อแผ่นดินไทยอยู่รอด
26 เกี่ยวข้องกับกรมเจ้าท่า
28 เหมียว
29 งานของนิติกร
30 สิ่งที่สำนักงานทะเบียนราษฎร์ เก็บรวบรวม
32 วิศวกร
34 การนัดพบ ลอบพบกัน
35 แก๊งวัยรุ่น

วิธีการปฏิบัติงานของนายกฯ อานันท์ ปันยารชุน

ไมตรี อินทุสุต
หัวหน้าฝ่ายเลขานุการนายกรัฐมนตรี
กองงานนายกรัฐมนตรี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

การที่นายกรัฐมนตรีมิได้มาจากวิถีทางทางการเมืองโดยตรง โดยมิได้มาจากพรรคการเมือง และยังสามารถเลือกคณะรัฐมนตรีโดยอิสระด้วยตนเองได้ทำให้การบริหารงานแผ่นดินเป็นไปโดยเรียบร้อย มีความเป็นปึกแผ่น คล่องตัว มีการประสานงานทำงานกันเป็นทีม แบ่งสายงานรองรับลดหลั่นกันตามความเชี่ยวชาญของรัฐมนตรีได้อย่างชัดแจ้ง

นายกฯ อานันท์ เข้ารับหน้าที่ในต้นเดือนมีนาคม 2534 เป็นนายกรัฐมนตรีที่มิเคยเป็นรัฐมนตรีมาก่อนเลย จึงได้ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานใหม่ ซึ่งแตกต่างจากนายกฯ ท่านก่อน ๆ อย่างน้อยที่สุดด้วยพื้นฐานความเป็นนักการทูต และนักธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นปลัดกระทรวงการต่างประเทศในวัย 43 หรือเป็นประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยมาก่อน ทำให้บุคลิกภาพของนายกฯ แตกต่างกับบุคลิกภาพของผู้นำรัฐบาลท่านก่อน ๆ ที่ผ่านมาซึ่งเป็นนายทหารใหญ่ หรือผ่านชีวิตนักการเมือง ผ่านการขับเคี่ยวในพรรคการเมืองมาก่อน

ประสบการณ์ในกระทรวงการต่างประเทศ 23 ปี ไต่เต้าตั้งแต่ตำแหน่งเล็ก ๆ แล้วเติบโตอย่างรวดเร็วจนเป็นเลขานุการเอก เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศตั้งแต่หนุ่มเพียงอายุ 27 ปี ทำให้ท่านโดดเด่นเป็นที่ยอมรับเป็นเอกอัครราชทูตคณะผู้แทนถาวร

ประจำนิวยอร์ค และเป็นทูตที่วอชิงตัน ประสบการณ์เหล่านี้ทำให้นายกฯ อานันท์ ผสมผสานความเป็นนักการทูต กับความเป็นนักธุรกิจอุตสาหกรรมใหญ่ เข้ามาใช้ในการบริหารงาน **จากแนวความคิด...ความเป็นตัวของตัวเอง** ความรู้ที่สั่งสมจากในและต่างประเทศ ทำให้นายกฯ อานันท์ มีสไตล์การทำงาน การมองและแก้ปัญหา พฤติกรรมการวินิจฉัยสั่งการ การกล่าวปราศรัย การให้สัมภาษณ์ มีรูปลักษณ์ที่เป็นของนายกรัฐมนตรีคนที่ 18 ที่ชื่อ **"อานันท์ ปันยารชุน"** ซึ่งดูจะเปลี่ยนโฉมจากนายกรัฐมนตรีท่านก่อน ๆ อย่างมาก

ข้อเขียนนี้จะกล่าวถึงมุมมองนายกฯ อานันท์ ในวิธีการปฏิบัติงานในรูปลักษณ์ต่าง ๆ กันพอให้รู้จักท่านมากขึ้น คือ

1. วิธีการทำงานด้านนโยบาย

1.1 งานด้านนโยบายของรัฐบาล กล่าวได้ว่าได้แก่เรื่องราวของกระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ที่เสนอคณะรัฐมนตรี ในทันทีที่รับตำแหน่ง **ได้วางตัวบุคคลเข้ารับหน้าที่รองนายกรัฐมนตรี 3 ท่าน แบ่งเป็นรองนายกรัฐมนตรี 3 ฝ่าย** ดังนั้น งานนโยบายที่จะมาถึงการตัดสินใจในคณะรัฐมนตรี และผ่านมาถึงนายกฯ ในขั้นสุดท้าย นายกฯ อานันท์ พบเห็นว่าน่าจะขาดการกลั่นกรองอย่างรอบคอบ แม้การกลั่นกรองในคณะรัฐมนตรีทั้งคณะจะได้ประโยชน์ แต่แท้จริงแล้วเรื่องนโยบายต่างกระทรวงมีน่าจะต้องเสียเวลามาพิจารณากันในวงกว้าง ควรจะพิจารณาในแวดวงกระทรวงที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นที่มาของคำว่า **"คณะกรรมการกลั่นกรองฯ"** เกิดขึ้น

จากรองนายกฯ 3 ท่าน นายกฯ อานันท์ จึงมีคำสั่งแบ่งงานรองนายกฯ เป็น 3 ฝ่าย ให้แต่ละท่านเป็นประธานคณะกรรมการกลั่นกรองเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี ฝ่ายเศรษฐกิจ ฝ่ายมั่นคง และต่างประเทศ และฝ่ายสังคมและกฎหมาย เรื่องราวในเชิงนโยบายที่ตัวบทกฎหมายกำหนดให้เสนอคณะรัฐมนตรี โดยมีสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเป็นเจ้าของเรื่อง ต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการทั้ง 3 ชุดนี้ก่อน เท่ากับว่าได้มีผู้ช่วยระดมความเห็น แยกแยะข้อดี-ข้อเสีย ให้ละเอียดก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจ หากเรื่องราวใดควรจะได้รับฉันทานุมัติจากคณะรัฐมนตรีทั้งหมดก็จะนำเข้าสู่คณะรัฐมนตรีชุดใหญ่ หากเห็นว่าได้ข้อยุติที่เหมาะสมแล้ว คณะรัฐมนตรีใหญ่ก็เพียงรับทราบหรือฟังคำชี้แจงเพิ่มเติมเท่านั้น มิต้องเสียเวลาเอาเรื่องที่มีความสำคัญน้อยมาให้คณะรัฐมนตรีตัดสินใจอีก

1.2 ในด้านนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน นายกฯ อานันท์ เห็นว่า **รัฐมนตรีทุกคนเป็น "Staff" หรือเป็นทีมที่ปรึกษา การกำกับดูแลงานต่าง ๆ** นายกฯ อานันท์ จะขอให้รัฐมนตรีแต่ละท่านโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับปัญหาใหญ่ ๆ ส่งรายงานความคืบหน้าในการปฏิบัติงานมาให้ทราบ นายกฯ อานันท์ ต้องการเห็นว่าในแต่ละสัปดาห์ หรือ 10 วัน กระทรวงใดทำอะไรเรื่องใหญ่ ๆ ไปแล้วบ้างโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงพาณิชย์เกี่ยวข้องกับปากท้องของประชาชน การควบคุมราคาสินค้า การเจรจาการค้ากับต่างประเทศ เป็นต้น มีรายงานการปฏิบัติมาให้เห็นเป็นประจำ กระทรวงการต่างประเทศก็รายงานทั้งเอกสารภาพรวม และเฉพาะกรณีสั้น ๆ เป็น "Executive Summary" ให้นายกฯ ทราบ เป็นอาทิ วิธีทำงานแบบนี้ทำให้นายกฯ สามารถรอบรู้ความเคลื่อนไหวของกระทรวงว่าขณะนี้อยู่ตรงไหน เรื่องใดเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะขอให้กระทรวงใดสนับสนุน และเป็นประโยชน์แก่นายกฯ เองในการตอบคำถามผู้สื่อข่าวที่รุมล้อมถามไถ่งานของทุกกระทรวงอยู่แทบทุกวัน

1.3 พูดถึงงานด้านนโยบายการที่ให้ความสำคัญที่รัฐมนตรีเป็นเสมือนที่ปรึกษา รัฐมนตรีจึงเป็นผู้ที่จะต้องรู้รายละเอียดด้วย มิจำต้องหอบหิ้วตีนลูกน้องเข้าร่วมจด ร่วมฟังในการประชุมด้วย ดังนั้น **กลวิธีสำคัญที่นายกฯ อานันท์ ใช้เป็นแบบเดียวกับนักธุรกิจใหญ่ ๆ ทำก็คือ การจัดให้มี "Executive Meeting" และ "Working Lunch" อยู่เป็นประจำ โดยเริ่มจาก "Staff" ที่ใกล้ตัวเป็นสำคัญ** กล่าวคือทุกวัน

จันทร์และพฤหัสบดี ขอให้ถือเป็นวาระงานประจำที่ นายกฯ รองนายกฯ ทั้งสาม รวมทั้งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีทั้งสี่ จะมาประชุมภายในกันในห้องทำงานของนายกฯ ในเวลา 11.00 น. แล้วต่อด้วยการรับประทานอาหารร่วมกันหลังประชุมกันแล้ว ในห้องทำงานซึ่งถูกจัดให้เป็นห้องอาหารอีกปีกหนึ่งของตึกไทยคู่ฟ้า ซึ่งเวลานั้นจะเปิดโทรทัศน์ดูข่าวภาคเช้าที่นายกฯ เอง หรือรัฐมนตรีแต่ละท่านให้สัมภาษณ์ไป ก็เป็นเรื่องที่อาจจะหยิบยกมาวิสาสะหารือกันได้อย่างต่อเนื่อง

สาระของการประชุมไม่ปรากฏว่ามีการแถลง ไม่มีกำหนดเป็น "วาระ" ประจำเพราะเป็นการประชุมระดับ **"ผู้บริหาร"** ซึ่งเป็นรัฐมนตรีเพียงไม่กี่ท่าน โดยมีเลขาธิการนายกรัฐมนตรี รองเลขาธิการฯ ฝ่ายการเมืองเข้าร่วมด้วย เรื่องราวที่หยิบยกขึ้นมาหารือนอกจากเรื่องที่ปรากฏเป็นข่าวตามหนังสือพิมพ์ที่รัฐบาลต้องหาทางแก้ไขแล้ว ก็เป็นเรื่องที่นายกฯ หยิบยกมาจากเรื่องที่กระทรวงเสนอมาแล้วควรฟังความเห็นต่าง ๆ อีก เรื่องที่รองนายกฯ ได้รับมอบหมายให้ไปดูแลแล้วมารายงาน เพราะหลายเรื่องต่างเกี่ยวข้องกันระหว่าง "ฝ่าย" ของรองนายกฯ แต่ละท่าน การประชุมวงเล็กเป็นผลดีให้มีการปรึกษาหารือกันมากขึ้น ผลลัพธ์ที่พอจะบอกได้ก็คือ เวลาเป็นข่าวสารปรากฏออกสู่สาธารณะจะเป็นในทางเดียวกัน มี **"ท่าที"** และ **"จังหวะ"** ที่เหมาะเจาะคล้องจอง การพบปะกันเป็นประจำเป็นการทำงานเป็นทีมที่มีคุณค่า เพราะรวดเร็วกว่าการรายงานด้วยเอกสารซึ่งต้องมีเจ้าหน้าที่ยกร่าง...ผ่านตามขั้นตอน เพราะกว่าจะถึงนายกฯ ก็อาจจะสายไป การพบกันโดยตรงและมีการสั่งการโดยทันทีจากโต๊ะหารือ หรือจากมุมหนึ่งของโต๊ะอาหาร รัฐมนตรีสามารถนำผลนั้นไปสั่งการให้มีการปฏิบัติได้ในทันที ทั้งยังได้รู้พร้อม ๆ กัน หลาย ๆ คน วิธีการเช่นนี้คงจะทำได้ไม่ง่ายนักหากที่มาของสมาชิกที่เป็นรัฐมนตรีมาจากต่างพรรคต่างพวก และมี **"คลื่นความถี่"** (wavelength) ที่ต่างกันอย่างมาก

1.4 การบริหารงานในเชิงนโยบายของนายกฯ อานันท์ มิค่อยหยุด

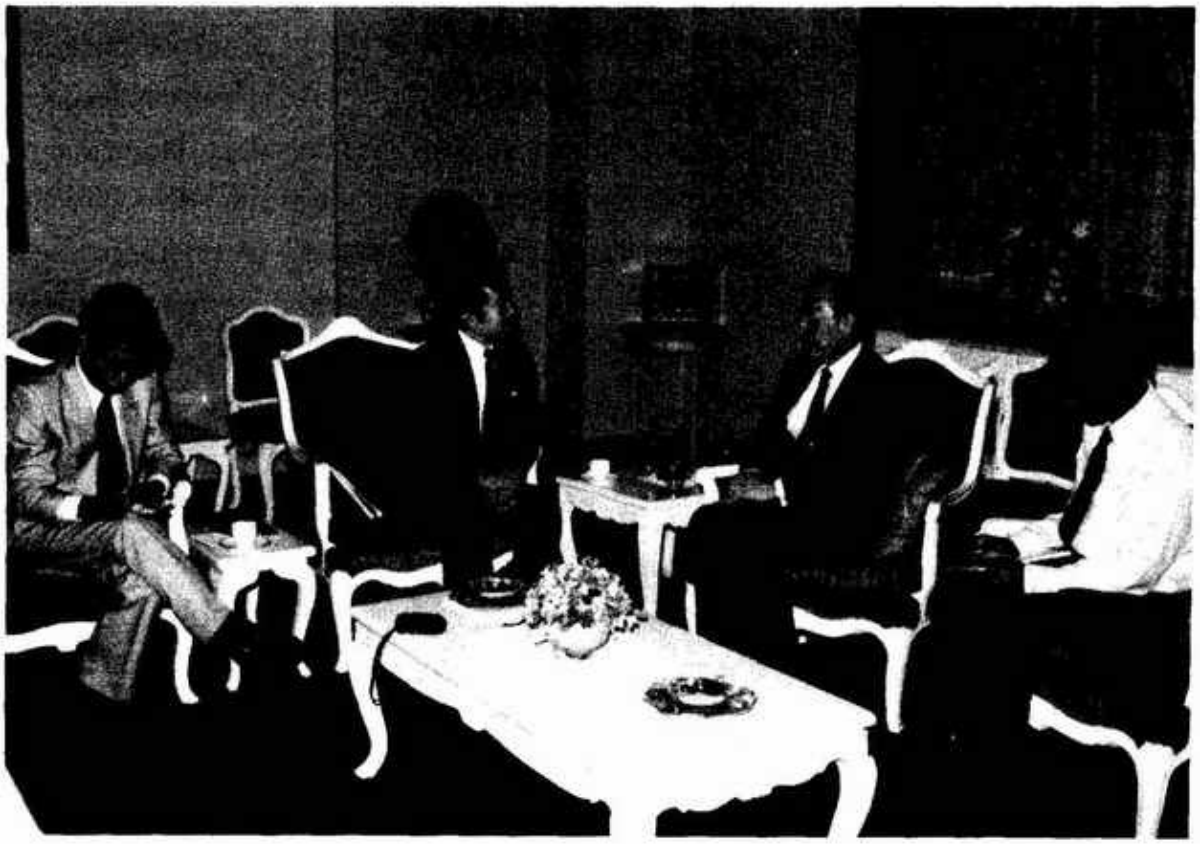

อยู่กับที่ แต่จะมองไปข้างหน้า และวิ่งเข้าหาปัญหา ความหลากหลายในความรับผิดชอบแก้ไขปัญหาสำคัญ ๆ ในที่สุดแล้วก็ต้องมาตกอยู่ที่นายกรัฐมนตรีเพราะหลาย ๆ ปัญหา อยู่ที่ความร่วมมือกันของหลายหน่วย หลายกระทรวง การรุกคืบและกำกับตลอดจนกำชับข้าราชการประจำประการหนึ่งก็คือ การหยิบเอาประเด็นปัญหาสาธารณะที่ควรได้รับการแก้ไขขึ้นมาวินิจฉัย โดยนายกฯ จะร่วมติดตามด้วยตนเอง หลายครั้งนายกฯ ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาพบปะเป็นการภายใน เพื่อกระตุ้นเร้าให้มีแนวนโยบายตรงกัน หรือให้ผู้ปฏิบัติเอาจริงเอาจัง หรือเพื่อเร่งรัดให้ผลงานออกมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาชายแดนกับประเทศเพื่อนบ้าน ปัญหาแม่น้ำเจ้าพระยาเน่า, การแก้ไขปรับปรุงการส่งออก, พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์, การแก้ไของค์กรสิ่งแวดล้อม, เรื่องชายฝั่งทะเลตะวันออก, การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามสอดส่องดูแลการเลือกตั้ง, ปัญหาในทางปฏิบัติของภาษีมูลค่าเพิ่ม, กรณีรัฐวิสาหกิจขึ้นราคาค่าบริการ หรือความคืบหน้าการดำเนินการตามโครงการพระราชดำริ เป็นต้น

โดยสรุปแล้วหลักการปฏิบัติในการทำงานด้านนโยบายของนายกฯ อานันท์ จึงเป็นการแบ่งมอบสายงานความรับผิดชอบ การกำกับดูแล การรายงาน การติดตามผล การปรึกษาหารือภายในแล้วรายงานให้ประชาชนทราบ

2. การปฏิบัติงานประจำวันทั่วไป

นายกฯ อานันท์ มีเวลาในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ 13 เดือน เวลานาทีจึงมีความหมายมาก จะเห็นได้ว่าเวลาสั่งการ หรือขอทราบผลตลอดจนให้สัมภาษณ์นายกฯ อานันท์ตอบคำถามโดยใช้ช่วงเวลาเป็น "เดือน" น้อยมาก จะพูดเสมอว่าจะทราบผลในกี่สัปดาห์ หรือกี่วัน ดังนั้นในขณะที่นาฬิกาหมุน สมองที่จะสั่งงาน...จะรับข่าวสารข้อมูล...สมองของนายกฯ ก็ไม่หยุดเช่นกัน จะหมุนตามไปตลอด

จากบ้านซอยสุขุมวิท 53 นายกฯ อานันท์ จะมาถึงตึกไทยคู่ฟ้าทำเนียบรัฐบาล 10 โมงเศษ หรือหากมีราชการงานพิธีก็จะเข้ามาก่อนเวลา ท่านใช้เวลาในช่วงเช้าที่บ้านพักฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ และอ่านหนังสือพิมพ์ทุกฉบับทั้งภาษาไทยและอังกฤษ รวมทั้งหนังสือพิมพ์ดัง ๆ ภาษาอังกฤษจากต่างประเทศ และจะมีการสั่งการงานกับรองเลขาธิการฯ ฝ่ายการเมืองในทุกเรื่องตั้งแต่ที่บ้านนั่งในรถจนถึงห้องทำงานในทุกอิริยาบถและหลาย ๆ เรื่อง

ปกติในภาคเช้าถ้าไม่จำเป็นจะไม่มีนัดหมายใด การพบปะส่วนใหญ่แล้วจะกระทำในภาคบ่าย เว้นเสียแต่จำต้องมีการประชุมปรึกษาหารือที่จำเป็น

เจ้าหน้าที่จะเสนอข่าวและบทความที่คัดจากหนังสือพิมพ์รายวันมาให้อ่าน โดยเฉพาะบทความที่มีสาระหรือให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์กับกระทรวงใดบ้างแล้ว จะเขียนสั่งให้ส่งรัฐมนตรีหรือปลัดกระทรวงเจ้าของเรื่องได้อ่านเช่นเดียวกับบทความในนิตยสารรายสัปดาห์ต่างประเทศ หากนายกฯ เห็นว่าท่านรู้แล้วควรจะให้ใครรู้บ้าง ก็จะให้ส่งสำเนาไปให้ บ่อยครั้งยังถามด้วยว่าถึงหรือยัง..."ท่าไมไม่แฟกซ์ไปก่อน"?

คนเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นเป้าหมายที่ประชาชนต้องการมาร้องทุกข์ ร้องเรียน หรือแสดงความคิดเห็นในเรื่องโน้นเรื่องนี้ ที่ทำเนียบ

รัฐบาลหรือตามกระทรวงต่าง ๆ จะมีกองหรือฝ่ายที่ดูแลเรื่องร้องเรียนเหล่านี้อยู่ และเจ้าหน้าที่ก็จะบริหารดำเนินการตามขั้นตอนต่อไป บางเรื่องที่ไม่สำคัญก็ได้รับการดูแลแจกแจงไปตามหน่วยที่เกี่ยวข้อง ไม่จำต้องขึ้นมาถึงผู้บังคับบัญชาระดับสูง

โดยที่นายกฯ อานันท์ เป็นนักอ่าน และสนใจปัญหารอบตัว ที่แม้มิใช่มาจากการใส่แฟ้มมาให้อ่าน ก็มีเพื่อนฝูง ประชาชนและคนทั่ว ๆ ไปส่งจดหมายส่วนตัวในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายไปให้อ่านทั้งที่บ้านและที่ทำงาน

นายกฯ อานันท์ จะนำจดหมายที่มีผู้ส่งไปให้ที่บ้านมาเปิดอ่านในช่วงเช้านี้ ท่านอ่านด้วยตนเองและสั่งด้วยตนเอง มีทั้งให้ส่งหน่วยที่เกี่ยวข้องรับไปพิจารณา และให้ตอบขอบคุณ การตอบขอบคุณนอกจากจะให้เลขาธิการนายกรัฐมนตรีหรือรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีตอบแทนแล้ว ท่านยังลงนามด้วยตนเองอีกหลายฉบับ เฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่เขียนจดหมายมาให้กำลังใจแสดงความปรารถนาดีและชื่นชมนายกฯ อานันท์ จดหมายเหล่านี้มีทุกสัปดาห์ บางสัปดาห์หลายฉบับ บางคนเขียนมาถึง 2 ครั้ง สำนวนจดหมายที่ตอบขอบคุณจะเป็นสำนวนที่ต้องออกมาจากใจของ **"นายอานันท์ ปันยารชุน"** *มิใช่จดหมายที่เป็นภาษาทางราชการ ที่มิได้ใส่* **"หัวใจ"** *ลงไปบนอักษรเลย แบบวิธีเช่นทางธุรกิจเช่นนี้เป็น* **"น้ำใจ"** *ที่ผู้รับปลื้มใจไม่น้อย*

ถ้าไม่มีแฟ้มเสนอให้เซ็นสั่งการหรือลงนาม นายกฯ อานันท์ จะติดต่อสั่งงานทางโทรศัพท์กับรัฐมนตรีต่าง ๆ ด้วยเหตุที่ท่านมิได้เป็นผู้ใหญ่ที่สวมตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ที่จะรอให้ใครเสนอแล้วจึงค่อยสั่ง แบบวิธีการทำงานจึงมีทั้งที่เสนอจากข้างล่างขึ้นข้างบน (bottom up) และข้างบนลงสู่ข้างล่าง (top down) ซึ่งมีให้ได้เห็นกันอยู่เสมอ ดังนั้น นายกฯ อานันท์จึงสามารถโทรศัพท์สั่งการงานกับบุคคลต่าง ๆ ที่เป็นเจ้าของเรื่องด้วยตนเอง

ในภาคเช้าหากมีการประชุม การพบปะหารือ ภารกิจของนายกรัฐมนตรีก็จะดำเนินไปตามวาระที่กำหนดไว้ ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในบริเวณทำเนียบรัฐบาล

อาหารกลางวันทุกวัน หากไม่มีงานเลี้ยงข้างนอก ก็จะรับประทานอาหาร ณ ตึกไทยคู่ฟ้า การงานกับการอาหารก็จะคละเคล้ากันไป กิจการที่ปรึกษาหารือกันระหว่าง Staff จึงเกิดขึ้นตลอดเวลา นั่นคือการสั่งการและติดตาม บุคคลที่มาช่วยราชการที่อยู่ใกล้ชิดกับท่านจึงต้องเหนื่อยเป็นทวีคูณ ต้องแกร่งและมีสมาธิ มีความรอบตัวพอสมควรที่จะรองรับกับการทำงานหนักตามนายกฯ ให้ได้และให้ทัน

ภาคบ่ายมักมีประชุม มีแขกต่าง ๆ ที่นัดหมายไว้ มีทั้งแขกไทยและเทศ แขกต่างประเทศแวะเวียนมาบ่อยมาก ทั้งจากที่มาจากภาคธุรกิจเอกชน และผ่านมาทางกระทรวงการต่างประเทศ มีรัฐมนตรีขอเข้าพบ ผู้สื่อข่าวมาสัมภาษณ์แทบทุกสัปดาห์จะมีนักหนังสือพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์ เข้าสัมภาษณ์ เฉพาะอย่างยิ่งจากต่างประเทศ เพราะท่านมีทักษะอย่างวิเศษในการให้สัมภาษณ์ภาษาอังกฤษเทียบเท่าหรือดีกว่าภาษาไทย อันเป็นข้อได้เปรียบอย่างมาก

แฟ้มเสนอเซ็นจะทะยอยเข้าไปให้ท่านเซ็น โดยไม่เลือกเวลานาที เรื่องด่วนหากถึงมือท่านก็จะถูกสั่งโดยทันที เพราะความที่ไม่กำหนดเวลาเป็นวิถีปฏิบัติในการเซ็นแฟ้ม จึงเกิดความคล่องตัวอย่างมาก ดังนั้น จะไม่ปรากฏงานค้างบนโต๊ะท่านเลย ที่บ้านจะไม่ปรากฏว่ามีใครวิ่งเอาเรื่องด่วนเรื่องสำคัญไปเสนอให้พิจารณาสั่งการแม้แต่น้อย

จุดหลักของการทำงานประจำวันทั่วไปจึงมีศูนย์บัญชาการอยู่ที่ทำงาน ที่บ้านแพียงพักผ่อนและเป็นเรื่องชีวิตส่วนตัว และโดยที่นายกฯ อานันท์ มิได้มาจากพรรคการเมือง จึงไม่ค่อยมีชาวเมืองหรือ

กลุ่มกิจกรรมในภูมิภาคเชิญไปเปิดงานและแม้แต่งานที่ขอเข้าพบนายกรัฐมนตรี เพื่อกำลังใจ ให้โอวาท เปิดสัมมนา ปิดการประชุม และมอบถ้วยรางวัล ฯลฯ *นายกฯ อานันท์ ขอถือเป็นหลักปฏิบัติว่า* **"ขอไม่รับ"** *เรื่องทำนองนี้ หากเป็นทางราชการจะมอบให้รองนายกฯ หรือรัฐมนตรีท่านใดท่านหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน ดังนั้น* **"เวลา"** *เพื่อปฏิบัติภารกิจดังกล่าวนี้ถูกทอนลงไป จึงกลายมาเป็นงานที่มี* **"เนื้องาน"** *มี* **"คุณภาพ"** *ของการปฏิบัติงานจริง ๆ มากกว่างานตามแบบพิธีรีตอง* **"เวลา"** *ที่มีอยู่จึงเปลี่ยนมาเป็นลักษณะ* **"ปรึกษาหารือราชการ"** *เสียมากกว่า*

เพราะความเป็นนักการทูตในตัว จึงเป็นพื้นฐานให้ใส่ใจงานพิธีการ (protocol) เป็นสำคัญด้วย โดยเฉพาะงานพระราชพิธีแล้ว นายกฯ อานันท์ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก จะให้ตรวจสอบอยู่เสมอว่าโดยตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต้องปฏิบัติภารกิจเช่นนั้นเช่นนี้หรือไม่ สมควรหรือไม่ที่จะต้องเฝ้าฯ ปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นต้น งานพระราชพิธีจึงเป็นวาระงานของนายกฯ อานันท์ที่ปรากฏในตารางนัดหมายเสมอ

บ่ายแก่ ๆ ในช่วงเวลาที่ข้าราชการถือเป็นเวลากลับบ้านประมาณ 16.30 น. คนที่อยู่บนตึกไทยคู่ฟ้าจะถือว่าเป็นการเริ่มต้นอีก period หนึ่งของงานวันนั้น เป็นช่วงที่ 3 ของการทำงานประจำวัน โดยช่วงที่ 1 ในภาคเช้า ช่วงที่ 2 คือภาคบ่าย และบ่ายแก่นั่นแหละเป็นช่วงที่ 3 ที่เรียกได้ว่าหนักที่สุดเพราะเอกสาร แฟ้มเสนอเซ็น และเรื่องราวจิปาถะต่าง ๆ ทะยอยเข้ามา หลังจากผ่านจากระดับเจ้าหน้าที่แล้ว

นายกฯ อานันท์ มิได้ยุติเวลาทำงานเพียงแค่เวลาราชการ เช่นที่ข้าราชการทั่วไปกลับบ้าน ห้องที่ทำงานจึงเสมือนเป็นบ้านที่สอง เพราะใช้เวลาบนสำนักงานตั้งแต่ 10 โมงเศษในภาคเช้า ลุเรื่อยมาจนถึงช่วงที่ 3 ของวัน ตลอดไปในช่วงที่ 4 ประมาณหลัง 2 ทุ่มไปแล้วอยู่บ่อยครั้งมาก หากไม่มีงานเลี้ยงงานแต่งงาน หรือไปกล่าวสุนทรพจน์ในเวลาค่ำ จะกลับบ้านประมาณเวลาเริ่มต้นของช่วงที่ 4 ดังนั้นใน 1 วัน ของชั่วโมงทำงาน การทำงาน 4 ช่วงจึงเท่ากับการทำงานปกติถึง 2 เท่า หากนับเวลาเป็นชั่วโมงใน 13 เดือนบนตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ประมาณได้ว่าน่าจะเท่ากับ 24 เดือนของชั่วโมงทำงานปกติ

เวลาค่ำ นายกฯ อานันท์จะตอบรับและไปเป็นเกียรติในงานมงคลสมรสงานเลี้ยงรับรองของบุคคลที่เชิญมาเพื่อมิให้ห่างจากแวดวงธุรกิจในฐานะเป็นอดีตประธานสภาอุตสาหกรรม การพบปะผู้คนมาก การรับฟังปัญหามาก ก็มีเรื่องสั่งการสั่งงานมากในเช้าวันต่อมา แต่ก่อนที่จะเดินทางไปร่วมงาน หากงานไม่เสร็จ การงานที่สั่งไปยังไม่ได้รับคำตอบ นายกฯ อานันท์ก็ยังไม่พร้อมที่จะกลับ หรือออกเดินทางไปงาน เพราะสิ่งที่รอคำตอบนั้น ยังคั่งค้างอยู่ในสมอง

งานพระราชทานเพลิงศพหรืองานพิธีนอกที่ทำงานใดเสร็จในเวลาเย็นโปรดอย่าหวังเลยว่าตำรวจทำเนียบจะไม่ต้องคารวะนายกรัฐ-

มนตรีอีกรอบหนึ่ง เพื่ออำนวยความสะดวกให้ขบวนรถกลับเข้ามาในทำเนียบ นายกฯ อานันท์ กลับเข้าที่ทำงานเป็นแน่ ซึ่งไม่ต้องแปลกใจอีกเหมือนกันว่าหากเครื่องบินนำคณะนายกรัฐมนตรีลงที่ดอนเมืองในบ่ายวันใด หลังจากกลับจากราชการจากต่างประเทศ หรือต่างจังหวัด รถขบวนของนายกรัฐมนตรีที่ไปรับจะหันมาทางถนนพิษณุโลก อันเป็นที่ตั้งของทำเนียบรัฐบาล แทนที่จะหันไปทางถนนสุขุมวิท 53 (ซอยมาดีไปดี) บ้านของท่าน

วันที่กลับดึกที่สุดของนายกฯ อานันท์ เจ้าหน้าที่ตึกไทยคู่ฟ้าบันทึกไว้ เป็นเวลาเที่ยงคืนเศษ ๆ

3. การบรรยายการกล่าวปราศรัยและการให้สัมภาษณ์

มีจดหมายจำนวนไม่น้อยที่เขียนมาชื่นชมการให้สัมภาษณ์ และจับใจสุนทรพจน์ที่นายกฯ อานันท์ไปพูดในที่ต่าง ๆ บางคนก็เขียนมาขอคำปราศรัยเพื่อเก็บไว้ศึกษา ในวาระงานประจำวันจะปรากฏมีผู้สื่อข่าวทั้งไทยและต่างประเทศขอเข้าสัมภาษณ์ในโอกาสต่าง ๆ กัน

การแสดงออกต่อสาธารณะในการพูด...การแสดงความคิดเห็นทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษเป็นที่สนใจของทุกฝ่าย เพราะสาระเนื้อหา ได้ความรู้ โดยการกล่าวไม่จำเป็นต้องเป็นการ "อ่าน" คำปราศรัย

ในการเตรียมคำปราศรัยหรือสุนทรพจน์ นายกฯ อานันท์ จะตรวจดูในร่างสุดท้ายด้วยตนเอง โดยเฉพาะภาษาอังกฤษจะตรวจแก้ ปรับถ้อยคำ ตามสไตล์ทูตเก่า วิถีชีวิตของการทำงานกระทรวงการต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการกล่าวสุนทรพจน์ในวาระต่าง ๆ เพียงใด นายกฯ อานันท์จึงมีความคุ้นเคยในการแก้ไขสุนทรพจน์ให้วางน้ำหนักมีลีลา เป็นท่าที มีสีสัน ได้อย่างเหมาะสม สร้างดุลยภาพในความหมายและคำที่จะทำให้ผู้ฟังเห็นว่าสุนทรพจน์นั้นมีคุณค่า

งานในเรื่องการปราศรัยและการให้สัมภาษณ์ จึงเป็นงานหนึ่งที่มีความสำคัญในการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้ประชาชนและสื่อมวลชนรู้จัก "นายอานันท์ ปันยารชุน" มากขึ้น จะเห็นได้จากการให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวตามวาระโอกาส 3-4 ครั้งต่อวันได้อย่างสบาย...ดูสอดคล้อง ไม่มีสะดุด แต่ถ้าจะไม่ขอพูด ก็จะมีสไตล์การเลี่ยงคำถามที่มีสาระน้อยได้อย่างกลมกลืน

แทบทุกสัปดาห์ในภาคบ่ายจะปรากฏวาระงานการให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวทั้งไทยและเทศ นายกฯ อานันท์ไม่จำเป็นต้องมีใครเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ให้เพราะคำตอบจะหลั่งไหลพรั่งพรูอย่างเป็นธรรมชาติ...มีรายละเอียด มีตรรกในการตอบและย้อนถามกลับ คำถามที่ถามจะครอบจักรวาล คลุมทั้งการเมือง เศรษฐกิจ การต่างประเทศ และปัญหาที่ตกเป็นข่าวอยู่ทุกวัน เท่าที่บันทึกไว้ในเวลา 12 เดือน มีผู้สื่อข่าว นักวิทยุและโทรทัศน์เข้าสัมภาษณ์ถึง 142 ฉบับ/สถานี นอกจากนั้น นายกฯ อานันท์ไปกล่าวปราศรัยและสุนทรพจน์ในงานต่าง ๆ เดือนละหลาย ๆ ครั้งทีเดียว โดยที่คำกล่าวเหล่านี้ได้รับคำชื่นชมจากหลายฝ่าย สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี จึงคัดเลือกคำกล่าวเหล่านี้มารวบรวมเป็นหนังสือ 2 เล่ม ในปกสีน้ำเงินเข้ม ภาษาไทยฉบับหนึ่ง และอีกฉบับเป็นภาษาอังกฤษ มีชื่อว่า **"แนวคิดและการบริหาร**

งานของนายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี" กับ **'Management, Reform and Vision"** ตามลำดับ และทราบว่า ฉบับภาษาอังกฤษจะรวมเล่มอีก 1 เล่ม นับเป็นหนังสือที่มีคุณค่ายิ่งในทศวรรษนี้ทีเดียว

4. บุคลิกภาพและลักษณะการ—วินิจฉัยสั่งการ

4.1 บุคลิกภาพ

อย่างที่กล่าวไว้แต่ต้นว่า นายกฯ อานันท์เป็นคนมีพื้นฐานด้านการทูต เกิดมาในตระกูลใหญ่ มีญาติพี่น้องมาก บิดาเป็นอดีตปลัดทูลฉลองกระทรวงธรรมการ เป็นบุตรเขยของหม่อมเจ้า จึงมีประสบการณ์ที่เพียบพร้อม ทั้งที่มาจากทางครอบครัวและการทำงาน การหล่อหลอมด้วยการศึกษาจากอังกฤษตั้งแต่ระดับปริญญาตรีทำให้นายกฯ อานันท์มีทัศนะต่อสังคมในวงกว้าง เป็นนักบริหารที่มีลักษณะของการมองการณ์ไกล หรือที่เรียกว่า มี **"vision"** ดังปรากฏในสุนทรพจน์หรือการสัมภาษณ์ก็ดี มิใช่เพียงการนำเสนอข้อเท็จจริงเท่านั้น จะมีส่วนของการวิเคราะห์...การคาดการณ์ การทำนายแนวโน้ม สามารถบอกสาเหตุของปัญหา การแก้ไขปัญหาที่ดำริจะทำได้อย่างชัดเจน ซึ่ง vision ของผู้นำจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการตัดสินปัญหาทั้งหลายทั้งปวง

ตั้งแต่เข้ามาทำงานปีเศษ นายกฯ อานันท์ยังไม่เคยป่วยไข้ที่จำต้องนอนทำงานที่บ้านเลย แม้จะกร่ำงานหนักเพียงใด มีภาระงานทั้งเช้า บ่าย ค่ำ อย่างไร หรือแม้ว่ามีเรื่องเครียด ๆ ให้ใช้สมองครุ่นคิดในการแก้ปัญหาอย่างหนักก็ตาม นายกฯ อานันท์ก็ไม่เคยปรากฏลักษณะของการท้อถอย... ไม่หยุดและไม่หรุด เป็นบุคคลที่มี "พลัง" ในการทำงานสูงยิ่ง สู้งานจนกว่าจะเสร็จ หรือไม่สำเร็จแต่ก็ไม่ให้พ่ายแพ้ ยังไม่ปรากฏอาการเหนื่อยหน่ายให้เห็นตลอดในช่วงที่ปฏิบัติงานในทำเนียบรัฐบาล ทั้ง ๆ ที่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของประเทศ ต้องยอมรับว่าจะต้องมีการข่มใจ ใฝ่สมาธิอยู่พอสมควร ประการหนึ่งอาจจะเป็นเพราะไม่มีฝ่ายค้านคอยจ้องท้วงติงรัฐบาลก็อาจเป็นได้

เพราะความหมายของ **"นักการทูต"** ที่ครอบคลุมกว้างขวาง รู้รอบงานพิธีการทูต มีความสามารถในการใช้ภาษา โดยเฉพาะภาษาอังกฤษเท่า ๆ กับภาษาไทย หรือจะดีกว่าภาษาไทยเสียด้วยซ้ำ จึงนับเป็นความได้เปรียบของท่านที่สามารถโต้ตอบกับฝรั่งได้เหมือนฝรั่งพูดกับฝรั่ง ที่เต็มไปด้วย **"ตรรก"** ในการสนทนา เป็นเหตุเป็นผล การอ่านหนังสือภาษาอังกฤษ การเขียนและการแก้สุนทรพจน์ก็ตาม สามารถทำได้ด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครป้อนประคองให้ นี่เป็นสไตล์ของ **"คนกระทรวงฯ" (หมายความถึงกระทรวงการต่างประเทศ เขามักคุ้นในการเรียกว่า "คนกระทรวง")**

ความเป็น *"เอกหัคคะ"* ด้านภาษาและการต่างประเทศ ตลอดจนวงรอบของ *"การทูต"* ทำให้ช่วยสร้างภาพพจน์ของนายกรัฐมนตรีเป็นอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นการเสริมบุคลิกให้เด่นสง่าไม่น้อยหน้าผู้นำอาเซียนทั้งหลายแม้แต่น้อย กล่าวได้ว่างานด้านใช้ภาษาและต่างประเทศเป็นเนื้องานในภารกิจของนายกรัฐมนตรี 65% ของงานทีเดียว จุดเด่นอันนี้จึงทำให้ image ของนายกฯ อานันท์ สูงเด่นโดยไม่ต้องออกแรงสร้างเลย เป็นธรรมชาติที่สั่งสมมาตลอดระยะเวลา

จะเห็นได้ว่าความเป็นนักการทูต นักบริหาร และนักธุรกิจสะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการปฏิบัติราชการหลายอย่างของนายกฯ อานันท์ นักการทูตเป็นนักเจรจาต่อรอง การเจรจาบนโต๊ะอาจจะไม่สำเร็จต้องเปลี่ยนสถานที่เจรจา การต่อรองเจรจาแม้ว่าอาจไม่ได้สิ่งที่ตน (รัฐ) คาดหวังไว้ทั้งหมด...แต่จะได้ในสิ่งที่ตน (รัฐ) ต้องการ การประชุมยกนี้ผลอาจจะไม่ทำให้เราชนะ แต่ก็ไม่แพ้...และไม่เสียบเปรียบ ลองย้อนกลับไปดูกรณีต่าง ๆ ที่ผ่านมาก็แล้วกัน ว่าเข้ากรอบดังที่ว่านี้หรือไม่

ความมีพื้นฐานจากข้าราชการพลเรือนดูจะต่างจากทหาร ที่สำคัญมี **"หลักนิยม"** ในการทำงานต่างกัน ทหารชั้นผู้ใหญ่ต้องมีฝ่ายเสนาธิการ คอยช่วยอำนวยการ ซึ่งจะอำนวยการไปเสียเกือบทุกอย่าง แต่พลเรือนจำเป็นต้องอาศัยความเจนจัดของตัวผู้นำเป็นสำคัญ นายกฯ อานันท์มิได้เป็นนายกรัฐมนตรีที่เป็น **"ผู้ใหญ่-ผู้อาวุโส"** ของสังคม-การเมืองไทยเท่าใดนัก ตำแหน่งสุดท้ายเมื่อ 14-15 ปีก่อน เป็นปลัดกระทรวงต่างประเทศ ยังไม่สูงเกินไปจนจะทำอะไรด้วยตนเองไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการให้สัมภาษณ์ การคิด-เขียน การสั่งการ ยิ่ง "คนกระทรวงฯ" ด้วยแล้ว ยังต้องรู้จักพิมพ์ดีดด้วยตนเองเสียด้วยซ้ำ คนที่ยิ่งสูงขึ้นไปยิ่งเขียนและแก้สุนทรพจน์เก่งยิ่งขึ้นเท่านั้น

ความที่นายกฯ อานันท์ยังมิได้เป็น "ผู้ใหญ่-ผู้อาวุโส" ของสังคม จึงไม่ต้องมีใครคอยช่วยพยุง...คอยป้อน...คอยชี้แนว ประกอบกับมีบุคลิกภาพความเชื่อมั่น ความเป็นตัวของตัวเองสูง จึงสามารถยืนอยู่บนความคิดอิสระของท่านได้ มีรายละเอียดที่ตอบได้ นอกจากเรื่องหลัก ๆ ที่ชัดเจนอยู่แล้ว ทั้งนี้โดยปราศจากการป้อนข้อมูลจากคนอื่น เพราะหากเป็น "ผู้ใหญ่-ผู้อาวุโส" แล้ว จะยังหนีไม่พ้นการประคับประคองจาก staff ทั้งน้อยใหญ่

จากจุดนี้เองในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีที่เป็นผู้นำรัฐบาล บางครั้งดูเหมือนท่านสั่งการเหมือนเป็นปลัดกระทรวง หรืออธิบดี ในบางโอกาสจะเป็นเลขาธิการนายกฯ หรือเลขานุการรัฐมนตรีด้วยตนเอง การขึ้น-ลงในสถานภาพของตำแหน่งที่ว่านี้ เพื่อลงไปถึงรายละเอียด และจี้กำชับผู้ปฏิบัติให้ใกล้ชิดขึ้น ให้ระบบ (ราชการ) ข้างล่างตื่นตัวมีชีวิตชีวาขึ้น และให้ตระหนักว่านายกฯ เขา

ให้ความสนใจ วงรอบผู้ปฏิบัติข้างล่างจะอยู่เฉยไม่ได้แล้ว

นายกฯ อานันท์ต้องการความรวดเร็วในการทำงาน ติดตามผล ขอทราบผลเร็ว คิดและเคลื่อนไหวเร็ว ซึ่งไม่น่าแปลกที่รับงานหนัก ๆ ได้อย่างสบาย จะเห็นได้ว่าคราใดไปต่างจังหวัด จะขอใช้เครื่องบินเลียรเจ็ทของกองทัพอากาศเสมอ แม้จะนั่งได้ 6 ที่นั่ง แต่มันเร็วทันใจดี ใช้เวลาจำกัด

ความเป็นคนอ่านและศึกษาทำให้เป็นผู้รอบรู้ในวงกว้าง โดยเฉพาะทัศนะต่อโลกและสังคม มีวงกรอบความคิดในทางสากล มีลีลาสีสันผ่อนหนักเบาในการรุกคืบแก้ไขปัญหา ดังสะท้อนให้เห็นในการตอบ (โต้) คำถามของสื่อมวลชน นายกฯ อานันท์ จะตอบยาวในบางเรื่อง และบอกปัดในบางเรื่อง บางครั้งอาจจะชิงให้ข่าวก่อน และก็มีบางครั้งที่ย้อนกลับในเชิงท้วงติงคำถามที่ไร้สาระ

ความที่เป็นคนมีพลังในการทำงานสูง มีความมุ่งมั่น...เชื่อมั่น มีความคิดอ่านรวดเร็ว จึงเป็นบุคลิกปกติของผู้นำที่ต้อง "ใจร้อน" เพราะหากใจไม่ร้อน งานก็ไม่ออก ความใจร้อนเร่งรัดอันนี้ ทำให้กลไกและทีมงานรอบข้างจำต้องมีความสามารถในการปรับตัวสูง รัฐมนตรีอธิบดีแต่ละท่านที่ได้รับมอบงานไปจะต้องรีบรายงานโดยไม่ชักช้า...และหมุนตามการเร่งรัดของท่านไปด้วย

หากจะ**สรุปบุคลิกภาพของนายกฯ อานันท์** น่าจะได้ข้อยุติว่าเป็นนักบริหารที่เป็นนักการทูตโดยพื้นฐาน ใช้กลวิธีทางธุรกิจเข้ามาผสมผสานให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเอื้อประโยชน์ให้กับการทำงาน จึงมีมิติแห่งการอธิบายบุคลิกในเชิงจิตวิทยาการบริหารได้ว่า เป็นผู้...

- มีความชำนาญในการบริหารและวิชาการ (administrative and technical skill)

- ตัดสินใจได้รวดเร็วแม่นยำ

- สามารถพึ่งตนเองได้

- ปฏิบัติงานด้วยความมั่นใจเด็ดเดี่ยวในการตัดสินใจ

- เป็นนักสู้ที่กล้าเผชิญเหตุการณ์

- ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติการโดยพลัน...ไม่ลังเล

- มีปัญญาเหนือบุคคลอื่นทั่วไป มีความรู้และความสนใจรอบด้าน

- พูดและเขียนภาษาง่าย ๆ สื่อความคิดชัดเจน มีความชำนาญในการถ่ายทอดความรู้

- มีจิตใจ กำลังกาย และพลังประสานสมบูรณ์มั่นคง

- มีความคิดริเริ่มอย่างแรงกล้า มีอุดมการณ์

- ไม่ใจในการผูกไมตรีกับเพื่อนร่วมงาน และบุคคลอื่น

- มีฝีมือที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาประสานงานกันอย่างดีที่สุด (social skill)

- ถือการผิดพลาดเป็นบทเรียนและแก้ไข

4.2 ลักษณะการวินิจฉัยสั่งการ

จุดเด่นที่สุดของนายกฯ อานันท์ คือเป็นบุคคลที่ใส่ใจกับงาน ทำงานเร็ว กำชับ ติดตาม ตรวจสอบ และขอทราบผล มีการสั่งงานการกับผู้ใกล้ชิด ที่ทำงานด้วยตลอดเวลา...สั่งแล้วจำได้ ถามไถ่ และไม่ลืม

ด้วยแบบแผนทางราชการจากกระทรวงการต่างประเทศ ดังนั้นงานหนังสือหรือเอกสารที่เสนอให้ลงนาม อนุมัติ อนุญาต หรือรับทราบ จะไม่มุ่งเน้นระเบียบวิธี หรือหลักนิยมที่เป็นทางการนัก ไม่ติดยึดกับงานสารบรรณ นายกฯ อานันท์มุ่งเน้นว่าทำอย่างไรจึงเสนอมาด้วยความรวดเร็ว ให้นายกรัฐมนตรีได้รับทราบเร็ว และสั่ง เพื่อให้มีการปฏิบัติได้เกิดผลเร็ว

ความมิได้พิถีพิถันในเรื่องการบริหารระเบียบของหนังสือราชการ ของนายกฯ อานันท์ และเพื่อนร่วมงาน ทำให้การสั่งการเกิดขึ้นเร็ว สามารถสั่งการบนกระดาษโทรสารได้ สามารถอ่านจากลายมือของเจ้าหน้าที่ได้ โดยมิจำเป็นต้องรอให้หนังสือจากกระทรวงเดินทางมาถึงตึกไทยคู่ฟ้า

ขั้นตอนในการเสนองาน ได้มีการปรับปรุงให้สั้นที่สุด มิต้องผ่านหลายโต๊ะ หรือมีการกลั่นกรองในเรื่องที่มิใช่นโยบายสำคัญกันจนเสียเวลา ดังนั้นในหลาย ๆ เรื่องที่ส่งมาจากกระทรวง ทบวง กรม สามารถอ่านได้จากต้นฉบับจริง โดยมิต้องมีการสรุปประเด็นให้สั้นเข้า ทั้งนี้ก็

เพราะความมิได้เป็นผู้ใหญ่-ผู้อาวุโส จนต้องมีการป้อนจาก staff นั่นเอง ทำให้งานเร็วขึ้น...ง่ายขึ้น ไม่มีพิธีรีตองที่เยิ่นเย้อเสียเวลา

แบบพิธีตามธรรมเนียมปฏิบัติ ที่เน้นระเบียบราชการในการเสนองานขอให้ยืดน้อยที่สุด สั้นและกระชับ สามารถอ่านข้อความข่าวสารที่ยาว ๆ ได้ โดยจับประเด็นด้วยตนเอง ดังนั้นการสั่งการจึงมิได้ติดยึดกับแบบแผนตามแนวทางที่เจ้าหน้าที่เสนอ ซึ่งทำให้มีการสั่งการในมุมมองที่กว้างขวางกว่า มากกว่าคำว่าเห็นชอบ อนุมัติ อนุญาต หรือทราบ เพราะสามารถผนวกกับเรื่องราวที่สืบเนื่องจากห้องประชุมที่เกี่ยวข้องกับในเรื่องนั้น ๆ ด้วย (ในขณะที่ฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายเลขานุการมิได้มีประสบการณ์ในห้องประชุม)

นายกฯ อนันต์ ใช้เวลาทุกนาทีเช็นหนังสือ มิเฉพาะช่วงใดช่วงหนึ่งเท่านั้น งานจะเข้าและออกจากห้องท่านวันต่อวัน...หรือบางทีชั่วโมงต่อชั่วโมง สิบนาทีต่อสิบนาที...ไม่มีค้าง กระบวนการวินิจฉัยสั่งการในส่วนของผู้บังคับบัญชาจะรวดเร็วมาก

มีบางครั้งที่สั่งแล้ว โทรศัพท์ติดตามเรื่องไปยังผู้รับ ซึ่งอาจจะเป็นรัฐมนตรีหรือปลัดกระทรวง ปรากฏว่ายังไม่ถึงมือ จึงต้องมีการปรับกระบวนการส่งข้อมูล...การนำสารให้มีความคล่องตัว โทรสารจึงถูกนำมาใช้เป็นพลนำสารในโอกาสแรกก่อน แล้วบ่อยครั้งเช่นกันที่ถูกป้อนข้อมูลกลับด้วยข้อความทางโทรสารเพื่อสนองกับวัตถุประสงค์อันรีบด่วนในการรับทราบ หรือตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่ง

โดยที่คณะรัฐมนตรีชุดนี้เป็นผู้มีประสบการณ์ เคยผ่านงานราชการ การบริหารองค์การใหญ่ ๆ มาแล้ว รัฐมนตรีจึงเป็น staff ที่ดีของนายกรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรีเชื่อในความสามารถของแต่ละท่าน รัฐมนตรีจึงเป็นผู้ทราบรายละเอียด มีความเห็น แก้ปัญหา และตัดสินใจด้วยตัวเองได้ การทำงานเป็นทีมจึงเกิดขึ้น ซึ่งต่างจากการบริหารการสั่งการในยุคสมัยของรัฐบาลผสมจากพรรคการเมืองอย่างชัดเจน

เวลา 13 เดือนบนบัลลังก์ของรัฐบาลชุด "เทคโนแครต" ผู้ร่วมคณะล้วนแต่เป็นผู้มีความสามารถความเชี่ยวชาญในสาขางานของกระทรวง และสายงานที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบ จึงปรากฏผลงานออกมามาก อันเนื่องจากการทำงานเป็นทีม ไม่มีผลประโยชน์ให้ต้องไขว่คว้า มีแต่ประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง และที่สำคัญการบริหารราชการเป็นไปโดยไม่ต้องคำนึงถึง "คะแนนเสียง" ในวันข้างหน้าเป็นตัวกำหนดสถานภาพการทำงานด้วยแล้ว นายกรัฐมนตรีพร้อมคณะจึงเดินไปในแนวที่อยากเดินได้

ที่สำคัญ 13 เดือน ภายใต้การบริหารงานของนายกฯ อานันทฯ บนตึกไทยคู่ฟ้า ก็เป็นฉากหนึ่งและเป็นประสบการณ์อันคุ้มค่าอันหนึ่งของพี่น้องคนไทย และเหล่าข้าราชการที่เป็นผู้ใต้บังคับบัญชาด้วย

การรักษาราชการแทน

วันเพ็ญ นาคแจ้ง* เจ้าหน้าที่วิเคราะห์งานบุคคล 7 สำนักงาน ก.พ.

เมื่อได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 โดยมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 กันยายน 2534 เป็นต้นไป จึงเป็นผลให้กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฉบับเดิม (ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 และที่แก้ไขเพิ่มเติม) ต้องเป็นอันถูกยกเลิกไป ซึ่งใน พ.ร.บ. ฉบับใหม่นี้ได้มีการปรับปรุงกฎหมายฉบับเดิมหลายประการ สำหรับในที่นี้จะขอกล่าวถึงการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเฉพาะเรื่อง **"การรักษาราชการแทน"** สำหรับข้าราชการประจำเท่านั้น

พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ได้บัญญัติเรื่อง การรักษาราชการแทนสำหรับข้าราชการประจำตำแหน่งต่าง ๆ ไว้ดังนี้

1. ปลัดกระทรวงและรองปลัดกระทรวง ปลัดทบวงและรองปลัดทบวง

มาตรา 44 "ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองปลัดกระทรวงเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองปลัดกระทรวงหลายคน ให้นายกรัฐมนตรีสำหรับสำนักนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแต่งตั้งรองปลัดกระทรวงคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวงหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้นายกรัฐมนตรีสำหรับสำนักนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าอธิบดีหรือเทียบเท่าเป็นผู้รัก

ษาราชการแทน

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองปลัดกระทรวง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการในกระทรวงซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้อำนวยการกองหรือเทียบเท่าเป็นผู้รักษาราชการแทนก็ได้"

มาตรา 45 "ให้นำความในมาตรา 44 มาใช้บังคับแก่กรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งปลัดทบวงหรือรองปลัดทบวงตามมาตรา 24 หรือมาตรา 28 ด้วยโดยอนุโลม"

การรักษาราชการแทนปลัดกระทรวงและรองปลัดกระทรวง ปลัดทบวงและรองปลัดทบวง ตามมาตรา 44 และมาตรา 45 นี้ ได้บัญญัติไว้เหมือนกฎหมายเดิมเกือบทั้งหมด ต่างกันแต่เพียงว่ามาตรา 45 ของกฎหมายใหม่นี้บัญญัติให้รักษาราชการแทนเฉพาะกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งปลัดทบวงหรือรองปลัดทบวงเท่านั้น ดังนั้น กรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าวไม่อาจปฏิบัติราชการได้ จึงเป็นกรณีที่ต้องสั่งให้ข้าราชการที่เห็นสมควรรักษาการในตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

2. อธิบดี รองอธิบดี เลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดี

มาตรา 46 "ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งอธิบดี หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองอธิบดีเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองอธิบดีหลายคน ให้ปลัดกระทรวงแต่งตั้งรองอธิบดีคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดีหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดกระทรวงแต่งตั้งข้าราชการในกรมซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่ารองอธิบดีหรือข้าราชการตั้งแต่ตำแหน่งหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าขึ้นไปคนใดคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน แต่ถ้านายกรัฐมนตรีสำหรับสำนักนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเห็นสมควรเพื่อความเหมาะสมแก่การรับผิดชอบการปฏิบัติราชการในกรมนั้น นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงจะแต่งตั้งข้าราชการคนใดคนหนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่ารองอธิบดีหรือเทียบเท่า เป็นผู้รักษาราชการแทนก็ได้

ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองอธิบดี หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ อธิบดีจะแต่งตั้งข้าราชการในกรมซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่ารองอธิบดี หรือข้าราชการตั้งแต่ตำแหน่งหัวหน้ากองหรือเทียบเท่าขึ้นไปเป็นผู้รักษาราชการแทนก็ได้

ให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสองมาใช้บังคับแก่กรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดีในส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมด้วยโดยอนุโลม"

การรักษาราชการแทนอธิบดีและรองอธิบดีตามวรรคหนึ่งและวรรคสองของมาตรานี้ก็ได้บัญญัติไว้เหมือนกฎหมายฉบับเดิมเช่นเดียวกัน สำหรับการรักษาราชการแทนเลขาธิการ รองเลขาธิการ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าปลัดกระทรวงหรืออธิบดีตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสามนั้น ได้บัญญัติโดยระบุตำแหน่งไว้ชัดเจนกว่าเดิม (กฎหมายเดิมบัญญัติให้นำความในวรรคหนึ่งและวรรคสอง มาใช้บังคับแก่ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมด้วยโดยอนุโลม) และมีข้อน่าสังเกตว่า ได้บัญญัติไว้เฉพาะกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสามเท่านั้น ดังนั้นกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ตามวรรคสาม ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ จึงเป็นกรณีที่ต้องสั่งให้ข้าราชการที่เห็นสมควรรักษาการในตำแหน่งตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

สำหรับข้อสงสัยที่เคยเกิดขึ้นตามมาตรานี้มีว่า ในกรณีที่ ก.พ. ได้กำหนดให้มีตำแหน่งรองอธิบดีเพิ่มใหม่ในกรมใดแล้ว แต่ตำแหน่งดังกล่าวยังไม่มีอัตราเงินเดือน อธิบดีจะแต่งตั้งข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้ให้รักษาราชการแทนตำแหน่งรองอธิบดีดังกล่าวได้หรือไม่ ซึ่งเรื่องนี้สำนักงาน ก.พ. ได้เคยพิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีนี้

อธิบดีอาจแต่งตั้งให้ข้าราชการผู้ดำรงตำแหน่งตามที่บัญญัติไว้เป็นผู้รักษาราชการแทนตำแหน่งรองอธิบดีที่เพิ่มใหม่แต่ยังไม่มีอัตราเงินเดือนได้ ซึ่งก็คงหมายรวมว่าผู้มีอำนาจสั่งอาจสั่งแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนตำแหน่งอื่นๆ ที่ยังไม่มีอัตราเงินเดือนได้เช่นเดียวกัน

3. **เลขานุการกรม ผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่เทียบเท่าผู้อำนวยการกองหรือหัวหน้ากอง และตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการอื่น เช่น หัวหน้าศูนย์ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน**

มาตรา 47 "ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งเลขานุการกรมตามมาตรา 33 วรรคหนึ่ง หรือหัวหน้าส่วนราชการตามมาตรา 33 วรรคสอง หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมคนหนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าหัวหน้ากองหรือเทียบเท่า เป็นผู้รักษาราชการแทน

ให้นำความในมาตรานี้มาใช้บังคับแก่ส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรมด้วยโดยอนุโลม"

(ส่วนราชการตามมาตรา 33 วรรคสอง หมายถึงกองหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบกอง และส่วนราชการอื่นนอกเหนือจากสำนักงานเลขานุการกรมและกองหรือส่วนราชการที่มีฐานะเทียบกอง รวมทั้งส่วนราชการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ เช่น ศูนย์ ฝ่าย งาน)

การรักษาราชการแทนตามมาตรานี้ได้บัญญัติไว้กว้างกว่ากฎหมายเดิม กล่าวคือได้บัญญัติให้มีการรักษาราชการแทนตำแหน่งเลขานุการกรม และตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการอื่น ซึ่งเป็นส่วนราชการที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ เช่น พระราชกฤษฎีกาได้แบ่งส่วนราชการเป็นศูนย์ ฝ่าย งาน หากตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน ดังกล่าวว่างลงหรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ก็เป็นกรณีที่ต้องรักษาราชการแทน แต่หากศูนย์ ฝ่าย งาน นั้นๆ มิได้เป็นส่วนราชการที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ เมื่อตำแหน่งหัวหน้าศูนย์ หัวหน้าฝ่าย หัวหน้างาน ตามกรณีนี้ว่างลงหรือไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ก็เป็นกรณีที่ต้องสั่งให้ข้าราชการที่เห็นสมควรรักษาการในตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน ซึ่งจะเห็นได้ว่าบทบัญญัติตามมาตรานี้ได้บัญญัติเพิ่มเติมให้กว้างขวางกว่าเดิม ซึ่งก็น่าจะเหมาะสมยิ่งขึ้น (กฎหมายเดิมบัญญัติให้รักษาราชการแทนเฉพาะกรณีที่ผู้อำนวยการกองหรือหัวหน้ากอง หรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่เทียบเท่าผู้อำนวยการกอง หัวหน้ากอง ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ราชการได้เท่านั้น)

อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเท่าที่ผ่านมามักจะมีปัญหาว่าส่วนราชการอย่างไรที่มีฐานะเทียบกอง ซึ่งในการพิจารณาเรื่องนี้เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกฤษฎีกา และเท่าที่ทราบคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยพิจารณามีมติว่า ส่วนราชการประจำจังหวัดเป็นส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบกอง และหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดเป็นหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่เทียบเท่าผู้อำนวยการกองหรือหัวหน้ากอง ดังนั้น ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งหัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัด หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ก็เป็นกรณีที่ต้องรักษาราชการแทน

4. **ผู้ว่าราชการจังหวัด**

มาตรา 56 "ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้-

รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดจังหวัดเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีรองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดจังหวัดหลายคน ให้ปลัดกระทรวงแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด หรือปลัดจังหวัดคนใดคนหนึ่ง แล้วแต่กรณีเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีทั้งผู้ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้ช่วยผู้ว่าราชการจังหวัด และปลัดจังหวัด หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดซึ่งมีอาวุโสตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นผู้รักษาราชการแทน"

การรักษาราชการแทนผู้ว่าราชการจังหวัดตามมาตรานี้ ได้บัญญัติไว้เหมือนกฎหมายเดิมทุกประการ ซึ่งมีข้อน่าสังเกตว่าได้บัญญัติให้รักษาราชการแทนเฉพาะตำแหน่ง "ผู้ว่าราชการจังหวัด" เท่านั้น ส่วนตำแหน่ง "รองผู้ว่าราชการจังหวัด" ไม่ได้บัญญัติให้รักษาราชการแทน ดังนั้น ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่ง "ผู้ว่าราชการจังหวัด" หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ จึงต้องสั่งให้ข้าราชการที่เห็นสมควรรักษาการในตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

สำหรับบทบัญญัติในมาตรานี้ที่ว่า *"ให้หัวหน้าส่วนราชการประจำจังหวัดซึ่งมีอาวุโสตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นผู้รักษาราชการแทน"* นั้น เท่าที่ผ่านมามีผู้สงสัยกันมากว่า ในการพิจารณาจัดลำดับอาวุโสของข้าราชการจะยึดสิ่งใดเป็นหลักในการพิจารณาก่อนหลัง ซึ่งเรื่องนี้สำนักงาน ก.พ. ได้เคยพิจารณาแล้วเห็นว่าการจัดลำดับอาวุโสของข้าราชการนั้นจะต้องคำนึงถึงระเบียบแบบแผนของทางราชการ ซึ่งอาจมีแตกต่างกันระหว่างข้าราชการที่อยู่ภายใต้องค์กรกลางบริหารงานบุคคลที่ต่างกัน สำหรับข้าราชการพลเรือนสามัญนั้น ก็มิได้มีระเบียบแบบแผนในการจัดลำดับอาวุโสไว้ชัดเจน แต่สำนักงาน ก.พ. ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าน่าจะจัดลำดับอาวุโสในราชการของข้าราชการดังกล่าวได้ตามลำดับ ดังนี้

1. ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงกว่าถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

2. ถ้าเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งในระดับเดียวกัน ผู้ใดได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับนั้นก่อน ถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

3. ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งระดับเดียวกันพร้อมกัน ผู้ใดได้รับเงินเดือนมากกว่า ถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

4. ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับเงินเดือนเท่ากัน ผู้ใดมีอายุราชการมากกว่าถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

5. ถ้าเป็นผู้ที่มีอายุราชการเท่ากัน ผู้ใดได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในชั้นสูงกว่า ถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

6. ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในชั้นเดียวกัน ผู้ใดได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้นนั้นก่อน ถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

7. ถ้าเป็นผู้ที่ได้รับเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในชั้นเดียวกันพร้อมกัน ผู้ใดมีอายุแก่กว่าถือว่าผู้นั้นอาวุโสกว่า

5. นายอำเภอ

มาตรา 64 "ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอผู้มีอาวุโสตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นผู้รักษาราชการแทน

ถ้ามีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ แต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้นายอำเภอแต่งตั้งปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอผู้มีอาวุโสตามระเบียบแบบแผนของทางราชการเป็นผู้รักษาราชการแทน

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมิได้แต่งตั้งผู้รักษาราชการไว้ตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ปลัดอำเภอหรือหัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอผู้มีอาวุโส

ตามระเบียบแบบแผนของทางราชการ เป็นผู้รักษาราชการแทน"

การรักษาราชการแทนนายอำเภอตามมาตรานี้ ได้บัญญัติไว้ต่างไปจากเดิมค่อนข้างมาก(กฎหมายเดิมบัญญัติว่าในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งนายอำเภอ หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ และนายอำเภอมิได้แต่งตั้งผู้ใดให้เป็นผู้รักษาราชการแทน ให้หัวหน้าส่วนราชการประจำอำเภอผู้มีอาวุโสตามระเบียบแบบแผนเป็นผู้รักษาราชการแทน) ซึ่งบทบัญญัติใหม่ตามมาตราดังกล่าวก็น่าจะเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และในทางการบริหารราชการ สำหรับมาตรานี้มีข้อสังเกตว่า *"นายอำเภอ"* เป็นผู้มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการเป็นผู้รักษาราชการแทน *"ตนเอง"* ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการรักษาราชการแทนตาม พ.ร.บ.ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 นี้ หรือตามกฎหมายเดิมก็ตาม จะมีตำแหน่ง "นายอำเภอ" เพียงตำแหน่งเดียวเท่านั้นที่มีอำนาจสั่งให้ข้าราชการเป็นผู้รักษาราชการแทน "ตนเอง" ได้

ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เป็นแง่มุมต่าง ๆ เกี่ยวกับการรักษาราชการแทน ซึ่งหลายท่านอาจสงสัยต่อไปว่า การที่กฎหมายได้บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ข้างต้น หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ หากจะให้ข้าราชการผู้อื่นปฏิบัติราชการแทนก็ต้องสั่งให้ข้าราชการผู้นั้นรักษาราชการแทน ซึ่งในทางปฏิบัติคงจะต้องเสียเวลาในการออกคำสั่งกันอยู่เนือง ๆ และบางครั้งอาจออกคำสั่งล่าช้าไม่ทันการณ์ ทั้งนี้ เพราะตำแหน่งต่าง ๆ ดังกล่าวมักจะว่างลง หรือผู้ดำรงตำแหน่งไม่อาจปฏิบัติราชการได้อยู่เสมอ สำหรับเรื่องนี้ขอเรียนให้ทราบว่าคงจะไม่เป็นปัญหาแต่ประการใด เพราะคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เคยพิจารณามีมติว่า การแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนนั้น อาจออกคำสั่งแต่งตั้งไว้ล่วงหน้าได้ และในคราวหนึ่ง ๆ จะสั่งแต่งตั้งล่วงหน้าได้เพียงคนเดียวเท่านั้น รวมทั้งมีมติว่าอาจมีคำสั่งแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนไว้ล่วงหน้าหลายคนโดยระบุเงื่อนไขให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งเป็นผู้รักษาราชการแทนตามลำดับครั้งละหนึ่งคนก็ได้

ก็หวังว่า ข้อเขียนเรื่องการรักษาราชการแทนข้างต้น คงจะเป็นประโยชน์สำหรับเพื่อนข้าราชการบ้าง โดยเฉพาะท่านที่เป็นบุคลากรของส่วนราชการต่าง ๆ ที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการออกคำสั่ง ซึ่งคงจะช่วยให้ท่านออกคำสั่งเรื่อง "ให้ข้าราชการรักษาราชการแทน" ได้รวดเร็วและถูกต้องยิ่งขึ้น

ปัญหากฎหมายระเบียบข้าราชการ

มัณฑนา บรรจงแต้ม
บุญแสง ชีระภากร
ประนูญ สุวรรณภักดี

หลังจากที่วารสารข้าราชการออกล่าช้าติดต่อกันมาหลายฉบับ ก็หวังว่าฉบับนี้คงจะออกได้ทันตามกำหนดนะครับ เอาละครับก็ขอเข้าสู่ปัญหาที่ถามกันไปเลย ปัญหาแรกคือ **การลาออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ** ที่มีปัญหาว่าเมื่อข้าราชการยื่นหนังสือขอลาออกโดยมิได้ระบุวันที่ขอลาออก ดังนี้จะมีผลเช่นไร และผู้บังคับบัญชาจะอนุญาตให้ลาออกได้ตั้งแต่เมื่อใด นอกจากนั้นผู้บังคับบัญชาจะอนุญาตให้ลาออกย้อนหลังได้หรือไม่ ปัญหาที่สอง ได้แก่ **การเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี** ที่สงสัยเอามาก ๆ ว่าผู้บังคับบัญชาชั้นต้นได้เสนอชื่อของตนให้ได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ขั้น ต่อมาตนได้รับการเลื่อนระดับตำแหน่ง ผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจในการสั่งเลื่อนขั้นเงินเดือน จึงสั่งเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีให้ตนเพียง 1 ขั้น ดังนี้ จะเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องหรือไม่ ปัญหาที่สามเป็นเรื่อง **การนำรถราชการไปใช้ส่วนตัวและการชดใช้ของของทางราชการได้ไม่เหมือนเดิม**ที่ถามไปว่าการนำรถราชการไปใช้ส่วนตัวจะผิดวินัยอย่างไรหรือไม่ ซึ่งอันที่จริงเรื่องนี้ก็เป็นปัญหาทำนองปัญหาโลกแตกอย่างไรอย่างนั้น แก้ไขกันยาก บางทีก็มีลักษณะก้ำกึ่งว่าจะผิดวินัยหรือไม่ แต่ถ้าชัดเจนมันก็ผิดอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามก็ขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาว่าจะเคร่งครัดเพียงไรและขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของข้าราชการเองด้วยว่าจะคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมหรือผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสำคัญ และผู้ถามปัญหานี้ยังถามแถมท้ายด้วยว่า หากซื้อของมาชดใช้ของทางราชการที่สูญหายไป แต่ปรากฏว่าไม่เหมือนเดิม จะแก้ไขได้อย่างไรและจะมีความผิดหรือไม่ สำหรับปัญหาที่สี่ก็เป็นปัญหาที่สงสัยกันอยู่บ่อย ๆ คือ **ข้าราชการเป็นผู้จัดการหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกิจการ** ว่าจะผิดวินัยหรือไม่ และหากเพียงแต่ใช้ชื่อของตนเป็นเจ้าของกิจการจะมีผลอย่างไร และปัญหาที่ห้าเป็นเรื่อง **การโอนไปเป็นข้าราชการต่างประเภท** ที่ถามว่าข้าราชการพลเรือนสามัญจะโอนไปสังกัดกรุงเทพมหานครตามผลการสอบแข่งขันได้หรือไม่ ซึ่งก็ติดตามอ่านคำตอบได้ครับ

การลาออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ

ถาม *กรณีที่ผู้ขอลาออกมิได้ระบุวันที่ขอลาออกในหนังสือขอลาออกจากราชการซึ่งผู้บังคับบัญชาชั้นต้นได้แจ้งให้ผู้ขอลาออกแก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์แล้ว แต่ผู้ขอลาออกมิได้ดำเนินการแก้ไข หรือไม่อาจติดต่อกับผู้ขอลาออกได้ จะถือเป็นหนังสือขอลาออกจากราชการหรือไม่ และผู้มีอำนาจอนุญาตให้ลาออกจากราชการจะอนุญาตให้ลาออกได้ตั้งแต่เมื่อใด*

ตอบ ก.พ.เคยพิจารณามีมติเกี่ยวกับความสมบูรณ์ของหนังสือขอลาออกจากราชการไว้ว่า *หนังสือขอลาออกจากราชการที่ข้าราชการพลเรือนสามัญผู้ใดยื่นต่อผู้บังคับบัญชา โดยข้อความดังกล่าวมีสาระสำคัญว่าประสงค์จะลาออกจากราชการ และผู้ขอลาออกได้ลงลายมือชื่อในหนังสือนั้นถูกต้องแล้ว แม้มิได้ลงวันที่ยื่นหนังสือ หรือมิได้ระบุวันที่ขอลาออก หรือมีข้อความไม่ครบถ้วน ก็ไม่ทำให้หนังสือขอลาออกจากราชการนั้นเสียไป* เพราะผู้บังคับบัญชาอาจแจ้งให้ผู้ขอลาออกดำเนินการเพิ่มเติมให้ครบถ้วนได้ ดังนั้น กรณีที่ผู้ขอลาออกมิได้ระบุวันที่ขอลาออกในหนังสือขอลาออกจากราชการ แต่ถ้าผู้ขอลาออกได้ยื่นหนังสือโดยมีสาระสำคัญว่าประสงค์จะลาออกจากราชการและลงลายมือชื่อถูกต้องแล้วก็ถือได้ว่าเป็นหนังสือขอลาออกจากราชการ ส่วนกรณีที่ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นได้แจ้งให้ผู้ขอลาออกแก้ไขเพิ่มเติมหนังสือขอลาออกจากราชการให้สมบูรณ์แล้ว แต่ผู้ขอลาออกมิได้ดำเนินการแก้ไข หรือไม่อาจติดต่อกับผู้ขอลาออกได้นั้น ถือได้ว่าเป็นกรณีที่ไม่อยู่ในวิสัยที่ผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ลาออกจากราชการจะพิจารณาอนุญาตได้ เพราะไม่ทราบว่าผู้ขอลาออกประสงค์จะลาออกตั้งแต่เมื่อใด ซึ่งถ้าหากกรณีดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการกระทำผิดวินัย เช่น เมื่อผู้ขอลาออกจากราชการยื่นหนังสือขอลาออกแล้วหยุดราชการไปเลยโดยไม่รอรับทราบคำสั่งอนุญาต เป็นต้น ผู้บังคับบัญชาก็อาจพิจารณาดำเนินการทางวินัยได้

ถาม *กรณีที่ผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ลาออกจากราชการได้รับหนังสือขอลาออกจากราชการภายหลังวันที่ขอลาออก ผู้มีอำนาจดังกล่าวจะสั่งอนุญาตให้ลาออกย้อนหลังไปถึงวันที่ขอลาออกได้หรือไม่*

ตอบ การที่ผู้ขอลาออกจากราชการได้ยื่นหนังสือขอลาออกจากราชการโดยถูกต้องแต่หนังสือขอลาออกส่งมาถึงผู้มีอำนาจอนุญาตให้ลาออกจากราชการภายหลังวันที่ขอลาออกนั้น หากผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ลาออกจากราชการมีคำสั่งอนุญาตให้ลาออกย้อนหลังไปถึงวันที่ข้าราชการขอลาออก ก็ถือได้ว่าการลาออกจากราชการมีผลสมบูรณ์ตามกฎหมาย **แต่การที่ผู้บังคับบัญชามีคำสั่งอนุญาตให้ลาออกย้อนหลังดังกล่าวจะเป็นการดำเนินการที่ไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการว่าด้วยการลาออกจากราชการของข้าราชการพลเรือนสามัญ** ซึ่ง ก.พ. ได้เคยพิจารณาวางไว้ ฉะนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในกรณีดังกล่าว ผู้บังคับบัญชาจึงควรจะได้กำหนดเป็นระเบียบภายในให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องรีบเสนอหนังสือขอลาออกต่อผู้มีอำนาจสั่งอนุญาตให้ลาออกจากราชการให้ทันกำหนดเวลาที่กำหนดไว้

การเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปี

ถาม *เนื่องจากผมมีปัญหาเรื่องการเลื่อนเงินเดือน จึงขอเรียนถามดังนี้*

1. นาย ก. ดำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ 1 ต่อมาหัวหน้าของนาย ก. ได้ประเมินผลการปฏิบัติงานโดยเสนอให้นาย ก.ได้เลื่อนเงินเดือน 2 ขั้นครั้น *วันที่ 5 พฤศจิกายน 2534* มีคำสั่งเลื่อนนาย ก. ให้ดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่ธุรการ 2 *ตั้งแต่วันที่ 11 กันยายน 2534* ทำให้นาย ก. ได้ปรับเงินเดือน 1 ขั้น เมื่อคำสั่งเลื่อนเงินเดือนออกมาในวันที่ *11 ธันวาคม 2534* ปรากฏว่านาย ก. ได้เลื่อนเงินเดือนเพียง 1 ขั้น ซึ่งหัวหน้าของนาย ก. ได้แจ้งให้นาย ก. ทราบว่าเพราะนาย ก. ได้เลื่อนระดับ จึงให้เลื่อนเงินเดือนได้เพียง 1 ขั้น หัวหน้านาย ก. ปฏิบัติถูกต้องหรือไม่

2. หากหัวหน้านาย ก. ปฏิบัติไม่ถูกต้อง นาย ก. จะต้องดำเนินการอย่างไร จึงจะได้รับความเป็นธรรม

"ซี.2"

ตอบ จะขอตอบคุณ **ซี.2** รวมเป็นข้อเดียวเลย คือ *การเลื่อนระดับตำแหน่งและการเลื่อนขั้นเงินเดือนประจำปีนั้นเป็นคนละเรื่องกัน* การพิจารณาจะแยกออกจากกันแต่ก็อาจเป็นไปได้ที่บางส่วนราชการมีหลักเกณฑ์ภายในที่กำหนดว่าผู้ที่ได้เลื่อนระดับในปีใด จะไม่ได้เลื่อนเงินเดือน 2 ขั้นในปีนั้น เพื่อจะได้นำโควต้า 2 ขั้นไปเลื่อนเงินเดือนให้กับข้าราชการผู้อื่นที่ไม่ได้เลื่อนระดับ

จากข้อเท็จจริงที่คุณซี.2 แจ้งมานั้น พิจารณาได้ตามลำดับเวลา คือ

- หัวหน้านาย ก. แจ้งกับนาย ก. ว่าประเมินผลงานแล้วจะให้นาย ก. 2 ขั้น

- 5 พฤศจิกายน 2534 มีคำสั่งเลื่อนนาย ก. ให้ดำรงตำแหน่งระดับ 2 ตั้งแต่วันที่ 11 กันยายน 2534 นาย ก. ได้ปรับเงินเดือน 1 ขั้น

- 11 ธันวาคม 2534 มีคำสั่งเลื่อนเงินเดือนให้นาย ก. 1 ขั้น

แสดงให้เห็นว่าผู้บังคับบัญชาผู้มีอำนาจสั่งเลื่อนขั้นเงินเดือนให้นาย ก. ได้ใช้ดุลพินิจเลื่อนขั้นเงินเดือนให้นาย ก. 1 ขั้น ซึ่งแตกต่างไปจากความเห็นของหัวหน้าของ นาย ก. กรณีนี้เป็นเรื่องที่ผู้บังคับบัญชา*ผู้มีอำนาจใช้ดุลพินิจของตนได้โดยไม่ถือว่าความเห็นของหัวหน้าของนาย ก.* คือผู้บังคับบัญชาชั้นต้นเป็นเงื่อนไขผูกมัดที่จะต้องสั่งเลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ขั้น จึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามีความผิดพลาดหรือไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นแต่ประการใด ส่วนข้อถามที่ว่าหัวหน้านาย ก. ปฏิบัติถูกต้องหรือไม่นั้น ขอเรียนว่า การที่ผู้บังคับบัญชาประเมินผลการปฏิบัติงานแล้วแจ้งผลให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบเป็นสิ่งที่ดีที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้ว่าตนเองปฏิบัติงานได้ดีและเหมาะสมเพียงใด แต่ผู้บังคับบัญชาชั้นต้นมิใช่ผู้มีอำนาจสั่งเลื่อนขั้นเงินเดือน ผู้บังคับบัญชาชั้นเหนือขึ้นไปอาจมีความเห็นแตกต่างไปจากผู้บังคับบัญชาชั้นต้นก็ได้ จึงขอเรียนให้คุณ ซี.2 ทราบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นนั้นไม่มีข้อผิดพลาดแต่อย่างใด และ*ขอให้คุณ ซี.2 ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ราชการ เป็นข้าราชการที่ดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศเพื่อประชาชนโดยส่วนรวมต่อไป* ซึ่งเมื่อคุณตั้งใจจะปฏิบัติงานจนมีผลงานดีเด่นเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นก็คงจะอยู่ในข่ายที่จะได้รับการเลื่อนขั้นเงินเดือน 2 ขั้นในปีต่อไปได้ครับ

การนำรถราชการไปใช้ส่วนตัว และการชดใช้ของของทางราชการได้ไม่เหมือนเดิม

ถาม *ข้าราชการนำรถราชการไปใช้ส่วนตัว ผิดวินัยอย่างไรหรือไม่ และต้องรับโทษเพียงไร*

ตอบ ถ้าข้าราชการผู้นั้นมีหน้าที่ควบคุมดูแลรักษารถด้วย เช่น เป็นพนักงานขับรถหรือเป็นผู้ที่ขอรถไปราชการโดยเป็นผู้ขับเอง ดังนี้**หากนำรถราชการไปใช้ส่วนตัวเป็นครั้งคราว ก็จะเป็นความผิดวินัยฐานอาศัยอำนาจหน้าที่ราชการของตนหาประโยชน์ให้แก่ตนเอง ซึ่งเป็นความผิดวินัยที่ไม่ร้ายแรง** ระดับโทษก็คงอยู่ระหว่างภาคทัณฑ์ ตัดเงินเดือนหรือลดขั้นเงินเดือน ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของกรณีกระทำผิดครับ แต่ถ้าข้าราชการผู้นั้นไม่มีหน้าที่ควบคุมดูแลรักษารถดังกล่าว หากนำไปใช้ส่วนตัวเป็นครั้งคราว ก็จะมีความผิดฐานประพฤติชั่ว ระดับโทษก็ทำนองเดียวกันครับไม่ถึงออกจากราชการ **แต่ถ้าหากกรณีเป็นว่านำรถราชการไปใช้ส่วนตัวโดยตลอดเวลา** เช่น นำไปใช้เองที่บ้าน และจอดเก็บรักษาไว้ที่บ้านโดยตลอด ดังนี้ **อาจจะพิจารณาได้ว่าเป็นความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ราชการได้** (กรณีมีหน้าที่ควบคุมดูแลรักษารถ) **ระดับโทษก็จะต้องไล่ออก** จะปรานีลดหย่อนผ่อนโทษได้ก็เพียงแค่ปลดออกจากราชการเท่านั้น (ไม่ได้รับบำเหน็จบำนาญ) หรืออาจจะพิจารณาได้ว่าเป็นความผิดฐานประพฤติชั่วอย่างร้ายแรง (กรณีไม่มีหน้าที่ควบคุมดูแลรักษารถ) ระดับโทษก็ถึงออกจากราชการ คือ ให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก อย่างไรก็ตาม การที่จะพิจารณาว่าควรจะเป็นการผิดวินัยอย่างร้ายแรงที่จะต้องถูกลงโทษถึงออกจากราชการหรือไม่นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับพฤติการณ์ของแต่ละกรณีเป็นสำคัญ

ถาม *นำรถราชการไปให้ที่บ้านใช้มีความผิดอย่างไร*

ตอบ ลักษณะก็เป็นในทำนองเดียวกันกับเอาไปใช้ส่วนตัวนั่นเอง แต่การเอาไปใช้ส่วนตัวในกรณีนี้เป็นการเอาไปใช้ส่วนตัวโดยให้ที่บ้านใช้ ซึ่งจะผิดอย่างไรและระดับโทษจะเป็นเช่นไรนั้น ได้ตอบไว้ตามคำตอบแรกแล้วครับ

ถาม *สิ่งของของทางราชการที่สูญหายไป และได้ซื้อมาชดใช้คืนแล้ว แต่ปรากฏว่าไม่เหมือนเดิม ดังนี้ จะถือว่ามีความผิดหรือไม่ ถ้าผิดจะแก้ไขได้อย่างไร*

ตอบ การที่สิ่งของของทางราชการสูญหายไป คงจะต้องพิจารณาในเบื้องต้นก่อนว่าสิ่งของดังกล่าวอยู่ในความดูแลรับผิดชอบของผู้ใด หากถือได้ว่าผู้นั้นเป็นต้นเหตุให้ของดังกล่าวสูญหายแล้ว ก็คงจะต้องพิจารณาความผิดทางวินัยด้วย ซึ่งอาจจะผิดฐานไม่เอาใจใส่และระมัดระวังรักษาประโยชน์ของทางราชการ แต่จะรับโทษในระดับที่ร้ายแรงหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่าเป็นเหตุให้ทางราชการเสียหายอย่างร้ายแรงหรือไม่ เพราะของที่ซื้อมาชดใช้คืนปรากฏว่าไม่เหมือนเดิม **ซึ่งหากของที่ซื้อมาแล้วไม่เหมือนเดิมนี้เป็นเหตุให้ทางราชการเสียหายอย่างร้ายแรงแล้ว ก็เป็นความผิดวินัยอย่างร้ายแรง** จะต้องได้รับโทษถึงออกจากราชการ คือ ให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก **แต่ถ้าหากของที่ไม่เหมือนเดิมดังกล่าว ไม่ทำให้ทางราชการเสียหายหรือเสียหายแต่ไม่ร้ายแรง ก็เป็นความผิด**

วินัยที่ไม่ร้ายแรง ไม่ถึงออกจากราชการ ทั้งนี้ ในกรณีที่ของที่สูญหายไปไม่สามารถหาของอื่นมาชดใช้แทนให้เหมือนเดิมได้อย่างครบถ้วนก็จะต้องพยายามหาของที่ใกล้เคียงที่สุดมาทดแทนโดยให้สามารถใช้งานได้ใกล้เคียงกับของเดิมที่สุดเท่าที่จะทำได้หรือใช้งานได้ดีกว่าซึ่งในบางกรณีนอกจากที่ท่านจะหาของที่ใกล้เคียงมาชดใช้แทนแล้ว ท่านอาจจะต้องชดใช้เงินเพิ่มอีกบางส่วนก็ได้ หากของที่หามาแทนนั้นใช้งานได้ไม่ดีเท่าหรือมีราคาถูกกว่าของเดิม ซึ่งเรื่องนี้คงอยู่ในดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาต้นสังกัด

ข้าราชการเป็นผู้จัดการหรือมีชื่อเป็นเจ้าของกิจการ

ถาม *ผู้ที่เป็นผู้จัดการบริษัทห้างร้านของเอกชนอยู่ เมื่อเข้ารับราชการ จะต้องลาออกจากตำแหน่งผู้จัดการหรือไม่*

ตอบ บทบัญญัติทางวินัยได้ห้ามข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นกรรมการผู้จัดการ หรือผู้จัดการ หรือดำรงตำแหน่งอื่นใดที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท ดังนั้น ตามที่ถามไปจึงต้องลาออกจากตำแหน่งผู้จัดการด้วยครับ

ถาม *ข้าราชการใช้ชื่อของตนเป็นเจ้าของกิจการโดยมิได้เป็นกรรมการผู้จัดการได้หรือไม่*

ตอบ ปกติแล้วหากใช้ชื่อเป็นเจ้าของกิจการแล้ว น่าจะมีตำแหน่งอื่นในกิจการนั้นด้วย เช่น ตำแหน่งผู้อำนวยการ เป็นต้น กล่าวคือ จะเป็นตำแหน่งที่บ่งบอกแสดงฐานะว่าเป็นเจ้าของกิจการ เพียงแต่มิได้มาเข้าร่วมการบริหารงานในกิจการโดยตรง โดยมอบหมายให้ผู้อื่นบริหารงานแทนและตนคอยดูแลอยู่ห่าง ๆ ดังนั้น แม้ข้าราชการจะอ้างว่าตนมิได้มีส่วนในการบริหารกิจการและไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในกิจการนั้น ๆ ก็ตาม แต่ตามทางเป็นจริงแล้วข้าราชการผู้นั้นมีตำแหน่งเป็นเจ้าของกิจการและคอยดูแลการบริหารงานในกิจการนั้นอยู่ห่าง ๆ ซึ่งหากการบริหารงานไม่ได้ผลดีตามที่ตนต้องการ ก็มีอำนาจที่จะเข้าไปดำเนินการเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้ทางราชการเห็นว่าอาจทำให้ข้าราชการผู้นั้นไม่ทุ่มเทหรือไม่เอาใจใส่งานในหน้าที่ได้อย่างเต็มที่ เพราะใจจะคอยห่วงใยกังวลกับกิจการที่ตนเป็นเจ้าของอยู่ **ทางราชการจึงกำหนดไว้ด้วยว่าห้ามข้าราชการพลเรือนสามัญดำรงตำแหน่งที่มีหน้าที่อื่นในบริษัทห้างร้านของเอกชน ซึ่งทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจได้ว่าเป็นการยอมให้บริษัทห้างร้านของเอกชนเหล่านั้นเอาศัยชื่อของตนเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยทางตรงหรือทางอ้อม** ซึ่งกรณีตามที่ท่านถามไป ก็น่าจะเข้าข่ายนี้ด้วยนะครับ **(หากกฎหมายระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับใหม่มีออกมาใช้แล้ว คงจะกำหนดบทวินัยในเรื่องนี้ไว้ชัดเจน โดยคงจะกำหนดว่า ข้าราชการพลเรือนสามัญต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือทำหน้าที่ใด ๆ ในธุรกิจของเอกชนซึ่งอาจทำให้บุคคลทั่วไปเข้าใจได้ว่าเป็นการยอมให้เอกชนอาศัยชื่อของตนเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยทางตรงหรือทางอ้อม)**

การโอนไปเป็นข้าราชการต่างประเภท

ถาม *ผมเป็นข้าราชการสังกัดกรม ต. ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเงินและบัญชี 3 ปัจจุบันผมได้ศึกษาจนได้วุฒิ บธ.บ. (การเงินการธนาคาร) และนำวุฒิไปสอบแข่งขันตำแหน่งนักวิชาการเงินและบัญชี 3 ของกรุงเทพมหานครได้ เลยอยากเรียนถามว่าผมจะโอนไปได้หรือไม่ เพราะผมทราบว่าข้าราชการของกรุงเทพมหานครไม่สังกัด ก.พ.*

"สุรชัย"

ตอบ การโอนจากข้าราชการพลเรือนสามัญไปเป็นข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญนั้น วารสารข้าราชการคงจะชี้แจงในรายละเอียดไม่ได้ เพราะหลักเกณฑ์หรือกฎ ระเบียบต่าง ๆ ในการบริหารงานบุคคลของข้าราชการประเภทอื่นอาจมีความแตกต่างไปจากของข้าราชการพลเรือนสามัญ ซึ่งหากเป็นกรณีที่ตรงกันข้ามกัน คือโอนข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ มาเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ก็สามารถที่จะทำการรับโอนตามผลการสอบแข่งขันได้เลย อย่างไรก็ตาม เชื่อว่ากรณีที่ถามไปนั้นคงจะมีแนวปฏิบัติในแนวทางที่ใกล้เคียงกันมาก จึงขอแนะนำให้คุณสุรชัย สอบถามไปที่สำนักงาน ก.ก.โดยตรง เพราะจะได้รับคำตอบที่ชัดเจนกว่า

วารสารข้าราชการขอถือโอกาสนี้บอกกล่าวกับเพื่อนข้าราชการเลยว่า หากเพื่อนข้าราชการที่เป็นข้าราชการพลเรือนตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2518 หรือตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนฉบับใหม่ที่กำลังจะใช้แทนฉบับ พ.ศ.2518 ในปี พ.ศ.2535 นี้ ต้องการสอบถามปัญหาหรือข้อข้องใจในเรื่องการบริหารงานบุคคลตามกฎระเบียบหรือหลักเกณฑ์ที่ ก.พ.กำหนด ก็อาจถามมาทางวารสารนี้ได้ แต่ถ้าเป็นกฎระเบียบหรือหลักเกณฑ์ขององค์กรกลางบริหารงานบุคคลอื่น ๆ เช่น ก.ก., ก.ค., ก.ท. ฯลฯ ก็ขอให้สอบถามไปยังหน่วยงานดังกล่าวโดยตรงครับ